

Stilling og anerkjendte Dygtighed Krav paa Imødekommen, og dette Krav var ikke blevet mindre ved hans meget paaskjønnede Forelæsninger over Arvelighed for Højskolelærerne. Naar dertil endnu føjedes, at hans Andragende havde mødt varm og almindelig Tilslutning i det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet, og at det var efter Opfordring af en større Kreds af Naturforskere (deriblandt Mænd med anset Navn), at han ønskede at holde den omtalte Forelæsningsrække, mente Fakultetet at maatte ledsage hans Ansøgning med sin bedste anbefaling.

I Henhold til Konsistoriums Indstilling meddelte Ministeriet ved Skrivelse af 17de s. M. Lektor *W. Johannsen* Tilladelse til i Foraarshalvaaret 1903 at holde en Række Forelæsninger og Øvelser paa Universitetet over den biologiske Arvelighedslære.

III. Forelæsninger, Øvelser og Examina.

1. Den filosofiske Prøve.

I Henhold til den ved Kirke- og Undervisningsministeriets Skrivelse af 27de April 1886 givne Bemyndigelse for det filosofiske Fakultet, jfr. Univ. Aarb. f. 1885—86 S. 49, er det blevet tilladt 4 Studerende, der i Januar 1903 havde bestaaet Afgangsexamen for Studerende, at indstille sig til den filosofiske Prøve i Sommeren s. A., ligesom der er givet 2 Studerende paa Grund af Indkaldelse til Militærtjeneste Tilladelse til at indstille sig til Prøven i April 1903.

2. Forelæsninger og Examina under det theologiske Fakultet.

Den theologiske Embedsexamen.

a. Oprettelse af et theologisk Laboratorium.

Fra det theologiske Fakultet modtog Konsistorium under 20de Juni 1902 et Andragende om en Bevilling til Oprettelse af et theologisk Laboratorium.

Fakultetet udtalte, at hvad det tilstræbte, var, at det for sit Vedkommende maatte opnaa noget tilsvarende til det filologisk-historiske Laboratorium under det filosofiske Fakultet og til de lignende Institutioner, som ved adskillige Universiteter i Udlandet fandtes knyttede ogsaa til de theologiske Fakulteter. Om Betydningen af de videnskabelige Øvelser, hvor de Studerende fik Lejlighed til under Lærerens Vejledning selv at arbejde med deres Videnskabs Kilder og gjøre sig fortrolige med dens Methode, behøvede Fakultetet næppe at udtale sig udførligere. I de sidste 3—4 Aar havde et Fakultetsmedlem afholdt saadanne Øvelser, og flere Fakultetsmedlemmer paatænkte i Fremtiden at gjøre det, et Fakultetsmedlem allerede i det kommende Semester. Og at Fakultetet ved Bestræbelser i denne Retning imødekom et udbredt Ønske hos de Studerende, derom havde det modtaget Vidnesbyrd i det Andragende, som et for de theologiske Studerende nedsat Udvalg i December 1900 havde indsendt til

Konsistorium, og hvorom Fakultetet havde udtalt sig i Skrivelse af 4de Marts 1902, senere sammen med Udvalgets Henvendelse offentliggjort i trykt Form. (Jfr. Univ. Aarb. f. 1901—1902 S. 41—51.)

Men for at den nævnte Undervisningsform skulde kunne gennemføres paa tilfredsstillende Maade, krævedes et dertil egnet Lokale og videnskabeligt Apparat. Hvad det første angik, havde Konsistorium allerede vist sin Interesse for Sagen ved for det kommende Semester, eventuelt med Undtagelse af Examenstiderne, at overlade Fakultetet Auditorium C. i Universitetsannexet til Brug for det nævnte Formaal. Det var nu Fakultetets Ønske, at dette Lokale maatte ved Ministeriets og Lovgivningsmagtens Velvillie kunne blive indrettet til et virkeligt Laboratorium, saa at ikke blot Øvelserne kunde holdes dér, men ogsaa at de Studerende dér kunde forberede sig til Øvelserne.

Den nærmere Ordning af Laboratoriet og dets Virksomhed tænktes gennemført i Lighed med, hvad der var Tilfældet ved det filologisk-historiske Laboratorium, jfr. Univ. Aarb. f. 1895—96 S. 89 ff. Adgangen til Laboratoriet burde staa aaben for enhver Studerende, der deltog i en dér afholdt Øvelsesrække, samt for Viderekomne, der anbefalede dertil af en Faglærer. De adgangsberettigede vilde — mod Depositum — faa udleveret Nøgle til Lokalet. Dette burde være tilgængelig en større Del af Dagen, idet dog i Betragtning af, at Fakultetet havde færre Lærerkrafter, og følgelig selve Øvelsestimerne vilde blive færre end i det filosofiske Fakultet, Tiden Kl. 9—4 turde anses for tilstrækkelig. Laboratoriets Ledelse tænktes under Fakultetets Tilsyn overdraget til et Lærerraad, bestaaende af de under Fakultetet ansatte Universitetslærere, der afholdt Øvelser, med et af Raadet valgt Fakultetsmedlem som Formand; et særligt Opsyn vilde forhaabentlig ikke behøves; men en fast Assistent vilde næppe kunde undværes til daglig at føre Tilsyn med Bogsamlingen og holde den i Orden, føre Laboratoriets Regnskaber og overhovedet være Ledelsen til Medhjælp ved Laboratoriets Bestyrelse.

Hvad Omkostningerne til Sagens Gjennemførelse angik, vilde der kræves en Udgift én Gang for alle til Laboratoriets Oprettelse og en aarlig Udgift til dets Drift. Nærmere stillede Sagen sig omtrent saaledes.

A. Udgiften én Gang for alle vilde omfatte Anskaffelse af Inventar og en grundlæggende Bogsamling. *a.* Inventar: Borde 150 Kr., Reoler 232 Kr., 40 Stole 280 Kr., forskjelligt mindre Inventar, saasom Nøgler, Blækhuse o. s. v. 200 Kr., ialt Inventar 862 Kr. *b.* Bogsamling. Den maatte omfatte de nødvendigste Hjælpemidler indenfor den systematiske, gammeltestamentlige, nytestamentlige og kirkehistoriske Gruppe, hvortil vilde kræves for hver Gruppe gennemsnitlig 500 Kr., ialt grundlæggende Bogsamling 2000 Kr.

B. Aarlig Udgift til Laboratoriets Drift. Til Opvarmning af Lokalet vilde næppe behøves nogen særlig Udgift, da Lokalet var et Auditorium, hvis Udgift til Varme vilde gaa ind under Universitetets almindelige Konto. Derimod vilde der behøves som særlig Udgift til Rengjøring 100 Kr., til Assistenten 200 Kr., til Skrivematerialier, Udvidelse af Inventar o. s. v. 100 Kr. samt endelig til Anskaffelse og Indbinding af Bøger 1000

Kr. Denne sidste Post var i Forhold til den ønskelige Litteraturanskaffelse meget beskeden, men antoges ved en skjøn som Anvendelse af Midlerne at ville fyldestgøre nogenlunde. Ialt altsaa til den aarlige Drift 1400 Kr.

Konsistorium anbefalede i Skrivelse af 30te Juni 1902 til Ministeriet varmt Fakultetets Andragende og paa Finanslovsforslaget for 1903—1904 blev under Universitetets Udgiftspost 3. u., det theologiske Laboratorium, optaget til dets aarlige Drift 1400 Kr. og ekstraordinært 2862 Kr., jfr. Rigsdagstidende 1902—1903 Tillæg A. Sp. 1087—88. Forslaget blev vedtaget af Rigsdagen og Beløbene optagne paa Finansloven for 1903—1904.

Ministeriet bifaldt, efter Fakultetets og Konsistoriums Indstilling under 8de Juni 1903, at det aarlige Beløb udbetaltes med 1000 Kr. ved Finansaarets Begyndelse og Resten kvartalsvis forud med Aflæggelse af Regnskab ved Finansaarets Udløb.

Efter Fakultetets og Konsistoriums Indstilling blev ved kgl. Resolution af 13de Juni 1903 bifaldet følgende nærmere *Bestemmelser angaaende Ordningen af det theologiske Laboratoriums Forhold til Universitetet*:

„1. Det theologiske Laboratorium er en særskilt Institution under det theologiske Fakultet. Dets Bøger og Inventar er Universitetets Ejendom.

2. Laboratoriets Formaal er gennem videnskabelige Øvelser at føre de Studerende til en dybere Forstaaelse af deres Videnskab og dens Methode og at skaffe en let Adgang til Benyttelsen af det dertil fornødne litterære Apparat.

3. Laboratoriet raader til sin Drift over en aarlig Sum, der udredes af Universitetet.

4. Laboratoriet styres under Fakultetets Tilsyn af et Raad, hvori enhver under Fakultetet ansat Lærer, der virker derved, har Sæde.

5. Raadet vælger blandt de til det hørende Fakultetsmedlemmer en Forstander, som leder Laboratoriet og aflægger Regnskab for Anvendelsen af den dertil bevilgede Sum.“

Fra det theologiske Fakultet modtog Konsistorium under 31te Oktober 1903 Indberetning om, at det theologiske Laboratorium den 13de September s. A. var taget i Brug, at dets Lærerraad havde valgt Professor *J. C. Jacobsen* til Laboratoriets Forstander og at Laboratoriets Lærerraad havde vedtaget og Fakultetet billiget følgende *Ordensregler for det theologiske Laboratorium*:

„1. Adgangsberettiget til Laboratoriet er enhver Studerende, der deltager i en Øvelse; ophører Vedkommende helt eller delvis at følge Øvelsen, mister han derved sin Adgangsret. For saa vidt Pladsen tillader det, kan under særlige Omstændigheder Adgang ogsaa tilstaaes andre, naar de kunne støtte deres Ønske derom paa en Anbefaling af en Universitetslærer.

2. Den Studerende, der faar Adgang til Laboratoriet, faar udleveret en Nøgle til Laboratoriets Indgangsdør og et Adgangskort, gjældende for et Universitetshalvaar. Ved Udleveringen stilles et Depositum af 2 Kr., der tilbagebetales, naar Kortet og Nøglen afleveres inden 3 Maaneder efter,

at Kortets Gyldighed er udløbet. Finder inden denne Frist ikke Aflevering Sted, fortæbes Depositum.

3. Laboratoriet er indtil videre tilgængeligt de samme Dage som Universitetet fra Kl. 9 Morgen til Kl. 6 Aften (Lørdag til Kl. 3 Eftermiddag). Det er de Studerendes Pligt omhyggeligt at tillukke Indgangsdøren efter sig, baade naar de komme og naar de gaa.

4. De Studerende, der benytte Laboratoriet, skulle hver Gang strax ved Indtrædelsen indføre deres Navne i den dertil indrettede Protokol.

5. I Lokalet iagttages en passende Stilhed, og Bøger og Inventar behandles med Omhu. Indstregning af Bøgerne er forbudt.

6. Laboratoriets Bøger ere frit tilgængelige for de Besøgende til Brug paa Stedet; efter Benyttelsen sættes de omhyggeligt tilbage paa deres Plads i Reolerne. Det er strengt forbudt at fjerne Laboratoriets Bøger fra Lokalet.

7. Tobaksrygning i Lokalet er forbudt.

8. Overtrædelse af disse Bestemmelser kan, foruden eventuel Erstatningspligt, medføre Udelukkelse fra Adgang til Laboratoriet.“

b. Forskjellige Afgjørelser.

I Anledning af et fra Ministeriet til Konsistorium sendt Andragende fra Stud. theol. N. N. om, at han maatte indstille sig til den theologiske Embedsexamen, uanset at han hørte til en evangelisk-luthersk Frimenighed, subsidiært at han maatte blive examineret af de theologiske Professorer i Lighed med, hvad der gjælder for reformerte Studerende, indsendte Konsistorium under 8de April 1903 en Erklæring fra det theologiske Fakultet, hvori dette udtalte, at det mente, at det burde være en Betingelse for at kunne indstille sig til den theologiske Embedsexamen, at man er Medlem af Folkekirken, jfr. Univ. Aarb. f. 1898—99 S. 32, samt at Fakultetet ikke kunde anbefale Ansøgerens subsidiære Andragende.

— Fakultetet meddelte en Kandidat, der i længere Tid havde lidt af Nervesvækkelse, og som paa Grund af Sygdom havde maattet forlade den skriftlige Prøve ved den theologiske Embedsexamen i Sommeren 1902, Tilladelse til paany at indstille sig til samme Examen i Vinteren 1902—1903. Derimod blev Andragender fra 2 Kandidater, der begge havde bestaaet Embedsexamen i Sommeren 1902 med Hovedkarakteren Haud illaud. Iidi gr., om Tilladelse til at indstille sig til Prøve paany i Vinteren 1902—1903 afslaaede af Fakultetet.

3. Forelæsninger og Examina under det rets- og statsvidenskabelige Fakultet.

a. *Kgl. Anordning af 1ste December 1902 om Indretningen af de juridiske Examinere ved Universitetets rets- og statsvidenskabelige Fakultet og Bekjendtgjørelse af 4de s. M. indeholdende nærmere Bestemmelser til Gjennemførelsen af denne Anordning.*

Fra det rets- og statsvidenskabelige Fakultet modtog Konsistorium under 7de Januar 1902 følgende

*Forslag til Anordning om Indretningen af de juridiske Examinere ved
Universitetets rets- og statsvidenskabelige Fakultet.*

§ 1.

Ved det rets- og statsvidenskabelige Fakultet afholdes følgende to juridiske Examinere: 1. Fuldstændig juridisk Embedsexamen. 2. Juridisk Examen for Ustuderede.

I.

Den fuldstændige juridiske Embedsexamen.

§ 2.

Den fuldstændige juridiske Embedsexamen bestaar af to Dele, 1ste og 2den Del. Betingelserne for at indstille sig til denne Examen blive uforandrede. Begge Dele af Examen afholdes to Gange om Aaret. 2den Del maa ikke tages før to Aar efter 1ste Del, medmindre der af særlige Grunde er givet Dispensation herfra af Fakultetet. Hver Del kan tages om for sig. Dette kan for 1ste Dels Vedkommende ske efter et halvt Aars Forløb. Derimod kan ingen, der har enten fuldendt eller paa-begyndt 2den Del af Examen, indstille sig paany til denne Del før efter et Aars Forløb, medmindre der, hvor Vedkommendes Examen er bleven afbrudt ved Sygdom, eller iøvrigt under ganske særlige Omstændigheder er givet Dispensation herfra af Fakultetet.

§ 3.

Ved 1ste Del afholdes alene mundtlig Prøve. Denne omfatter følgende Fag: Almindelig Retslære med dansk Rets Encyklopædi, romersk Ret, dansk Retshistorie og Nationaløkonomi.

§ 4.

Ved 2den Del afholdes saavel en skriftlig som en mundtlig Prøve indenfor Fagene dansk Civilret, Strafferet, Proces og Statsret med Folkeret. Hver Prøve bedømmes særskilt.

Ved den skriftlige Prøve gives der fire Opgaver at besvare under Tilsyn. De to stilles saaledes, at der fordres en Betænkning over et eller flere konkrete Retstilfælde. Til den ene af disse Opgavers Besvarelse indrømmes der en Tid af indtil 8 Timer, og det tillades ved denne Kandidaterne at benytte, foruden Lovsamlingerne, Lærebøger og andre litterære Hjælpemidler efter Fakultetets nærmere Anordning. Til den anden Opgave gives en Tid af 4 Timer. De øvrige to Opgaver stilles som mere theoretiske Spørgsmaal indenfor visse nærmere afgrænsede Dele af Systemet, saaledes at hver Kandidat vælger ét Afsnit indenfor og ét udenfor Formueretten. Om disse Afsnit og Kandidaternes Valg blandt dem giver Fakultetet nærmere Regler. Til hver af disse Opgavers Besvarelse indrømmes indtil 6 Timer.

Den mundtlige Prøve, til hvilken Vedkommende stedes, for saa vidt de have bestaaet den skriftlige Prøve, omfatter fem Examinationer, nemlig i Civilrettens første Afdeling med Retssystemets almindelige Del, Civilrettens anden Afdeling (Formueret med Soret), Strafferet, Proces og Statsret med Folkeret.

§ 5.

Den, der har bestaaet den fuldstændige juridiske Embedsexamen, betegnes som Candidatus juris og har som saadan udelukkende Adgang til de juridiske Stillinger, for hvilke den fuldstændige juridiske Embedsexamen efter de til enhver Tid bestaaende Regler er nødvendig Betingelse. Fremdeles giver denne Examen Adgang til at erhverve akademiske Grader overensstemmende med de hidtil gjældende Regler.

II.

Juridisk Examen for Ustuderede.

§ 6.

Til juridisk Examen for Ustuderede kunne de indstille sig, som efter de hidtil gjældende Regler have kunnet indstille sig til den juridiske Fællesprøve. De, der have bestaaet den juridiske Examen for Ustuderede, betegnes som Examinati juris og have Adgang til de juridiske Stillinger, hvortil denne Examen efter de derom gjældende Regler giver Adgang.

§ 7.

Juridisk Examen for Ustuderede afholdes sammen med fuldstændig juridisk Embedsexamens 2den Del, saaledes at der holdes saavel en skriftlig som en mundtlig Prøve og hver Prøve bedømmes særskilt. Ved den skriftlige Prøve gives der dog kun to Opgaver, nemlig de to, hvori der efter § 4 fordres en Betænkning over konkrete Retstilfælde. Ved den mundtlige Prøve holdes de samme Examinationer som efter § 4, kun ikke i Statsret med Folkeret. Maalestokken for Førdringerne bliver at bestemme alene under Hensyn til den fuldstændige juridiske Embedsexamen. Ingen, der har enten fuldendt eller paabegyndt den juridiske Examen for Ustuderede, kan indstille sig paany før efter et Aars Forløb, medmindre der af særlige Grunde er givet Dispensation herfra af Fakultetet.

III.

Almindelige Bestemmelser.

§ 8.

De juridiske Censorer medvirke efter de hidtil gjældende Regler ved de foran nævnte juridiske Examinere.

§ 9.

Hvor ikke andet følger af denne Anordning, har det fremdeles sit Forblivende ved de hidtil gjældende almindelige Regler for Embedsexaminere og de særlige Regler for de under det rets- og statsvidenskabelige Fakultet hørende Examinere.

§ 10.

Den, der indstiller sig til den fuldstændige juridiske Embedsexamens 1ste Del, har at erlægge en Kjendelse af 8 Kr. For at indstille sig til den juridiske Examen for Ustuderede eller til den fuldstændige juridiske Embedsexamens anden Del erlægges en Kjendelse af 16 Kr. Medens Kjendelsen for den juridiske Examen for Ustuderede fordeles efter de for denne Examen hidtil gjældende Regler, blive Kjendelserne for de to til den fuldstændige juridiske Embedsexamen hørende Prøver at fordele lige

mellem henholdsvis Universitetets Kasse, Fakultetets Medlemmer, Notarius og Pedellerne; de statsvidenskabelige Medlemmer deltog dog kun i Fordelingen af Kjendelserne ved 1ste Del.

§ 11.

Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet bemyndiges til efter Fakultetets Indstilling at træffe nærmere Bestemmelser til Gjennemførelsen af denne Anordning, særlig vedrørende Examinernes Indretning, Examenskravene, Karakterberegningen samt Tidspunkterne for den nye Ordningss Ikrafttræden og den ældre Ordningss Ophør.

Bemærkninger til ovenstaaende Forslag.

Idet det juridiske Fakultet herved tillader sig til det høje Ministerium at fremsende et Forslag til en forandret Indretning af de juridiske Examinere, skal det først I) give en kort Fremstilling af denne Reformbevægelses Udvikling, dernæst II) angive de almindelige Betragtninger, hvorpaa Forslaget er bygget, og endelig III) gjøre nogle Bemærkninger om Forslagets enkelte Led.

Ad I. Den nugældende Ordning af de juridiske Examinere, der fastsloges ved Anordning af 26de September 1890, havde efter de derom førte Forhandlinger (jfr. Univ. Aarb. f. 1889—90 S. 81 ff.) de to Hovedøjemed, dels at skærpe Fordringerne til Examen for Ustuderede ved at indrette Bedømmelsen efter, hvad der burde kræves af Studenterne, dels at lette disse det overvældende Hukommelsesarbejde ved at dele Examen i to Dele. Den Overbevisning er nu, efterhaanden som man har arbejdet med den nye Ordning, blevet den almindelige, at det vel paa en tilfredsstillende Maade er lykkedes at skærpe den førstnævnte Examen, saaledes at det stærkt reducerede Antal, som nu bestaar dansk juridisk Examen og navnlig bestaar den med Bekvem, er dygtige, vel uddannede Examinati juris, egnede for de Stillinger, hvortil denne Examen giver Adgang — men at derimod det andet Maal aldeles ikke er naaet. Fagene ere nemlig ved Æmnernes stigende Gjennemarbejdelse voxede saa stærkt, at Fællesprøven i kvantitativt Omfang ikke er blevet væsentlig mindre end den tidligere udelte juridiske Embedsexamen, og paa den anden Side er den stedfundne Formindskelse blevet mødt af en kvalitativ Forøgelse af Examenskravene, særlig til at faa Laud, hvilken iøvrigt for en ikke ringe Del skyldes Studenternes egen indbyrdes Konkurrence, deres stigende Flid og deres vigende Evne og Mod til at læse paa Forstaaelsen og ikke blot paa Hukommelsen. Hertil kommer, at Delingen, saaledes som den blev gennemført af Hensyn til de Ustuderede, og idet Studenterne imod Forventning mere og mere have undladt at studere 2den Dels Fagene før Fællesprøven, har virket afgjort uheldigt. De propædeutiske Fag, særlig almindelig Retslære og Romerret, studeres tilsidst, saa at de ikke, som de skulde, befrugte de positive Fag til Fællesprøven; og Studenterne glemme delvis disse sidste, de for Praxis vigtigste Fag, under deres sidste Studieaar.

Den Tanke fremsattes derfor indenfor Fakultetet i November 1899 og vandt alle dets Medlemmers Bifald, at man maatte bort fra den gjældende Fordeling af Fagene mellem de to Afsnit af Examen. Man mente

ikke at kunne vende tilbage til en samlet Examen, idet en saadan vistnok vilde blive for anstrængende for Hukommelsen. Men de væsentlige Fordele ved en saadan samlet Examen kunde dog opnaas, naar man dannede en lettere, historisk-propædeutisk Forexamen. Man er enedes om til denne 1ste Del at foreslaa henlagt: Almindelig Retslære med dansk Retsencyklopædi, Romerret, dansk Retshistorie og Nationaløkonomi, alt kun mundtlig prøvet; medens man har formet en derpaa følgende Hovedexamen af de praktisk vigtigste Fag, Civilretterne, Strafferet og Proces, samt Statsret med Folkeret.

Hvad angaar denne Hovedexamens Indretning, havde allerede i 1888 den Tanke været fremme at foreslaa en skriftlig Prøve i Behandlingen af et praktisk Retsspørgsmaal, hvorover der i 5 à 8 Timer affattedes en Betænkning (Aarbogen f. 1889—90 S. 82 og 86—87). Fakultetet fandt denne Prøve gavnlig til at undersøge Kandidaternes almindelige Modenhed og Evne til at anvende det lærte paa en selvstændigere Maade. Denne Tanke gjenoptoges i 1899 af Fakultetet, der her sikkert mødtes med et udbredt Ønske i Studenterverdenen, hvilket kort efter fandt Udtryk i en paa et almindeligt Studentermøde i Begyndelsen af 1900 vedtagen Resolution gaaende ud paa, at Studenterne Arbejde under Examensstudierne mere burde faa Præget af selvstændigt Studium, og Examen endnu mere end for Tiden blive Modenhedsprøve, saaledes at Studenterne præstere et betydeligt mindre Hukommelsesarbejde under Studiet end nu. Den samme Opfattelse fremsattes paa et almindeligt Juristmøde i Studenterforeningen den 10de Oktober 1900 og ligger til Grund for de to Skrivelser af 6te Februar og Skrivelsen af November 1901, som det paa dette Møde nedsatte Udvalg har tilstillet det høje Ministerium.

Forinden ogsaa Fakultetet havde modtaget den ene af de omtalte trykte Skrivelser af 6te Februar, havde det i Efteraaret 1900 besluttet, dels at hidføre nogen Formindskelse i Lærestoffet ved Indstregninger i Bøgerne og ved at lette Examinationen paa forskjellig Maade, dels at foreslaa Ministeriet forsøgsvis at gjøre den Ændring i Reglerne om den skriftlige Examen ved Fællesprøven, at enkelte af de skriftlige Opgaver kunde ombyttes med Opgaver i at give en Betænkning over konkrete Retstilfælde, at besvare i indtil 6 Timer. Dette Forslag blev tiltraadt ubetinget af 6 af de 8 Censorer og kun fraraadet ubetinget af den ene, hvorpaa det forelagdes Ministeriet ved Fakultetets Skrivelse af 9de Februar 1901.*)

I Skrivelse af 16de Marts 1901 udbad Ministeriet sig Fakultetets Ytringer om de omtalte to Skrivelser af 6te Februar s. A., og i Skrivelse til Fakultetet af 25de Marts udtalte Ministeriet, dels at de Forslag, som fandtes i det omtalte Udvalgs Skrivelser af 6te Februar og i Fakultetets Skrivelse af 9de s. M., burde gjøres til Gjenstand for en samlet Behandling, dels at Ministeriet var enigt med Fakultetet i, at skriftlige og mundtlige Øvelser i Behandling af konkrete Retstilfælde burde udgjøre et vigtigt Led i Undervisningen, ligesom Examensprøve deri maatte have, men at Ministeriet frygtede for at vanskeliggjøre Studiet ved at følge Fakultetets Forslag, hvorfor man henstillede til Fakultetet, om ikke Kravene til Refe-

*) Se Fakultetets og Udvalgets Skrivelser S. 462 ff.

ratet af Bøgerne kunde begrænses ved Regler, der tilsigtede helt eller delvis at udelukke Givelsen af Examensopgaver, som skulde besvares gennem Referat af givne Fremstillinger.

Idet nu Fakultetet overvejede, hvorledes det i Overensstemmelse med det af Ministeriet saaledes udtalte skulde foreslaa Ændringer i det bestaaende og tage Stilling til Skrivelserne af 6te Februar 1901, kom det til det Resultat, at det vilde være rigtigst strax at forsøge paa at gennemføre en endelig Ordning — og ikke at begynde med den i Fakultetets Skrivelse til Ministeriet af 9de Februar omtalte forsøgsvis Ændring —, allerede fordi man derved undgik to Gange at gribe ændrende ind, men ogsaa fordi Fakultetet nu mente at kunne forme Forslag til en endelig Ordning, som formentlig vilde kunne vinde Ministeriets Bifald efter det af dette anførte. Man gik da til Udarbejdelsen af nærværende Forslag til en Anordning, efter at man ved mundtlig Udtalelse fra den daværende Minister havde erholdt Tilladelse til paa denne Maade at besvare Ministeriets Skrivelser af 16de og 25de Marts.

Efter at Fakultetets juridiske Medlemmer vare blevne enige om et Forslag, hvorefter Studiet, ligesom nu, udelukkende skulde omfatte Fag af juridisk Karakter, forhandlede Sagen i Efteraaret 1901 med Fakultetets statsvidenskabelige Medlemmer, der bifaldt Forslaget, dog med den Ændring, at der ved nogle Modifikationer af det hidtil paatænkte skaffedes Plads for Nationaløkonomi som Fag ved Examinens første Del. Under Diskussionen af denne Ændring, for hvilken der ogsaa blandt de juridiske Fakultetsmedlemmer havde hersket nogen Stemning, modtog Fakultetet med det høje Ministeriums Skrivelse af 9de December 1901 et Andragende med 5 Bilag af November 1901 fra det samme Udvalg, der havde sendt de ovenfor omtalte Skrivelser af 6te Februar 1901. Ogsaa dette Andragende anbefalede at optage Nationaløkonomi som Fag til en 1ste Del af omtrent samme Indretning som efter nærværende Forslag.

Herefter vedtog det rets- og statsvidenskabelige Fakultets Medlemmer enstemmigt Forslaget i dets foreliggende Skikkelse.

Ad II. Ved Udarbejdelsen af sit Forslag til en ny Anordning om de juridiske Examinere har Fakultetet haft det Hovedformaal, dels at komme bort fra den nu jævnlig forekommende Overanstængelse af Studenterne og fra den ensidige Læsen paa Hukommelsen, dels at øve Studenterne i at anvende det i Theorien lærte paa Løsningen af konkrete Retstilfælde og i det hele at forme et Studium, der mere end hidtil udviklede deres Modenhed.

Til Opnaaelsen af dette sidste Øjemed havde Fakultetet oprindelig tænkt ikke for Tiden at burde foreslaa Indførelsen af helt nye Fag. Man frygtede for derved, særlig i Overgangstiden, at forøge Studiets Byrder og at vanskeliggjøre og forsinke den hele Reform. Naar man dog er enedes om at gjøre en Undtagelse med Hensyn til Nationaløkonomien, beror det paa, at dette Fag fra alle Sider erkjendes for at være særlig værdifuldt for Juristernes almindelige og specielt deres formueretlige Uddannelse. Ved de fleste fremmede, ogsaa de svenske og norske Universiteter, haves dette Fag ved juridisk Examen. Det bør som et for Juristerne propædeutisk

Fag ligge ved 1ste Del. Under Nationaløkonomi vil der tillige kunne meddeles noget Kjendskab ikke blot til Finansvidenskab, men ogsaa til de Afsnit af Danmarks Statistik, der fremtræde som Udtryk for de økonomiske og finansielle Forholds Ordning i Danmark. Holdes hele Faget indenfor et lignende Omfang som hvert af denne Examens tre andre Fag, vil 1ste Del i sin Helhed uden at stille for store Fordringer til de Studerende kunne tilendebringes i 2 Aar fra Artium.

Til Gjengjæld for Indførelsen af det nye Fag og især for at komme bort fra den nuværende hyppige Overanstængelse, rummer nærværende Forslag betydelige Lettelser overfor den nu bestaaende Ordning. Findes end ingen ligefrem Afskaffelse af noget af de nuværende Fag, gives der dog en meget stærk Reduktion af almindelig Retslære, Søret og Folkeret, allerede derved at de nu skulle gaa op som Bestanddele i et andet Fag. Desuden formindskes Fagene Romerret og dansk Retshistorie betydeligt derved, at de fremtidig skulle være Bestanddele af en blot propædeutisk Examen, ved hvilken Prøven kun skal være mundtlig, og hvis Udfald kun skal veje med mindre Vægt ved hele Bedømmelsen. Endelig opnaas ogsaa en ikke ringe Lettelse derigjennem, at der ved den skriftlige Prøve kun stilles hver Kandidat skriftlige Opgaver indenfor to begrænsede Afsnit af Systemet i Stedet for som nu over hele Fagets Omraade. Ved den foreslaaede Ordning af Fagene imødekommes formentlig i alt væsentligt de Ønsker, som Skrivelserne af 6te Februar og November 1901 udtale i denne Henseende.

Medens saaledes Examinens Fag i Hovedsagen forblive de samme som hidtil, foreslaas det derimod som et ejendommeligt Led i Reformen, at Fagene, som ovenfor berørt, skulle komme i en anden — næsten modsat — Orden af den nu bestaaende. Den Vanskelighed, der altid er ved at faa Fagene til at virke tilstrækkelig indbyrdes befrugtende, vilde vel bedst kunne løses ved en udelt Examen; men at vende tilbage hertil forbydes ved Lærerfagenes Omfang. Det har desuden en positiv Fordel at inddele Studiet noget for Studenterne, og særlig at forme de Fag, som efter deres Natur ere propædeutiske, saaledes, at de beregnes paa de første Aarganges Modenhed og øvrige Forudsætninger. Disse Øjemed søges opnaaede gennem den foreslaaede 1ste Del, omfattende almindelig Retslære med dansk Retsencyklopædi, Romerret, dansk Retshistorie og Nationaløkonomi. Disse Fag med deres overvejende historiske og almendannende Karakter ligge Skolens Fag og den filosofiske Prøve nærmest, og de kunne tages mere lærebogsmæssigt end de egentlige praktiske Fag. Naar ogsaa den almindelige Retslære under stærk Reduktion af dens Omfang formes væsentlig til en Oversigt over de almindelige Retstheoriens Historie, bliver alene „dansk Retsencyklopædi“ af en anden Karakter. Dette Fag, som skulde være en kort, for Begyndere indrettet Fremstilling af dansk Ret (jfr. den af Professor Munch-Petersen nys udgivne „borgerlige Ret“), indeholdende en Oversigt over det vigtigste af Civilret samt lidt af Strafferet og Proces, skulde da tjene som Indledning til Studiet og give Studenterne et lille Grundlag af positiv Ret til Støtte for deres Opfattelse af de historiske og filosofiske Fag.

1ste Del maa gjøres saa let, at den uden Vanskelighed kan aflægges circa 2 Aar efter Artium. Derfor bør Prøven alene være mundtlig, og Udfaldet kun veje med mindre Vægt i Forhold til Karaktererne ved 2den Del, der maa betragtes som Hovedprøven.

2den Del omfatter de egentlig praktiske Fag: Civilretterne, Strafferet, Proces og Statsret. Naar Folkeret ogsaa henlægges til 2den Del, er det paa Grund af dette Fags nøje Forbindelse med Statsretten. Nogen principiel Ændring i Studiets Stof er ikke tilsigtet. Den mundtlige Prøves ydre Ordning kan derfor blive en lignende som hidtil. Kun mener man, at den Deling af Processen i to Fag, som indførtes i 1890, bør opgives, da den giver Proces en for stor Vægt i Forhold til de andre Fag, særlig Civilretterne. Det Spørgsmaal har endog været rejst, om ikke paa den anden Side Formueretten burde deles i to Fag med særskilt Examination i hvert, fordi dette Fag saavel rent praktisk som efter dets Stilling i Theorien maa anses for det vigtigste, og fordi der under Faget skulde inddrages det af den mere specielle Formueret, som nu henhører under andre Fag, nemlig Næringsret og Søret, hvilket sidste Fag formentlig bør ophøre at være et særskilt Examensfag, da det derved har faaet en for stor Vægt i Forhold til Fagets praktiske Betydning. (Af en tilsvarende Grund bør Folkeret kun være Bestanddel af et Fag, hvis Hovedpart udgøres af Statsretten.) Naar man dog har ment, at Formueretten bør vedblive at være kun ét Fag, er det navnlig af Frygt for den Overbebyrdelse, som en saadan Deling af en Disciplin i to Examensfag erfaringsmæssig let kan medføre, medens man paa den anden Side har ment, at der selv uden en saadan Deling er sikret Formueretten en fremtrædende Betydning indenfor Examensplanen, dels ved den nedenfor omtalte Bestemmelse om, at et af de særlig læste Afsnit altid skal høre til dette Fag, dels gennem de konkrete Opgaver, der i vidt Omfang maa hente deres Stof fra Formueretten.

I Modsætning til den mundtlige maa sikkert den skriftlige Prøve omformes fuldstændigt. Det er efter Fakultetets Skjøn navnlig Forberedelsen til de nugældende skriftlige Opgaver, der falder Studenterne tungt, og som mere og mere har givet Studiet Karakteren af en anstrængt Udenadslæren. Disse korte, rent theoretiske Opgaver have erfaringsmæssig maattet stilles saaledes, at der er gjort vel store og ensidige Krav til Hukommelsen, særlig til den specielle Evne at kunne „komme paa“, hvad der om et foreliggende mindre Æmne staar i Lærebøgerne. Desuden er det en Mangel ved disse Opgaver, at de alle have ganske den samme Karakter, idet de tilsigte at foretage en „Stikprøve“ af, hvad Kandidaten véd af Lærebøgernes Ræsonnementer og de retlige Løsninger, der ikke kunne slaas efter i Lovsamlingerne. De Opgaver, som det nye Forslag rummer, tilsigte derimod paa flere forskellige Maader at prøve, hvad Kandidaten kan og véd, derunder navnlig hvor udviklet og sundt hans juridiske Skjøn er, og hvor selvstændigt han har tilegnet sig det læste. Ved saaledes at prøve i forskellige Retninger faar man et mangfoldigere og bedre Grundlag for Bedømmelsen. At man da opgiver at bestemme en Karakter i hvert Fag ved en samlet Bedømmelse af en skriftlig og en mundtlig

Præstation, rummer formentlig ingen Betænkelighed; man har ved den gjældende Examens „Bifag“ en Bedømmelse efter en mundtlig Præstation alene; og en Bedømmelse blot efter en skriftlig Prøve, der jo er noget almindeligt ved de fleste andre Examinere, er som Regel sikrere end efter en mundtlig alene.

Naar det nu foreslaas, at der skal holdes fire skriftlige Prøver, og at af disse de to skulle falde indenfor mindre, særlig opgivne Afsnit, medens de to andre skulle være i konkrete Retstilfælde, ligger der i denne Betoning af hidtil ikke anvendte Former for Prøven noget af det væsentligste blandt det nye i Forslagene. Øjemedet med at stille Opgaver i Besvarelsen af konkrete Retstilfælde er dels det negative: en Løsrivelse fra Lærebøgerne, idet Besvarelsen ikke kan gives direkte ud fra disse, medens den dog ikke hos Kandidaterne kræver den Evne til produktiv, abstrakt-videnskabelig Virksomhed, som kun ganske faa af Studenterne kunde ventes at sidde inde med, — dels det positive: en Prøvelse af Kandidaterne paa en Maade, der ligger de Opgaver, der i det praktiske Liv ville blive stillede dem, langt nærmere end de abstrakte Spørgsmaal. Man fordrer det, som enhver Jurist maa kunne i det virkelige Liv, at løse konkrete Retstilfælde og at begrunde sin Løsning deraf; og man nøjes ikke med en Gjengivelse af Lærebogens Afgjørelser og Begrundelser, der kunne være lærte tilnærmelsesvis mekanisk udenad, hvorfor det erfaringsmæssig ofte er umuligt for Bedømmeren at afgjøre, hvorvidt det gjengivne er personlig tilegnet og forstaaet. Selvfølgelig er det ikke Meningen at prøve, hvor praktisk duelige Kandidaterne ere; det drejer sig om Frugten af en theoretisk Uddannelse. Men denne skal anlægges ikke blot paa at lære, men ogsaa paa at bruge det lærte og paa at udvikle det Judicium, der er fornødent for at anvende de lærte Almensætninger paa konkrete Tvivlstilfælde. Disse nye konkrete Prøver gjøre det nødvendigt for Studenterne allerede under Studiet at arbejde energisk med konkrete Tilfælde, hvad der vil give dem et bredere Fantasisgrundlag for Tilegnelsen af Theorien, vil oplive Studiet og føre dette nærmere henimod det praktiske Livs Krav.

Der er fremdeles den store Fordel ved Opgaver i konkrete Tilfældes Løsning, at de kunne formes meget forskjelligt. Man kan gjøre dem ret lette, med Vægten lagt paa en kort Redegjørelse for, hvad der paa en Række Punkter er gjældende Ret. Af denne Art skulde den mindre konkrete Prøve være. Den vil faa en vis Lighed med de abstrakte Opgaver, der stillede før 1890 ved den juridiske Examen for Ustuderede, idet Vægten ikke lægges paa en mere indgaaende Begrundelse af Resultaterne; men den vil dog have den store Fordel, der ligger i det konkrete Rets-tilfældes Sammenspil mellem et Antal positive Retsregler. En saadan Opgave skal Kandidaten kunne løse, paa hvilket Omraade af Faget den end stilles; den fordrer nemlig kun den Viden om positiv Ret, som enhver Kandidat i Livet maa have paa rede Haand.

En Prøve paa dybere Forstaaelse og Tilegnelse tilsigtes med den større Opgave i noget vanskeligere konkrete Retstilfælde, hvor det gjælder saavel det sunde Skjøn som den mere indgaaende Begrundelse af Løs-

ningen af konkrete Tvivlstilfælde, der ikke foreligge afgjorte netop i denne Forbindelse i Lærebøgerne, men til hvis Løsning disse dog give de nødvendige Forudsætninger. Ved Øvelser afholdte af forskellige af Universitetslærerne har det ogsaa vist sig, at Studenter, som vare naaede henimod Afslutningen af deres Studium, meget vel magtede den skriftlige Besvarelse af slige Spørgsmaal, og at det gjennemgaaende uden Vanskelighed lod sig bedømme, hvor vidt Vedkommende var kommet med Hensyn til Forstaaelse og sundt Judicium. Prøven vilde imidlertid blive altfor vanskelig, hvis Kandidaterne ikke turde medtage deres Lærebøger og Haandbøger. Giver man dem disse med, stilles de paa lignende Maade som kort efter i Livet i Tilfælde, hvor de faa Tid til at benytte alle Hjælpemidler. Med den Tid af indtil 8 Timer, der indrømmes dem, kunne de udnytte de Bøger, som de have studeret grundigt, uden dog at have lært dem udenad; paa den anden Side vil Opgaven let og naturligt kunne formes saaledes, at man ikke kan besvare den ved at skrive ud af Systemerne. Det opnaas saaledes, at Studenterne kunne læse og studere Bøgerne paa frugtbar Maade, uden at maatte bebyrde deres Hukommelse med den omfattende Indprentning, navnlig af Argumentationerne, der nu trætter dem og dog gjør forholdsvist ringe Nytte, fordi den paa Grund af Stoffets Omfang sædvanlig alligevel kun bliver til en ret overfladisk Læren af Bøgerne.

Hvad angaar de to Prøver af mere theoretisk Art indenfor nærmere afgrænsede Dele af Studiet, har det været Fakultetet magtpaaliggende at imødekomme den af Ministeriet — som ogsaa fra mange andre Sider — fremsatte Opfattelse, at man ikke maatte fordrø som nu, at Kandidaterne paa ethvert Punkt indenfor det læste skulde kunne gjøre Rede for saavel Resultaterne som Argumentationerne. Man har derfor ment, at det ikke var muligt med tilstrækkelig Sikkerhed at opnaa Lettelsen i Hukommelsesarbejdet, naar man bevarede det Princip, at Spørgsmaalene kunde falde over hele Systemet, men at derimod Rammen maatte begrænses stærkt, idet de særlig læste Afsnit tænkes kun at skulle omfatte omtrent en Fjerdedel à en Trediedel af Formueretten og Halvdelen af et af de øvrige fire Fag. Paa den anden Side mener man afgjort, at man ikke vilde kunne nøjes med Opgaver i konkrete Retstilfælde, selv om man gav saa mange, at Prøven i positiv Kundskab derved blev ret fyldig, idet den praktiske Afgjørelse dog altid ved dem maa blive stillet i Forgrunden. Der vilde da være Fare for, at Studiet mistede *den* videnskabelige Karakter, som er passende og nødvendig for alle Studenter: den methodiske Indtrængen i theoretiske Overvejelser og Undersøgelser. Igjennem de foreslaaede theoretiske Prøver er der derimod Udsigt til at opnaa dette. Selve Studiet maa jo som hidtil for en væsentlig Del foregaa ved Tilegnelse af videnskabelige Fremstillinger. Men for at den Studerende kan lære videnskabelig Methode, er det ikke nødvendigt, at han over hele Faget med samme Grundighed tilegner sig Argumentationerne. Det er tilstrækkeligt, ja nyttigst, at han fordyber sig i Forskning af Litteraturen om nogle vigtige Afsnit af den gjældende Ret og i Undersøgelse af Retsudøvelsen paa saadanne Omraader. Disse særlig læste Afsnit ere dog ingenlunde tænkte som Specialer i den Forstand, at de skulde studeres

paa væsentlig anden Maade end den, hvorpaa en flink Student nu dyrker de vigtigere og interessantere Dele af sit Fag. Det bliver væsentlig en stærk Begrænsning af, hvad der skal studeres og læres saaledes, at Vedkommende paa ethvert Punkt skal være rede til at levere en skriftlig Besvarelse med Drøftelse og Begrundelse af Løsningerne. Man bør formentlig give Studenterne en vis Valgfrihed til at fordybe sig i, hvad der forekommer dem særlig interessant; kun formenes altid et Afsnit af Formueretten at skulle høre til de særlig læste, fordi dette Fag paa én Gang er det praktisk vigtigste og ved sin Methode og videnskabelige Udvikling det værdifuldeste Lærefag. Den omtalte Opfattelse af disse Opgaver medfører, at Studenterne ikke her tør medtage deres litterære Hjælpemidler til Examen. Selv uden disse vil den Student, som virkelig har fordybet sig i Studiet ogsaa udover den enkelte Lærebog, faa Lejlighed til at gjøre sine grundigere Kundskaber og større Udvikling gjældende. Paa den anden Side vilde den tilsyneladende Lettelse, der skulde opnaas ved at tillade Studenterne at tage Bøgerne med, i Virkeligheden her komme til at betyde en ikke ringe Skærpelse, idet Fordringerne under denne Forudsætning ikke kunde holdes indenfor selve Lærebøgernes Ramme, og man saaledes let kom til at stille større Krav til selvstændig videnskabelig Evne, end Studenternes store Flertal kunde ventes at fyldestgjøre. Om end Fakultetet saaledes, ligesom Flertallet af det foran omtalte Udvalgs Medlemmer (se Skrivelse af November 1901 S. 10—11), maa formene, at der ikke bør indføres noget egentligt Speciale, indeholder den foreslaaede Ordning dog faktisk nogen Imødekommen af det af Udvalgets Mindretal sammesteds udtalte Ønske.

Saaledes som de fire Opgaver ere foreslaaede, er det muligt at forme en formaalstjenlig Examen for Ustuderede uden at opgive det Princip, som Anordningen af 1890 indførte, og som har baaret gode Frugter, at de Ustuderede prøves i Opgaver *jævnside*s med Studenter til Kandidatexamen, medens man dog stiller betydeligt ringere Krav til de Ustuderede. Dette sker, naar disse alene skulle besvare de to Opgaver i konkrete Retstilfælde. Dette er ikke for meget forlangt, og Formen er endog særlig passende for dem, som ville have en væsentlig praktisk Uddannelse; hvad der fordres, kræves netop senere i Livet af en Underretssagfører eller Retsbetjentfuldmægtig. Paa den anden Side faa de Ustuderede ikke de to theoretiske Opgaver, som fordre et mere indtrængende, methodisk-videnskabeligt Studium, og de skulle ikke tage 1ste Del af Examen, som særlig forbereder til et saadant Studium.

Den mundtlige Examination, hvis nærmere materielle Indhold en Examensordning ikke vel kan fastslaa, vil give det passende Supplement til den skriftlige Del af Examen, naar den med Lempelighed prøver dels Kandidatens positive Kundskaber i den gjældende Ret, dels hans Oversigt over det lærte og hans Evne til at fortolke Lovene — som da ved Examinationen kan gives ham i Hænde — samt til at løse simple konkrete Retstilfælde og i det hele til at anstille juridisk Ræsonnement.

Den foreslaaede Examensordning har vel til sit første og umiddelbare Formaal at prøve, hvorvidt de Studerende have naaet det Maal af

Indsigt og Udvikling, som maa kræves til en Embedsexamen. Men næppe mindre vigtig er den afgjørende Indvirkning paa selve Studiet, som Examensordningen vil kunne faa. Da Øjemedet er at værdsætte Kandidaternes virkelige juridiske Evner og Indsigt, og da Indretningen af Examen er en saadan, som bedre end den nuværende vil kunne hindre, at det gode Examensudfald bliver til en Præmie blot paa ydre Flid, vil det kunne haabes, at der vil blive drevet et mere indtrængende og mere personlig interesseret Studium end hidtil.

Forslaget og hvad der hidtil er bemærket hertil, viser, at Fakultetet paa en Række væsentlige Punkter er kommet til lignende Resultater som det ovenfor omtalte Udvalg, særlig i Skrivelsen af November 1901. Ogsaa med Hensyn til den Maade, hvorpaa Studiet faktisk skal drives og ledes, kan man i det væsentlige slutte sig til, hvad der siges i Skrivelsen og dens Bilag I, hvis „legislative Retslære“ vel ikke egner sig til at gjøres til et særligt Fag, men hvis Tanke bør have Betydning ved de enkelte positive Fags Behandling. Kun skal det fremhæves, at man næppe for Tiden kan eller bør forsøge paa at forme et særligt Fag, som det, der i Skrivelsen, S. 5, kaldes „en Rettens almindelige Kulturhistorie“ eller, S. 8, „almindelig Retshistorie“. Et saadant Fag er, saa vidt vides, endnu intetsteds kjendt ved Retsundervisningen. Derimod vil det fornødne om Rettens Kulturudvikling blive givet under Fagene: almindelig Retslære, Romerret og dansk Retshistorie.

Forberedelsen til den nye skriftlige Del vil sikkert fremkalde ivrig Deltagelse i forskellige nye Øvelser. Foruden at der jo maa holdes væsentlig de samme theoretiske Forelæsninger og Examinatorier som hidtil, vil der blive Brug for stadig Gjennemgang af konkrete Retstilfælde, saavel i mundtlig som i skriftlig Form og saavel med yngre som med ældre Studerende. Desuden vil til Studiet af de forskellige særlig læste og opgivne Afsnit en mere indgaaende Gjennemgang af disse med de forholdsvis færre Deltagere, som have valgt hvert enkelt Afsnit, være nødvendig. — Ved begge Arter af Øvelser bliver da *et juridisk Laboratorium* ogsaa en Nødvendighed.

Som Forholdene for Øjeblikket ere, haves der paa Universitetet kun Lovsamlingerne (i et à to Exemplarer). Det er herved udelukket at holde Øvelser over Domme paa Grundlag af Domssamlinger, da det er ugjorligt for Læreren at medbringe mere end nogle ganske faa Bind af f. Ex. Ugeskrift for Retsvæsen, medens han i Regelen under Øvelsen vilde have Brug for en Række Bind. Kunde man faa udgivet en større Samling Retstilfælde med mere omfattende Aftryk af Dokumenterne i Sagen — maaske blandt andet saaledes som i Skrivelserne af 6te Februar 1901 foreslaaet ved Hjælp af Højesteretsextrakterne, der i alt Fald ere en af de bedste Kilder —, kunde vel visse mundtlige Øvelser paa Basis heraf holdes i Auditoriet. Men de uomgængelig nødvendige skriftlige Øvelser i Behandlingen af konkrete Retstilfælde fordre for det første, at Studenterne have Adgang til hele Lovsamlingen, da det umulig kan opgives dem, hvilke Aargange de ville faa Brug for; for det andet maa de have Domssamlinger og Litteratur ved Haanden. Nu maa man derfor hjælpe sig med

at lade Studenterne skrive hjemme; men da øves de ikke i at arbejde som under Examensforhold, og de savne fornøden Litteratur, Domssamlinger have f. Ex. meget faa i eget Eje.

Ogsaa for Studiet af de særlig læste Afsnit, som enhver maa vælge, er det nødvendigt at have et Laboratorium : en Bogsamling med Litteratur, Doms- og Lovsamlinger og med det mest brugte i flere Exemplarer. Kun derved kan Faget dyrkes saa indtrængende som nødvendigt, og kun da er det muligt for de flinkere at drive et virkelig godt Studium. En saadan Bogsamling maatte findes i et særligt Værelse, der tillige kunde bruges som Læseværelse, aabent hele Dagen; og ved Siden maatte der være et Øvelsesværelse eller Auditorium. Det hele skulde indrettes i Lighed med det statistiske og det filologisk-historiske Laboratorium — om end det paa Grund af Studenternes langt større Tal maatte have større Omfang —, og man vilde saaledes faa et Hjælpemiddel ved Undervisningen, som næsten overalt i Udlandet længe har været i virksomt Brug og været anset som en Nødvendighed for Studiet. Fakultetet har til Hensigt at gjøre en særlig Indstilling om et saadant Laboratoriums nærmere Indretning. Foreløbig skal her blot fremhæves, at der næppe for Tiden er Plads dertil i Universitetets Lokaler, men at man vistnok vil kunne leje passende Lokaler i Universitetets umiddelbare Nærhed.

Foruden samtlige disse Øvelser vil Studiet i dets nye Skikkelse kræve en Del nye Lærebøger til at afløse de nuværende, særlig til den propædeutiske Examen, og det ikke blot i de delvis nye Fag som almindelig Retslære med dansk Retsencyklopædi og Nationaløkonomi, men sikkert ogsaa i Romerret og Retshistorie, idet Lærebøger beregnede paa de ældste Studerende (ved den nuværende 2den Del af Examen) ikke ville egne sig for de ganske unge Studenter, hvis Lærebøger bør være betydelig baade kortere og lettere. Endelig vil som berørt Studiet af konkrete Retstilfælde, i Lighed med, hvad der er i Brug i andre Lande, kræve Bøger indeholdende Samlinger af Retstilfælde af forskjellig Art.

Ses dette i Sammenhæng med, at Studenternes Inddeling i flere Hold, hvert med sine særlig læste Afsnit, maa fordre betydelig flere Øvelses- og Forelæsningsrækker end nu, vil det være indlysende, at det nuværende Lærertal er for lille. Mindre end 7 juridiske Lærere — f. Ex. foruden de nuværende 5 Professorer 2 Docenter — vil umuligt kunne forrette Arbejdet forsvarligt. 7 Lærere til et Antal af over 500 Studerende er jo ogsaa et meget beskedent Tal. Desuden vil der kun, naar det juridiske Fakultets Lærerkrafter saaledes forøges, kunne være Udsigt til væsentlig at begrænse den nuværende overdrevne Brug af Manuduktør, og dette vil ikke blot for den hele Studieordning være af den allerstørste Betydning, men ogsaa rent pekuniært set vil den Besparelse i Studieudgifterne, som derved kunde opnaas, for de ubemidlede Studenter betyde ikke lidt. Ogsaa angaaende denne Sag forbeholder Fakultetet sig i en nær Fremtid at fremkomme med en særlig Indstilling, hvis Bevilgelse man i Henhold til den givne Begrundelse maa anse for en nødvendig Betingelse for Reformens Gjennemførelse.

Medens man i det Foranstaaende mener iøvrigt at have udtalt sig tilstrækkeligt om Indholdet af Skrivelserne af 6te Februar og November 1901, skal man endnu, med Hensyn til det i den ene Skrivelse af 6te Februar fremsatte Forslag om Ansættelse af Praktikere (Dommere eller Sagførere) som „Lektorer“ paa Aaremaal og med fast lav Aldersgrænse til Ledelsen af den konkrete Undervisning, udtale, at Fakultetet ikke kan tiltræde det i den foreslaaede Form. Hovedsagen ved en Undervisning i Behandling af konkrete Retstilfælde maa efter Fakultetets Skjøn blive en Indøven i theoretisk Forstaaelse, og ikke et Forsøg paa at skabe umiddelbar praktisk Færdighed, hvilken jo kun kan udvikles gennem selve Livet. Derfor maa Ledelsen af denne Undervisning (i og udenfor Laboratoriet) ligge i Fakultetets Haand, idet der til en saadan Ledelse først og fremmest kræves Pædagoger af Fag. Der er derfor ogsaa større Trang til nogle Docenter, der i alt Fald for nogen Tid gjøre Retsundervisningen til deres Hovedvirksomhed, end til som Lærere at faa Praktikere, der forblive i deres Kald; men selvfølgelig vil det være af Betydning, at disse Docenter have noget Kjendskab til det praktiske Liv. Derimod vilde det sikkert være gavnligt, hvis det skulde vise sig, at der kunde skaffes de yderligere Midler til at honorere Praktikere for indenfor deres Specialitet at holde kortere Rækker af Foredrag for eller Øvelser med de Studerende — uden at disse Øvelser dog skulde have umiddelbar Betydning for Examen — jfr. det tidligere praktisk-juridiske Selskabs Virksomhed i en noget lignende Retning.

ad III. (Forslagets enkelte Paragrafer).

ad § 2. Der er ingen Anledning til at fastsætte en Tidsfrist i Lighed med den, inden hvilken den nuværende 2den Del skal tages efter bestaaet Fællesprøve. Fastsættelsen af slige Frister er altid en Foranstaltning, som kun gennemsnitlig kan virke heldigt, og det er desuden nu i Modsætning til tidligere Meningen, at der skal studeres til 1ste Del, uden at der i noget videre Omfang er taget fat paa Studiet til 2den Del. For derimod at hindre, at nogen skulde vente med at indstille sig til 1ste Del til sent i sit Studium, — hvorved den Virkning, man vilde opnaa med en propædeutisk Examen, let udeblev, medens Vedkommende paa Grund af sin større Modenhed maaske kunde haabe paa et særlig godt Examensresultat ved den 1ste Del —, er det foreslaaet, at der skal være en Minimumsfrist af 2 Aar mellem 1ste og 2den Del. Tages 1ste Del saa tidlig som passende, maa Tiden mellem de to Dele for de allerfleste blive ca. tre Aar, og Fristen vil derfor ikke genere. Dog bør der være Adgang til Dispensation, særlig af Hensyn til det ikke usædvanlig forekommende Tilfælde, at Examinati juris senere tage fuldstændig juridisk Embedsexamen. — § 2 svarer iøvrigt til Anordning 26de September 1890 § 5, de første 5 Punktum'er, og § 9. Kun er det foreslaaet, at den her nævnte Dispensation skal gives, ikke af Ministeriet men af Fakultetet i Lighed med, hvad der gjælder efter Anordning 1890 § 5, 4de Punktum. — Der ses ingen Grund til, at 1ste Del ikke skulde kunne tages om efter et halvt Aar i Overensstemmelse med, hvad der gjælder ved andre For-
examiner.

ad § 3. Naar der ingen skriftlig Prøve er foreslaaet her, er det dels for at give Studenterne denne betydelige Lettelse, dels fordi deres personlige Udvikling endnu næppe er stor nok til, at de kunne behandle Æmnerne skriftlig. I Romeret vil noget Kjendskab til Kildematerialet kunne prøves ved den mundtlige Examen, derved at nogle Kildedsteder blandt et forud opgivet mindre Antal forelægges Kandidaten til Oversættelse. Denne vil vistnok kunne præsteres uden videre omfattende Kundskaber i Latin, og Fakultetet agter derfor senere at fremkomme med Indstilling om Ophævelse af den ved Anordning 1ste Juli 1872 foreskrevne Tillægsprøve i Latin for juridiske Studenter af den mathematisk-naturvidenskabelige Retning, idet denne Tillægsprøve formentlig væsentlig skyldes Hensynet til de større Fordringer, som den nuværende skriftlige Prøve i romersk Ret stiller. Karaktererne ved 1ste Del bør have nogen Vægt ved det endelige Examensudfald, men dog kun en mindre, for at Prøven derved kan holdes nede paa et passende Lavmaal af Examensbetydning. At nøjes med Hovedkaraktererne „bestaaet“ eller „ikke bestaaet“, vilde ikke være rigtigt, da Examenskravene i saa Fald let blev for strænge for de mindre dygtige, medens de flinkere omvendt fik for ringe Impuls til Flid. Dog maa der sættes et ikke for lavt Minimum for at bestaa, idet denne Examens Formaal ikke vil naas, naar der ikke helt igjennem er vist passende Kundskabsfylde og Modenhed. Om Reglerne for Karakterberegningen se § 11.

ad § 4. Naar Fakultetet bestemmer, hvilke Hjælpemidler Kandidaterne tør medtage ved den større konkrete Opgave — foruden de hidtidige Hjælpemidler (Lovsamlingerne), der kunne medtages til alle skriftlige Prøver —, bliver Principet herved at tillade Medtagelse af al Litteratur, undtagen, dels en saadan, som (af andre end Lærerne) maatte være beregnet særlig paa at vejlede ved denne Prøve, dels Domssamlinger, eftersom disse sidste indeholde altfor nærliggende Paradigmer for den foreliggende Opgaves Besvarelse. Med Hensyn til den Tid, der indrømmes til Besvarelsen af den store konkrete og de to theoretiske Opgaver, har man anset det for ønskeligt, at der gives Fakultet et vist Spillerum, og derfor foreslaaet Tiden fastsat til „indtil“ henholdsvis 8 og 6 Timer. Særlig med Hensyn til de theoretiske Opgaver ønsker man dog at fremhæve, at man nærmest er tilbøjelig til at anse den nu foreskrevne Tid af 4 Timer for tilstrækkelig, idet disse Opgaver ikke ere tænkte at skulle have en væsentlig anden Karakter end de nuværende skriftlige Examensprøver. — § 4 svarer iøvrigt til Anordning 1890 § 3.

ad § 5. Denne § svarer til Anordning 1890 § 5, 6te og 7de Punktum; denne §'s 8de Punktum er udeladt som overflødig.

ad § 6. Denne § svarer til Anordning 1890 § 2, 4de og 5te Punktum.

ad § 7. Denne § svarer delvis til Anordning 1890 § 2, 1ste til 3die Punktum og til § 9, 1ste Punktum.

ad § 8. Denne § svarer til § 11 i Anordning 1890. Fakultetet finder dog Anledning til at betone, at Censorerens Deltagelse i Bedømmelsen efter den nye Ordning vistnok vil kræve et forøget Arbejde, idet Begrænsningen af de skriftlige Opgaver til 4 i Stedet for nu 8 ikke opvejer det

forøgede Arbejde med de nye Opgaver, hvor navnlig de konkrete Opgavers Besvarelser gennem disses naturlige større Variation vil kræve en særlig indgaaende Prøvelse, ikke mindst af Praktikerne (Censorerne). Man maa derfor vistnok være betænkt paa en Forøgelse enten af Censorernes Antal eller af det Honorar, der ydes dem for deres Arbejde. Naar det i Skrivelse af 6te Februar til Ministeriet af vedkommende Udvalg, under c.) og d.) S. 4, er foreslaaet, at der „ved almindelig Bestemmelse tillægges Censorerne en større eller en mere præciseret Myndighed end hidtil“, kan Fakultetet intet have at indvende mod en nærmere Præcisering af den Censorerne tillagte Myndighed; men det maa ganske vist formene, at Censorerne allerede have al den i Skrivelsen nævnte Myndighed, og en saadan udtrykkelig Bestemmelse forekommer det derfor overflødig.

ad § 9. Denne § svarer til Anordning 1890 § 13.

ad § 10. Denne § svarer til Anordning 1890 § 12. Da den nye 1ste Del faar Karakteren af en særlig Forberedelsesexamen, finder man det naturligt, at der, i Lighed med hvad der gjælder om andre tilsvarende Examinere ved Universitetet, erlægges en særlig Kjendelse for at indstille sig til den, og denne Kjendelse formenes passende at kunne sættes til 8 Kr. Med Hensyn til Examen for Ustuderede synes der derimod ingen Grund at være til at forandre den tidligere Kjendelse af 16 Kr., og en saadan vil formentlig ogsaa være passende for den fuldstændige juridiske Examens nye 2den Del, idet denne i det væsentlige vil svare til den udelte latinsk-juridiske Examen, som bestod før 1890, og med Hensyn til hvilken Gebyret oprindelig er bleven fastsat. Hvad Fordelingen af Kjendelsen angaar, har man anset det for naturligere at lade den Del af Kjendelsen for den fuldstændige juridiske Examen, som tidligere tilfaldt Dekanus, fordeles ved 2den Del mellem de juridiske Professorer og ved 1ste Del mellem samtlige Fakultetets Medlemmer. Under denne Forudsætning bør den Del af Kjendelsen for de statsvidenskabelige Examinere, som nu ifølge Anordning 20de Februar 1892 § 11 tilfalder Dekanus, i Stedet for komme til Deling mellem de statsvidenskabelige Professorer.

ad § 11. Angaaende Tidspunkterne for den nye Ordning Ikrafttræden og den ældres Ophør, skal Fakultetet fremhæve, at det — under Forudsætning af, at den fornødne Forøgelse af Lærerkrafterne finder Sted — vistnok trods Mangelen af visse Hjælpebidler vil være muligt ret snart at lade afholde den nye 2den Del. Selvfølgelig er der store Vanskeligheder ved i de første Semester — førend et Laboratorium er indrettet, og de fornødne trykte Samlinger af Retstilfælde foreligge — at give en virkelig tilfredsstillende Undervisning til denne Del. Men da alle fornødne Lærebøger foreligge, synes det rigtigt, f. Ex. til Sommeren 1903, at give de Studenter, der maatte foretrække den nye Del som en Prøve, hvor Forberedelsen anstrænger Hukommelsen langt mindre, og som bedre honorerer dygtigt Studium og de personlige juridiske Evner, en Adgang til at vælge denne Prøve fremfor Fællesprøven. Derimod kan den nye 1ste Del ikke afholdes, førend der er givet Lærerne Tid til at indrette de nye Forelæsninger eller skrive de Lærebøger, som kræves der. Denne Del kan derfor næppe afholdes før tidligst ved Julen 1903. For nu ikke

i en Aarrække at tvinge Studenterne til at tage den gamle Examen, tænker Fakultetet i sin endelige Indstilling om Anordningens Ikrafttræden at foreslaa, dels at den i § 2 opstillede Minimumsfrist mellem 1ste og 2den Del foreløbig suspenderes, saa at den først træder i Kraft f. Ex. ved 2den Del i Sommeren 1905, dels at der aabnes Mulighed for en Kombination af den gamle og den nye Ordning efter visse nærmere Regler.

Hvad endelig angaar Karaktererne, skal man her blot bemærke, at der tænkes givet Kandidaterne de samme Hovedkarakterer som hidtil, nemlig *Laudabilis et quidem egregie*, *Laudabilis* og *Haud illaudabilis*; medens dog Karakteren *Non contemnendus* formenes at burde bortfalde som værende uden nogen praktisk Betydning. For *Examinati juris'* Vedkommende vilde man anse det for heldigst at fjerne de forældede Betegnelser, *Bekvem* og *Ej ubekvem*, og fremtidig at give Karaktererne: 1ste Karakter med Udmærkelse, 1ste Karakter og 2den Karakter.

Den foreslaaede Ordning faar Konsekvenser for Anordning 20de Februar 1892 §§ 2—5 om de statsvidenskabelige Examinere, idet man ikke kan danne en saadan Examen bestaaende af den nye juridiske 1ste Del og en statsvidenskabelig 2den Del, og heller ikke nogen bør kunne tage først den nye anden Del og derpaa de statsvidenskabelige Fag. Der er imidlertid ingen Betænkelighed ved at ophæve denne Examen, da Ordningen efter Anordning 1892 §§ 2—4 har vist sig at være helt uden praktisk Betydning; fra dens Ikrafttræden og til Dato har nemlig kun én Student taget først Fællesprøven og derpaa statsvidenskabelig 2den Del. At forsøge en tilsvarende Ordning under den nye Examensform vilde paa den ene Side frembyde meget store Vanskeligheder og paa den anden Side, saaledes som nu Adgangen til Embeder er ordnet, alene kunne faa Betydning for en ganske enkelt. Derimod giver det en sjældent fyldig Uddannelse at tage først juridisk Embedsexamen og dernæst en Tillægs-examen i de statsvidenskabelige Fag som den ved Anordning 1892 § 5, 2det Stykke, hjemlede. Denne Vej have flere fulgt under den nugældende Ordning, og den bør formentlig opretholdes ved, at man med de fornødne Lempelser fastholder Principet i nævnte Anordnings § 5, 2det Stykke, medens man iøvrigt helt ophæver Anordningens §§ 2—5. Herom vil Fakultetet senere fremsætte Forslag. Iøvrigt maa det blive Gjenstand for fortsatte Overvejelser i Fakultetet, om, og da hvorledes, en Omordning af de statsvidenskabelige Examinere burde finde Sted, naar en ny juridisk Examensordning var bleven gennemført.

Kjøbenhavn i December 1901.

Jul. Lassen. C. Torp. V. Bentzon. H. Munch-Petersen.

Idet jeg tiltræder Forslaget til den nye Examens Ordning af Hensyn til de forskjellige Fordele, som denne kan forventes at ville frembyde, maa jeg paa den anden Side tage Afstand fra den Kritik af den bestaaende Ordning, som har fundet sit Udtryk i den foranstaaende Betænkning.

H. Matzen.

Vi undertegnede statsvidenskabelige Professorer udtale vor Tilslutning til det af de juridiske Professorer udarbejdede Forslag til en ny juridisk Examensordning.

Will. Scharling. V. Falbe Hansen. H. Westergaard.

— De foran S. 449 nævnte Skrivelser ere saalydende:

A. *Fakultetets* Skrivelse af 9de Februar 1901 til Ministeriet.

„Det juridiske Fakultets Medlemmer ere mere og mere komne til den Overbevisning, at den i 1890 gennemførte Reform af juridisk Examen, der navnlig karakterisedes ved en Deling af Examen, ikke har ført til det attraaede Resultat: at lette Studenterne Examensarbejdet. Dels ere Lærebøgerne voxede i Omfang, dels tilstræbe Studenterne, ansporede af den stigende Konkurrence, nu en nøjagtigere Tilegnelse af Lærebøgerne end tidligere; og Følgen er bleven, at Fællesprøven volder Studenterne store Vanskeligheder. Allerede af denne Grund maa en Ændring i Studium og Examen anses for ønskelig. Men hertil kommer, at Reformen formentlig maa blive gennemgribende, dels fordi man, hvis en Deling skal oprettholdes, maa anse det for rettest at tilstræbe en anden Fordeling af Fagene end den nuværende, dels fordi det synes ønskeligt at prøve med nyere Undervisnings- og Examensformer.

Under disse Forhold synes det paa den ene Side ønskeligt at undergive eventuelle Forslag til en endelig Reform en grundig Overvejelse, paa den anden Side anbefalelsesværdigt hurtigst muligt at raade Bod paa Ulemperne ved det bestaaende. Og derfor har Fakultetet besluttet at gjøre Examinationen lempeligere med Hensyn til Kravet paa Kjendskab til Positiviteterne og Lærebøgerne samt at foretage saadanne Begrænsninger i Lærestoffet, som kunde anses forsvarlige. Men desuden maatte Fakultetet ønske at gjøre et Forsøg med en Examensprøve i Evnen til skriftlig at behandle konkrete Retsspørgsmaal. Det er Fakultetets Overbevisning, at skriftlige og mundtlige Øvelser i Behandlingen af konkrete Retstilfælde bør være et vigtigt Led i Retsundervisningen, og at man, for at bringe Studenterne til med tilstrækkelig Iver at lægge sig derefter, maa have Examensprøve deri. Men desuden ønskede man at erfare, om ikke en saadan Prøve, der delvis afløste de nugældende abstrakte Opgaver vilde indvirke gunstigt paa Studiemaaden, idet Studentens Grad af Modenhed og sundt juridisk Skjøn fik større Betydning for Examensudfaldet.

For at kunne naa et saadant Maal maatte altsaa Fakultetet ønske ved Examen — første Gang f. Ex. ved Sommeren 1902 — at kunne ombytte enkelte af Fællesprøvens skriftlige Opgaver med en konkretere stillet Opgave, at besvare i en Betænkning. Da der imidlertid formentlig maatte gives Kandidaterne en længere Tid end 3 Timer til en saadan Opgaves Besvarelse, maatte Regelen i Anordn. af 26de September 1890 § 3 om, at der indrømmedes en Tid af 3 Timer til hver Prøve, ændres til, at der kunde gives 3 à 6 Timer efter Fakultetets Skjøn.

Og endnu en Ændring med Hensyn til den skriftlige Prøve maa Fakultetet ønske foretaget allerede under de nuværende Forhold. Ifølge

Frdn. af 26de Januar 1821 § 3 anses det for utilstedeligt, at Examinanderne ved den skriftlige Prøve i Romerret benytte Lexikon. Dette er der efter Fakultetets Formening ingen Grund til under de nuværende Forhold at fastholde. En Tilladelse til ved Prøven at medtage latinsk-dansk og dansk-latinsk Lexikon er under de nuværende Forhold uden Betænkelse, og et Lexikon vil kunne være en god Hjælp overfor øjeblikkelige Oversættelsestvivl, der jævnlig kunne forekomme netop i Examensprøvens kritiske Øjeblik.

Fakultetet skal herefter tillade sig at indstille, at Anordn. af 26de September 1890 § 3, 3die Sætning affattes saaledes: „Opgaverne kunne ogsaa stilles som konkrete Retstilfælde. Til hver Opgave indrømmes en Tid af 3 Timer, dog at Fakultetet, naar Opgave stilles over konkrete Retstilfælde, kan indrømme en Tid af indtil 6 Timer“, og at i Anordn.s § 6 indskydes som 4de Sætning: „Ved Besvarelsen af Opgaven i romersk Ret kan fremtidig Lexikon benyttes.“

B. *Udvalgets* Skrivelse af 6te Februar 1901 til Fakultetet.

„Efter Initiativ af juridisk Forening og juridisk Samfund blev der den 10de Oktober 1900 i Studenterforeningen afholdt et talrigt besøgt Juristmøde, hvis Formaal var at drøfte de forhaanden værende Mangler ved det juridiske Studium og eventuelt at optage Spørgsmaalet om, hvad der maatte kunne foretages for at raade Bod paa disse Mangler. I Overensstemmelse med den Stemning, der synes i stigende Grad at have fæstnet sig i den offentlige Mening, var det paa Mødet gennemgaaende den raadende Opfattelse, at Studiet i dets nuværende Form og Arbejdsmaade giver de Studerendes Uddannelse en uheldig Retning samt i ikke ringe Grad foranlediger en uforsvarlig Overanstængelse.

Under Hensyn hertil blev det paa Mødet fra nogle Sider gjort gjældende, at man alene vilde kunne vente en afgjørende Vending i Studiet gennem en indgaaende Ændring i den bestaaende Studie- og Examensordning, medens det fra anden Side blev hævdet, at den forhaanden værende Nødstilstand er saa stor, at man uden at undervurdere det ønskelige i en mere omfattende Reform og uden at tabe de fjernere Maal af Syne dog i første Række bør rette Opmærksomheden paa, hvad man i Øjeblikket vil kunne udrette for en Lettelse og Forbedring af Studief forholdene uden at ty til saadanne radikale Reforme, der ville kunne ventes at fremkalde stærkere Meningsforskjel, og dermed muligvis at skyde Hjælpen ud i det ubestemte. Resultatet af Mødet blev, at der nedsattes et Udvalg, bestaaende af os underskrevne, Højesteretsassessor, Dr. jur. N. Lassen, Overretssagfører Axel Bang, Cand. jur. Georg Christensen, Cand. jur. L. A. Grundtvig, Cand. jur. V. Hamann, Overretssagfører Oskar Johansen, Overretssagfører Lemming, Overretssagfører O. Lehmann, Højesteretssagfører, Dr. jur. Ernst Møller, Cand. jur. & polit. F. Pio og Kriminalretsassessor Tybjerg, idet Udvalget fik til Opgave — eventuelt under Forhandling med det høje Fakultet — at overveje og stille Forslag til Ændringer i Studief forholdene, dels gennem øjeblikkelige Foranstaltninger, dels eventuelt gennem en mere omfattende Reform.

I Overensstemmelse med det os saaledes givne Hverv have vi, idet

vi forbeholde os senere at komme tilbage til Spørgsmaalet om en mere omfattende Examensreform, foreløbig søgt at komme til Erkjendelse af, hvad der allerede nu maatte kunne udrettes uden administrative eller legislative Foranstaltninger af mere principiel Natur. I saa Henseende ere vi da naaede til det Resultat, at der formentlig uden Vanskelighed ret hurtigt kan træffes Foranstaltninger, der i ikke uvæsentlig Grad ville kunne hjælpe paa den forhaanden værende Nødstilstand. Det vil efter vort Skjøn navnlig blive Opgaven dels at lette Overbebyrdelsen, dels at gjøre Studiet psykologisk og praktisk mere frugtbringende, og vi kunne saa meget lettere for Tiden nøjes med foreløbige Henstillinger i saa Henseende, som de Foranstaltninger, vi mene at kunne foreslaa, ikke i nogen Maade ville præjudicere en eventuel grundig Reform, men meget mere synes at kunne danne en heldig Overgang eller Forberedelse til en videregaaende Omordning af Examensvæsenet.

Idet vi nu tro at turde paakalde det høje Fakultets Opmærksomhed for, hvad der efter vor Mening vil kunne udrettes ad den antydede Vej, tage vi vort Udgangspunkt i den bestaaende Examensordning, saaledes som denne senest er bestemt ved Anordning af 26de September 1890. Det væsentligste Formaal med den da indførte Ordning tør forudsættes at have været at indføre en nøjere Sammenhæng mellem den saakaldte dansk-juridiske Examen og den fuldstændige juridiske Embedsexamen. Dette opnaas ved en Tvedeling af sidstnævnte Examen. Første Del omfatter dansk Civilrets to Afdelinger, dansk Strafferet og dansk Procesrets to Afdelinger, ialt altsaa fem Examensfag, i hvilke der baade gives skriftlige Opgaver og examineres mundtligt. Den anden Del omfatter almindelig Retslære (Retsfilosofi), Romerret, dansk Statsret, Søret, dansk Rets-historie og Folkeret, saaledes at der i de tre første Fag holdes skriftlig og mundtlig Prøve, medens der kun finder mundtlig Prøve Sted i de tre sidste Fag. Disse tre Fag (Søret, Rets-historie og Folkeret) ere altsaa kun Bifag, hvilket viser sig deri, at den mundtlige Examination i disse Fag normalt kun maa vare i 10 Minutter, i Hovedfagene 20 Minutter (Kon-sistoriets Samling af Examensbestemmelser § 68 2det St.). Sammenhængen med den dansk-juridiske Examen er tilvejebragt derved, at den fuldstæn-dige Embedsprøves 1ste Del bliver en Fællesprøve, ved hvis særskilte Bestaaen opnaas samme Rettigheder som ved Bestaaen af den juridiske Examen for Ustuderede i dens tidligere Form. Idet ved Fællesprøven Maalestokken for Fordringerne i alle Tilfælde bestemmes ved Hensyn til den fuldstændige juridiske Embedsexamen, medfører Ordningen af 1890 for de Ustuderede en betydelig Skærpelse. For de Studerende har For-andringen medført en Stofforøgelse gennem Indførelse af to nye Fag (Søret og Folkeret). Paa den anden Side har man ved Delingen af Ex-amen i to Afdelinger søgt at tilvejebringe en Lettelse, men om Nyttens af denne Foranstaltning er der dog delte Meninger. Faktisk har i hvert Fald Mislighederne ved Studiet og den dermed forbundne Overanstæn-gelse sikkert været i stadig Stigen under den nye Ordning.

Naar man nu søger det centrale i de forhaanden værende Mangler eller Klager synes der gennemgaaende at være Enighed om, at Fejlen

ligger deri, at Studiets hele Anlæg — derunder den Maade, hvorpaa Lærebøgerne gennemgaaes og Examensopgaverne gives og bedømmes — fører de Studerende til at sætte deres Arbejdskraft ind paa rent mekanisk at indprente Lærebøgernes Indhold i Hukommelsen samt til overhovedet ikke at have noget højere Maal end paa Examensdagen — ligeledes mekanisk og uden aandelig Selvvirksomhed — at levere et nøjagtigt Referat af, hvad der i vedkommende Professors Fremstilling er udviklet om det forelagte Spørgsmaal. Hvis dette Maal naas, ville de være sikre paa en god Karakter, men derimod vilde de løbe en ikke ringe Risiko, for saa vidt de med Forbigaaelse af, hvad der findes i vedkommende Lærebog, vilde vove at bevæge sig mere frit. Vi tør i saa Henseende henvise til den Skildring, som et Medlem af det høje Fakultet giver i en Afhandling i Ugeskrift for Retsvæsen 1900, S. 679 ff. Tendensen i den ydre Examensordning og dens faktiske Gjennemførelse siges at gaa „i Retning af at lægge afgjørende Vægt paa, *hvor godt Bøgerne vise sig at være lærte*“ (S. 682). „Referatet“ bliver „det næsten ubetinget eneafgjørende“, og „Maximumskravet“ bliver „det rette, velordnede og forstaaede Referat“ (S. 683). „Gives dette, er Laud'et sikkert, selv om Referatet er meget slavisk og Tilegnelsen kunde være næsten rent en Udenadslæren“ (S. 683).

Der kan næppe være Tvivl om, at en saadan Studiemaade maa virke meget uheldigt. Naar Studiet med sikker Udsigt til Held i Regelen drives væsentlig som rent Hukommelsesværk og Udenadslæren, bliver de Studerendes Tænkeevne og Dømmekraft ikke tilstrækkelig udviklet, men er udsat for at forkues, og idet Hjernen fyldes med Stof, som ofte ophobes uden indre Organisation eller Sammenknytning gennem aandelig Selvvirksomhed, er det at forudse, at Byrden ikke altid kan bæres, men hidfører Overanstrengelse. Paa den anden Side turde det være ikke mindre klart, hvad der rettelig burde være det afgjørende for Studiet og Examen. Det vil i saa Henseende være tilstrækkeligt at minde om den i Universitetsfundats af 7de Maj 1788 Kap. IV. § 5 for Universitetsstudiet givne, endnu gjældende Retsregel, at det ved Examina „bliver at iagttage, at *Examinatorer* hverken i deres skriftlige eller mundtlige Spørgsmaale binde sig til nogen vis Lærebog eller sammes Udtryk, men meget mere giver Kandidaten Anledning til at vise sin *Indsigt i Tingene og Sandhederne selv*,“ (fremhævet i Fundatsen), „da altid de ellers rigtige og tilstrækkelige Svar, som *Examinandus* giver med sine egne Ord, fremfor dem, han haver lært uden ad af en Lærebog, ved Censuren skal agtes for de bedste.“ En Gjennemførelse af de her udtalte rigtige og sunde Grundsætninger er just, hvad der tiltrænges.

Naar nu ikke desto mindre trods Lovgiverens Anvisninger det juridiske Studium og Examensvæsen har faaet en anden Karakter, maa det noget have sin Grund i visse for Studiet ejendommelige Forhold. Da man i Studiet maa arbejde med Positiviteter, Love, Praxis o. s. v., er man kommet til den Opfattelse, at det i saa Henseende fornødne Materiale fuldstændig maatte meddeles de Studerende fra Universitetslærernes Side, særlig i deres Forelæsninger eller Bøger. Man er da kommet til regelmæssig kun at give Opgaver i saadanne Æmner, som ere behandlede i

Lærebøgerne, og naar dette bliver Praxis, falder det øvrige af sig selv. Den Besvarelse af en Opgave, som væsentlig følger Professorens Fremstilling, maa nødvendigvis faa en god Karakter, da Bedømmelsen jo ellers muligvis kunde opfattes som en mod Professoren rettet Censur og i alt Fald vilde repræsentere en Ubillighed mod de Studerende. Hermed bliver da det gode Referat sat i Forgrunden som det formentlig sikre Middel og dermed det formentlig bedste Maal. Skal den uheldige Studiemaade brydes, maa *Opgaverne* altsaa *stilles saaledes, at de ikke kunne besvares ved Referat, men kun gennem Selvvirksomhed og med Omtanke.*

Vi undervurdere ingenlunde Vanskeligheden ved en Reform af Opgaverne, vi vide tillige, at man sporadisk har gjort Forsøg i saa Henseende, uden at dette er blevet væsentlig paaskjønnet fra de Studerendes Side, der ikke vare forberedte paa Opgaver af saadan Natur. Alligevel tør vi mene, at der selv med de Læremidler, der hidtil ere benyttede, vil kunne udrettes noget, naar blot de Studerende i Forvejen gennem juridiske Øvelser vare forberedte til den Slags *ex tempore* Udviklinger. Man kan f. Ex. tænke sig Opgaver, hvis Besvarelse forudsætter en selvstændig Samlen og Bearbejdelse af Stof fra spredte Æmner, eller det vilde f. Ex. være muligt at give de Studerende et af de Fortolkningssspørgsmaal, som idelig opstaar ved nye ikke hidtil i Lærebøgerne behandlede Love. Men en virkelig og indgaaende Reform af Opgaverne kan dog først sikkert ventes, for saa vidt man inddrager *et nyt Element i Retsundervisningen, nemlig en indgaaende Behandling af konkrete Retstilfælde.* Fra en enkelt Side er der gjort en Begyndelse paa Forsøg i saadan Retning, og dette agtes fortsat, men ligesom disse Forsøg af Mangel paa tilstrækkeligt Materiale ikke have kunnet være meget omfattende, saaledes er konkret Undervisning i alt Fald ikke noget officielt nødvendigt Led i Universitetsstudiet og bliver derfor ikke tilstrækkelig paaagtet af de Studerende.

Som Studiet hidtil i Almindelighed er praktiseret, lægges der ingen principiel Vægt paa at give de Studerende Lejlighed til at fordybe sig i detaillerede Retstilfælde. De komme derved til at savne det fornødne Erfarings- og Fantasigrundlag for ret at opfatte og vurdere de abstrakte Retsregler eller de dertil knyttede Diskussioner. De faa overhovedet ikke deres juridiske Skjøn og Omdømme udviklet, fordi der ikke gives dem Adgang til at se og følge, hvorledes Interesseforholdene, Fornuft-, Retfærdigs- og Billighedshensyn forme sig, og de gaa altsaa ud fra Universitetet ret uforberedte og umodne til Befatning med de konkrete Opgaver, som ville komme til at foreligge for dem som praktiske Jurister. I disse og andre Henseender vil en Syslen med konkrete Retstilfælde have sin store Betydning. Men derhos vil et saadant Element i Retsundervisningen medføre den fornødne Forudsætning for, at man let og systematisk kan løsrive Opgaverne fra Lærebøgerne, idet *Opgaverne i væsentligt Omfang maa gaa ud paa Behandling af konkrete Retstilfælde* eller dog fremtræde med en saadan konkret Tilknytning, at deres Besvarelse forudsætter selvstændigt Omdømme.

Naar denne Tanke optages vil meget dog bero paa den Maade, hvorpaa den gennemføres. Selvfølgelig maa der tilvejebringes en Samling af

Retstilfælde til Brug for de Studerende, men man bør dog herved særlig have for Øje, at Samlingen ikke reducerer sig til magre og spinkle Illustrationer til givne Læresætninger. De saakaldte Skoleexempler ere ofte ikke mere oplysende end abstrakte Maximer. Det gjælder netop om at forelægge de Studerende Retstilfælde med deres ejendommelige, fra Livet tagne Individualitetsmomenter, saaledes at de ville kunne fordybe sig i de modstaaende eller samvirkende Interesser, samt finde og forstaa alle Fornuft-, Retfærds- og Billighedshensyn. En fyldestgjørende Samling kunde endda ikke tilvejebringes paa Grundlag af vore Domssamlinger, hvis Fremstilling i Regelen er for knap, idet de konkrete Problemer ofte skjules under altfor generelle Bemærkninger. Derimod vilde vore Højesterets-ekstrakter frembyde et udmærket Materiale, og omend det Stof, der paa denne Maade tilvejebringes, maaske vilde faa en noget tilfældig Karakter, vilde man derved netop have den virksomste Garanti mod, at Samlingen, der slet ikke bør have nogen systematisk eller udtømmende Karakter, bestemmes ved Hensyn til Lærebøgerne og deres Theorier. Den herommeldte Samling, der burde tilvejebringes hurtigst muligt, er tænkt at kunne danne det foreløbige Grundlag for den konkrete Undervisning, men desuden burde det formentlig herefter foranlediges, at et passende Antal Højesterets-ekstrakter — for de borgerlige Sager vistnok af alle Ekstrakter, for Straffesager derimod kun af Ekstrakter i Sager af særlig juridisk Interesse — tilsendes Universitetet dels til Raadighed for Professorerne dels til Indlemmelse i en som Grundlag for de Studerendes Undervisning tjene-nde juridisk Materialsamling eller i et juridisk Laboratorium. Man vilde ad denne Vej sikkert kunne skabe et udmærket Grundlag for Retsstudiet og give det et Liv, en Fylde og Interesse, som næppe kan overvurderes.

For at den her projekterede *konkrete Undervisning* kan faa den fornødne Intensitet og Uafhængighed af Theori og Lærebøger, turde den Tanke fortjene Overvejelse, om ikke denne Side af Undervisningen kan blive *overdraget til Praktikere*. Den Tanke at knytte Praktikere til Universitetsgjærningen har ofte været fremme, idet det har ligget nær at spørge, om der ikke kunde tænkes en lignende Samvirken mellem Theori og Praxis som i Lægevidenskaben. Dette støder dog formentlig paa væsentlige Vanskeligheder, fordi de juridiske Stillinger, der særlig føre til Syslen med konkrete Retstilfælde (Virksomhed som Dommer eller Sagfører) i Regelen ville lægge saa meget Beslag paa deres Mænd, at saadan praktisk Virksomhed ikke vel ret længe lader sig forene med Udførelse af den sædvanlige Universitetsundervisning. Man kan imidlertid tænke sig en Virksomhed, som ikke omfatter anden Universitetsgjærning end Ledelse af konkret Undervisning af den foran antydede Natur og den dermed naturlig forbundne Deltagelse i Fastsættelse af Examensopgaver og eventuelt i de konkrete Opgavers Bedømmelse. En Virksomhed af saadan Natur turde vel nok, i alt Fald en Tid, nemlig saa længe det fornødne Overskud af Arbejdsevne og Tid staar til Raadighed, kunne forenes med de nys berørte praktiske Stillinger. Man kunde altsaa vistnok tænke sig, at en Sagfører eller Dommer kaldtes til at lede en saadan Undervisning,

men der burde da formentlig i hvert Fald sættes en ret lav fast Aldersgrænse, og Ansættelsen burde overhovedet kun være midlertidig (paa kortere Aaremaal), saaledes at Fratrædelse kunde ske, naar den Paa-gjældende fandtes at blive for optaget af anden Gjerning, eller naar bedre yngre Kræfter havdes til Raadighed. Disse „Lektorer“, eller hvad man nu vilde kalde dem, synes navnlig at burde antages i Strafferet og Formueret — i første Henseende under den nuværende Retspleje helst blandt Straffedommere, i sidste Henseende ubetinget blandt Sagførere, der staa Livets Forretningsside nær.

Naar en konkret Undervisning gennemføres i den beskrevne Aand, og naar der derefter i videst mulige Omfang gives Opgaver i Behandling af konkrete Retstilfælde, Opgaver, hvis Besvarelse bør betragtes som egentlige Modenhedsprøver, tør det nuværende Hukommelsesvæsen ventes at blive trængt tilbage, saa meget mere som det tillige vil være muligt og tør forudsættes, at man da ogsaa i den mundtlige Examination vil prøve Examinandens Skjøn og Omdømme gennem mere konkret stillede Spørgsmaal. Men der kan vistnok tillige blive Spørgsmaal om, hvorvidt *det øvrige Undervisningsmateriel* og dets Anvendelse ikke vil kunne *reguleres paa en noget anden Maade* end hidtil, navnlig under større Iagttagelse af pædagogiske Hensyn.

Der vil vistnok være nogen Anledning til at forudsætte, at Overanstrengelsen hos de Studerende for en ikke ringe Del vil kunne føres tilbage til den Forøgelse og Ophoben af juridisk Lærdom, som skyldes en omfattende Produktion fra Professorernes Side, hvis Resultat foreligger i store, bredt anlagte Fremstillinger, saakaldte Haandbøger, Fremstillinger, der tilsigte baade at fyldestgjøre videnskabelige Formaal og at yde Praktikere en detailleret Vejledning. Men hvor fortjenstfulde end disse Fremstillinger kunne være i andre Henseender, synes de næppe fuldt egnede til at benyttes som Grundlag for Universitetsstudiet, netop fordi de forfølge andre og videre Opgaver end at yde de Studerende et passende Undervisningsstof. Det mindre heldige i dette Forhold erkjendes formentlig ogsaa fra Fakultetets Side. Man har i alt Fald paa forskjellig Vis søgt at bøde paa de nævnte Ulemper. I enkelte Fag foreligger der særskilte ret knapt affattede Fremstillinger til Brug for de Studerende, i „Haandbøgerne“ fordeles Stoffet mellem Text og Noter, hvilke sidste i Almindelighed ikke ere beregnede paa at læses af de Studerende, og der gives endelig, navnlig i den seneste Tid, særskilte Anvisninger til Overspringning af forskjellige Enkeltheder. Imidlertid er der dog formentlig ikke herigennem naaet en tilfredsstillende Ordning. Fordelingen mellem Text og Noter, saavel som Overspringningerne maa ofte blive ret vilkaarlige og lader derfor ikke en for de Studerende helt fyldestgjørende Text tilbage. Hvad angaar de mere knappe Fremstillinger, der særlig ere beregnede paa de Studerende, ville saadanne Fremstillinger, naar de, som Tilfældet for Tiden er, tilsigte paa ringe Plads at give væsentlig det samme som en stor Bog, let blive saa sammentrængte i Stilen, at Tilegnelsen, netop i samme Grad som Knapheden voxer, vil kræve en forøget Paa-

passelighed og Anspændthed, hvorved de Studerende i væsentlig Grad gaa glip af den tilsigtede Lettelse, muligvis endog blive mere bebyrdede.

Hvis man ved Affattelse af Lærebøger alene tilsigter at give en mere kortfattet videnskabelig Udvikling, maa det ogsaa være ret vanskeligt paa passende Maade at afkorte eller begrænse den omfattende Argumentation, som alene tilfredsstiller Forfatterens videnskabelige Samvittighed. Men det Maal, man saaledes sætter sig, er formentlig heller ikke det rette, naar ikke Videnskaben, men Lærervirksomheden betones. Ved Undervisning gjælder det jo først og fremmest om at iagttage pædagogiske Hensyn, men hertil er det ikke nok at give en alene kvantitativt beskaaren Fremstilling. Der bør formentlig foregaa en kvalitativ Sigtelse med de Studerendes Tarv for Øje.

Det turde nemlig være klart, at *Uddannelsen af de juridisk Studerende* maa have *et dobbelt Maal for Øje*. For det første maa der gives dem et Indblik i de væsentligste Retssætninger i dansk Ret, saaledes at de ere orienterede med Hensyn til den gjældende Rets virkelige eller mulige Indhold. Det gælder altsaa i saa Henseende navnlig om at bibringe dem en *positiv Viden*. For det andet maa der gives dem en saadan videnskabelig Uddannelse, at de i paakommende Tilfælde ville være i Stand til selvstændig at undersøge, udfinde og eventuelt for andre at paavise, hvorledes et foreliggende Retsspørgsmaal rettelig bør løses. Det gjælder i saa Henseende om at *uddanne og udvikle den juridiske Dømmekraft og det juridiske Skjøn*.

Som de juridiske Bøger — Lærebøger saavel som Haandbøger — for Tiden ere anlagte, ere Fremstillingerne rettede paa i alle Æmner at give ikke blot en Redegjørelse for, hvad der maa antages at være gjældende Ret, men tillige en indgaaende Begrundelse af Forfatterens Anskuelse. Det er øjensynlig Opgaven at argumentere saa udtømmende, at intet Argument vil savnes. Men med fuld Respekt for den Værdi, som en saadan Fremstilling kan have, baade som en videnskabelig Præstation og som en Haandbog for Praktikere, der kunne nøjes med at læse, hvad de have Brug for, tør det siges, at for de Studerende er en paa alle Omraader argumenterende Fremstilling hverken nødvendig eller gavnlig.

Til behørig Orientering i den gjældende Rets Indhold kræves der ingen Argumenteren. Det er muligt at give en *vejledende Redegjørelse* for den gjældende Rets Indhold *uden Argumentation og uden Fordybelse i Lovbud*. Hos os maatte Opgaven blive at give en Slags *fortællende Fremstilling*, der meddeler, hvad der efter Praxis, efter communis opinio doctorum eller efter Forfatterens individuelle Anskuelse — sikkert, antageligt, muligvis eller med andre passende Gradationer — kan anses for dansk Ret. I Forbindelse med den egentlige fortællende Redegjørelse for de gjældende Retssætninger og Retsbegreber, kunde der efter Omstændighederne meddeles illustrerende Retstilfælde, saavel som Oplysninger om bestaaende Tilstande, og det burde tillige blive *et væsentligt Moment i Fremstillingen at belyse Retsreglerne og Retsbegrebernes Forhold til Livet ved at berøre deres faktiske Forudsætninger og faktiske Virkninger*. En, lad os kalde det, *propædeutisk Fremstilling eller juridisk Læsebog* af denne Natur vil

— rigtig gennemført — sikkert kunne faa pædagogisk Værdi. Det vilde vistnok overhovedet være formaalstjenligt som Indledning og Forberedelse til Studiet at give de Studerende en saadan Læsebog af passende Omfang; de ville da i alt Fald ikke som nu staa usikre og famlende, indtil de efter en lang Tids Studium have faaet det fornødne Overblik, uden hvilket de turde være ude af Stand til at arbejde med fuld Kraft og med fuld Forstaaelse. Men i alt Fald gives der en Række af Æmner, som alene bør tilegnes paa den her omtalte Maade (propædeutiske Æmner), hvortil navnlig maa henregnes de mere specielle Retsforhold eller Retsregler, dels fordi de i Regelen have mindre Interesse, dels fordi det overhovedet er naturligt fortrinsvis at give de Studerende den videre videnskabelige Uddannelse gennem Sysselsættelse med de Retsforhold, hvormed de mere almindelig kunne ventes at komme i Berøring.

Ved i dertil egnede Æmner at benytte en Fremstillingsform som den nys antydede, vil man sikkert kunne spare de Studerende meget Arbejde og dog give dem et tilstrækkeligt belærende Indblik i den gjældende Rets Indhold. Vi mene derfor at turde henstille, at der gjøres et Forsøg i denne Retning. For Tiden foreligge saadanne Fremstillinger imidlertid ikke, og Spørgsmaalet bliver altsaa, hvad der da indtil videre kan gjøres. I visse Dele af Systemet, navnlig i Obligationsrettens og Strafferettens specielle Dele samt i Søretten, vil der findes saa mange Æmner, der synes slet ikke at egne sig til indgaaende Læsning af de Studerende, at en omfattende Lettelse turde være absolut fornøden. Det ses vel, at der i den seneste Tid er gjort væsentlige Skridt til Udskydning eller Beskæring af visse Æmner gennem Meddelelse af Overspringningslister. Men foruden at disse Lister forbigaa flere Æmner, som ogsaa turde fortjene Begrænsning, bliver en alene paa nævnte Vis beskaaren Fremstilling næppe hensigtsmæssig for de Studerende og kan ikke erstatte en direkte for dem afpasset fortællende Fremstilling. Det turde derfor være heldigere helt at dispensere de Studerende fra Læsningen af saadanne Afsnit. Ved nogle af disse Æmner (jfr. f. Ex. flere specielle Forbrydelser) kan en tilmed varig Forbigaaelse vistnok ogsaa tilstedes, fordi end ikke en propædeutisk Fremstilling synes at være nødvendig; ved andre Æmner bør der dog i alt Fald paa anden Vis gennemføres en væsentlig Begrænsning og Lettelse, indtil propædeutiske Fremstillinger haves. Vi savne vel ikke Blikket for, at de Studerende under en saadan midlertidig Ordning næppe ville faa en helt fyldestgjørende Orientering i visse specielle Retsforhold, som vi dog — i alt Fald for Tiden — ville tilraade undergivne den nys berørte Behandling, men naar man f. Ex. tidligere, da der endnu ikke forelaa Fremstillinger af Strafferettens specielle Del eller visse Partier af Obligationsrettens specielle Dele, har ladet det passere, at de Studerende slet ikke eller kun rent overfladisk kom i Berøring med disse Dele af Systemet, kan det under de forhaanden værende Forhold næppe være mere udelukket midlertidig at give en i og for sig maaske noget for omfattende Dispensation. I Henhold hertil ville vi nedenfor tillade os med Hensyn til en Flerhed af specielle Æmner at stille Forslag om, at de forbigaas, henholdsvis læses i begrænset Fremstilling, i hvilken sidste Henseende vi da særlig forudsætte, at de paagjældende Æmner i alt Fald undergives om-

fattende Beskæringer i Lighed med, hvad Professor Lassen har gennemført ved flere specielle Obligationsforhold. Vi tør derhos anse det for fornødent, at de saaledes beskaarne Æmner og forskellige andre nedenfor nævnte Æmner tillades læste *kursorisk*, dette *forstaaet saaledes, at en direkte Examination i Æmnet ikke finder Sted, og at de Studerende hverken behøve at lære Argumentationer eller Lovbud i Æmnet, men kun Retsreglernes Indhold i deres Hovedtræk.*

Gjennem de Forslag, vi saaledes nedenfor tør tillade os at stille om Udskydning af visse specielle Retsforhold og om kursorisk Læsning m. v., vil der ventelig kunne opnaas en væsentlig Lettelse af Studiet. Med Hensyn til de Æmner, der derefter blive tilbage, bør der imidlertid formentlig ogsaa tilstræbes en mere pædagogisk Behandling.

Foruden at de propædeutiske Fremstillinger vistnok bør strække sig over flere Æmner, end vi for Tiden tør foreslaa forbigaaede eller læste i begrænset Fremstilling eller kursorisk, bør der formentlig *overalt* foretages *en nøje Sigtelse ikke alene af Æmnerne, men tillige af Behandlingen og Argumentationerne*, saaledes at *Maalet* overalt bliver *ikke at gjøre Fremstillingen stofflig udtømmende, men at virke opdragende ved at fremme juridisk Tænksomhed og Dømmekraft.*

Det tør saaledes fremhæves, at alle Diskussioner om *forældede Retsforhold og Retsregler* bør forbigaaes. I visse Tilfælde er det forældede vel saa fjernt liggende, at de Studerende kunne tro sig berettigede til at forbigaa saadanne Forhold, men ligesom der i Almindelighed savnes praktisk Vejledning i saa Henseende, saaledes er der andre ligesaa forældede eller dog upraktiske Forhold, som behandles ret udførligt, saasom Spørgsmaalet om Christian den Femtes Lovs Forhold til ældre Ret, Trolovelse, Jaord, Friseddelsforholdet og 5—3—35 til 38, m. v. Herhen hører ogsaa de Tilfælde, hvor Tilegnelsen af en vis Fortolkning af et vist Lovbud er overflødig, fordi Regelen af andre Grunde eller ifølge andre Lovbud bliver den samme, hvorledes end hint Lovbud fortolkes, saaledes som f. Ex. ved 5—3—31, et Lovbud, med hvis udførlige Fortolkning de Studerende dog besværes. Desuden findes der ikke sjældent, navnlig i Statsretten, behandlet temmelig *uvæsentlige Æmner*, hvorfor de Studerende synes at burde forskaanes. Ikke mindre uheldigt turde det være, naar *Spørgsmaal*, der ere *lukkede ved en Praxis*, hvis Berettigelse ikke kan bekæmpes med afgjørende Fornuftgrunde, stadig behandles i indgaaende, ofte ret endeløse Fortolkningsdrøftelser, saasom Spørgsmaalet om Enkers Lavværg, om Broderloden for Ægtefællers Vedkommende, om Formuefæliesskabets Begrundelse, om Virkningen af indstævntes Udeblivelse (1—4—30), om Kontrasøgsmaals Nødvendighed eller Tilstedelighed, (5—14—6 og 7), om Ed ifølge 5—14—46 1ste Led, om Forældelse af Vidneførsel (1—13—22), om Forudsætninger i forskellige Love f. Ex. de i Praxis underkjendte Forudsætninger i Pl. 8de Juni 1787, m. fl. Lovbud. Hvilken Værdi de herhen hørende Fortolkninger end iøvrigt maatte have fra et videnskabeligt Standpunkt, vil man i hvert Fald ikke kunne forudsætte den fornødne Interesse hos de Studerende, der saa meget mindre kunne høste Belæring og Udvikling derigjennem, som de med en ikke usund Skepsis ville spørge, om

det virkelig er et Overskud af Argumenter og ikke netop Praxis, som bestemmer Resultatet. Men pædagogisk opdragende bliver en Fremstilling formentlig kun, naar den fremkalder Indsigt i, at og hvorfor de givne Argumenter og netop kun disse fastslaa Sandheden.

Det pædagogiske Synspunkt vil imidlertid ikke alene begrunde forskellige Udskydninger, men selv i de Æmner, som iøvrigt behandles, kunde der formentlig foretages et *Udvalg blandt Argumenterne*. Foruden at de Studerende kun behøve at kjende det væsentlige, ikke det mindre væsentlige, synes den opdragende Værdi af de forskellige Argumentationer at være ret forskjellig. Fortolkninger paa Omraader, hvor man efter Æmnernes Natur væsentligst er henvist til sproglig-logiske Udviklinger, ville naturligvis have deres Betydning — ogsaa for de Studerende — som Fortolkningsmønstre, men Udbyttet vil næppe stige progressivt i Forhold til Fortolknernes Antal; tværtimod ville disse ret ensformige Ordtourneringer i Længden virke trættende og udvikle næppe tilstrækkeligt den særlige juridisk-ethiske Dømmekraft. Mere mangfoldigt varierede og mere frugtbringende blive derfor de Udviklinger, hvor Lovtextdrøftelsen ikke er prædominerende, men hvor Hovedvægten maa lægges paa Fornuft- og Retfærdighedshensyn, hvis Fremdragen og rette Vurdering er den egentlige juridiske Evnes Omraade. Da nu desuden i Praxis Tyngdepunktet i Afgjørelsen netop i Regelen ligger paa dette Omraade, bliver det formentlig pædagogisk rigtigt at lægge Hovedvægten paa denne Side af Forholdet. Men ogsaa med Hensyn til de øvrige Fortolkningsmomenter turde der være Plads for en udvælgende Virksomhed. Dette gjælder saaledes f. Ex. om det historiske Fortolkningselement. Hvilken Værdi man end principielt vil tillægge de historiske Fortolkningsdata, vil Forholdet — navnlig for Danske Lovs Vedkommende — ofte staa saaledes, at en Fortolkning, selv om den findes historisk hjemlet, ikke nu vil kunne hævdes overfor Nutidens Retsbevidsthed eller Praxis. Men naar Sagen staar saaledes — og dette er ofte Tilfældet, navnlig i Civilprocessen — bliver det jo netop for den gjældende Ret fuldstændig ligegyldigt, om, historisk set, den ene eller den anden Opfattelse er den rette. Undersøgelser i saa Henseende kunne have deres gode videnskabelige Værdi for Retshistorien, men bør formentlig ikke fremtræde som et væsentligt Led i en Fremstilling af den gjældende Ret. De Studerende faa da let den lidet trøstende Opfattelse, at det historiske repræsenterer Retten, Praxis Uretten, eller at de besværes med helt unyttige Undersøgelser.

Hvis de nys fremhævede pædagogiske Synspunkter skulle komme til deres Ret, maa man forudsætte ikke ringe Ændringer i de foreliggende Fremstillinger, men vi tro dog ikke at burde opgive Haabet om, at vore Henstillinger i saa Henseende ville blive Gjenstand for Overvejelse og eventuelt møde nogen Hensynstagen, naar nye Fremstillinger maatte blive givne, saavel som ved eventuel Meddelelse af Anvisninger til Overspringning. Særlig for Processens Vedkommende gjør det pædagogiske Synspunkt sig formentlig for Tiden gjældende med særlig Vægt. Paa den ene Side er meget endelig afgjort ved Praxis, og paa den anden Side staa vi med en dog vel ikke helt fjern Udsigt til en Procesreform. Netop under

disse Forhold turde det være lidet rimeligt, om man baserer den juridiske Uddannelse paa en Fordybelse i Positiviteter og i historiske Momenter, der tabe enhver Betydning i Tilfælde af en Procesreform, fremfor at tage Praxis, som den er, og iøvrigt belyse Retsreglernes Indhold og deres Hensigtsmæssighed. I Virkeligheden synes Valget her at staa imellem en Uddannelse, der dels allerede nu er unyttig, dels i alt Fald kun gjælder paa Aaremaal, og en Uddannelse, der forbereder og retleder de Studerende til med Forstaaelse at modtage en eventuel Reform.

For enkelte Fag bør der formentlig gjøres nogle særlige Bemærkninger. Dette gjælder om Bifagene: Søret, Retshistorie og Folkeret. Skjønt disse Fags Karakter af Bifag turde henvise dem til en ret summarisk Behandling, foredrages de for Tiden i et Omfang, der næppe vilde blive forøget, hvis de var virkelige Hovedfag. Der kan være Tvivl, om disse Fag overhovedet ere af tilstrækkelig Nytte, og i alt Fald turde det være mindre heldigt, at Søret er blevet et selvstændigt Fag, da den Kundskab om Søretsforhold, som overhovedet bør meddeles de Studerende, synes mere passende at kunne gives i de almindelige Fremstillinger af Formueretten. Men saa længe hine Fag opretholdes, bør de formentlig i hvert Fald kun foredrages propædeutisk, for Retshistoriens Vedkommende særlig saaledes, at man meddeler de Studerende en Oversigt over den historiske Gransknings Hovedresultater under fortrinsvis Belysning af Æmnets kulturelle Sider. I alt Fald burde de nuværende Fremstillinger i høj Grad begrænses.

For Romerrettens Vedkommende er den nuværende Fremstillingsform og Læremaade sikkert altfor lidet frugtbringende. De romerske Kilder behandles væsentlig som en moderne Lovtext. Under Paavirkning af eller i Tilslutning til den tyske romanistiske Litteratur søger man at gjøre nøje Rede for de forskellige litterære Tvistepunkter og under Gjennemgang af Kildestoffet og dertil knyttet Argumentation at afgjøre, hvilke af de forskellige Opfattelser, der efter Forfatterens Mening bør foretrækkes som den rette Fortolkning af Kilderne. Da imidlertid de Studerende slet ikke ville kunne beherske Kildestoffet, endsige de historiske sociale Forhold, som have dannet Baggrunden for Kildernes Udtalelser og uden hvis Forstaaelse den rette historiske Opfattelse af Kilderne heller ikke kan opnaas, bliver Romerretsfremstillingen tilegnet ganske overfladisk. Der har indenfor undertegnede Udvalg været rejst Spørgsmaal om at foreslaa Romerretslæsningen helt afskaffet, men medens dette Spørgsmaal i alt Fald maa henskydes til en eventuel mere omfattende Reform, bør det allerede nu fremhæves, at Romerret i alt Fald kun egner sig til propædeutisk Fremstilling. Der maatte gives en fortællende Redegjørelse for de romerske Retsregler i deres Ejendommeligheder og i deres Udviklingsfaser under Belysning af Rettens kulturelle Side. Derimod burde Kildefortolkningen opgives og Kildestedernes Læsning ikke forudsættes undtagen i saadanne bestemt opgivne Tilfælde, hvor Kilderne indeholde ejendommelige Forfatterudtalelser af særlig Værdi eller illustrerende Exempler, som fremme Forstaaelsen. Vi maa imidlertid indrømme, at en Fremstilling af den angivne Natur næppe vilde blive egnet til skriftlige Øvelser, og saa længe

Faget bibeholdes som Hovedfag, maa man altsaa vistnok nøjes med en mindre indgribende Reform. Da det fra alle Sider erkjendes, at det i alt Fald kun er den romerske Formueret, som har større almindelig Værdi, turde et midlertidig Kompromis kunne søges deri, at det tillades de Studerende at forbigaa Kildeeftersyn i alle andre Æmner end Tingsret og Obligationsret og den dertil nærmest hørende Lære om Retshandler, ligesom ogsaa enkelte mere specielle Æmner af Formueretten kunde undrages fra Kildelæsning. Ved en saadan Foranstaltning vilde Studiet kunne i væsentlig Grad lettes, uden at de Fordele tabes, som man muligvis maatte mene at kunne indvinde gennem Undervisning i dette Fag i dens nuværende Form.

I Henhold til alt, hvad vi ovenfor have fremsat, tillade vi os altsaa hos det høje Fakultet som Helhed, saavel som hos de enkelte Professorer for deres respektive Fags Vedkommende at paakalde Opmærksomhed og Interesse for følgende Reformforslag.

1. Som Led i Universitetsundervisningen optages Gjennemgang og Behandling af Retstilfælde (*konkret Undervisning*) paa Grundlag af en, navnlig med Benyttelse af Højesteretsextrakter, udarbejdet Samling af Retstilfælde, eventuelt gennem Arbejde med Højesteretsextrakter, der søges stillede til Raadighed for Professorerne og for de Studerende.

2. De skriftlige *Examensopgaver* søges saavidt muligt stillede saaledes, at de ikke kunne besvares gennem Referat af givne Fremstillinger. Naar de konkrete Øvelser ere tilstrækkelig gennemførte, bør der i alt Fald i Formueret og Strafferet gives Opgaver i Behandling af konkrete Retstilfælde.

3. *Lærestoffet begrænses*. Forældede, upraktiske og uvæsentlige Institutioner og Retsregler forbigaaes ligesom al Fortolkningsargumentation med Hensyn til lukkede Spørgsmaal, jfr. Exempler ovenfor S. 13—14. Der tilstræbes den ovenfor omtalte Adskillelse mellem propædeutiske Fremstillinger og videnskabelig udførte Æmner, i begge Henseender under Iagttagelse af pædagogiske Hensyn. Særlig henstilles følgende.

a. Der udarbejdes *propædeutiske Fremstillinger* af efternævnte Æmner, nemlig *dels i Obligationsrettens specielle Del*: Forpagtning og Fæste, Vexler, Anvisninger og Checks, Regninger og Kontokuranter, Forsikrings-, Forsørgelses- og Hasardkontrakter, Tyende- og Arbejdskontrakter, Værksleje, Fragtkontrakt, uigjenkaldelig Bemyndigelse, Erhvervs-Evnens Bundethed, retsstridig Udøvelse af andres Formuerettigheder og Præventionskrav samt Interessentskab, dels Læren om *ideel Produktion*, dels i *Tingretten*: Tingene og disses Inddelinger, Ejendomsrettens Begreb og Grænser, Bemægtigelse, Frembringelse, Tilvæxt, Frugterhvervelse, præklusiv Erhvervelse, lovbestemt Panteret og de i Tingretten medtagne Æmner vedrørende Retsfølgning og de derved opnaaede Rettigheder. Indtil propædeutiske Fremstillinger foreligge, læses de her nævnte Æmner kun i *begrænset Fremstilling og kursorisk*, disse Udtryk her og nedenfor forstaaede som angivet S. 13.

b. *I Privatrettens almindelige Del og i Strafferettens almindelige Del* læses *kursorisk* Læren om Forholdet mellem ældre og yngre Love; den

særlige Undersøgelse om Straffelovene og disses Fortolkning forbigaaes. I Strafferettens almindelige Del læses endvidere kursorisk Læren om Straffetheoriene, samt, i begrænset Fremstilling, Læren om Retsgodet og den retsstridige Handling som Moment i Forbrydelsens Begreb samt om Straffen. *Formuerettens almindelige Del*, der kun omhandler Æmner, der i et for de Staderende tilstrækkeligt Omfang behandles andetsteds i Systemet, *forbigaaes*.

c. *Af Strafferettens specielle Del læses kun følgende Forbrydelser:* Forbrydelser mod Personens Legeme og Liv samt mod Æren og den private Fred, ulovlig Tvang, Forbrydelser mod Kvindens Kjønshedsfrihed, Brandstiftelse, Dokumentfalsk, Falskmøntneri, falsk Maal og Vægt, Forbrydelser efter Straffelovens §§ 260—63, Berigelsesforbrydelser (Rubriceringen af de enkelte Bedrageriformer dog undtagen), falsk Angivelse og Mened, Presseforsøelser samt Selvtægt. Iøvrigt forudsættes Straffeloven gennemlæst i sin Helhed, uden at den gjøres til Gjenstand for direkte Examination. I alle Æmner forbigaaes Politiforsøelser.

d. *I Civilprocessen læses kursorisk Læren om Udpantning, samt Læren om Skifte med Undtagelse af Afkræftelsesreglerne. Helt forbigaaes Læren om Dømmes Udfærdigelse og Affattelse m. v. (Nellemann: Ord. Procesmaade Kap. 11 Litr. C—F.), om Procesomkostninger og processuelle Straffe, om særegne Fritagelser for Exekution og Arrest paa Person (dog at Konkurslovens §§ 162—61 læses) samt om frivillig Auktion. Kriminalprocessen læses kun kursorisk.*

e. *I Søretten forbigaaes:* Reglerne om Skibsmandskabet, om Passagerbefragtning, om Havaritabets Fordeling og Fordelingens Udførelse, samt om Lodsning, Bjergning og Bjergeløn, Reglerne om Søforsikring, om Søpanteret, om Skibes Maaling og Registrering, om Partrederier og om Skipperens Retsstilling læses kun *kursorisk og i begrænset Fremstilling*.

f. *I Statsretten forbigaaes:* Den almindelige „Indledning“ i 1ste Dels Begyndelse, Exterritorialitetsretten og andre Folkeretten vedrørende Æmner, „Sondringen indenfor Statsborgerne“, de indledende Bemærkninger til Afsnittene om Kongen og om Rigsdagen samt Udviklingerne om Embede og Ombud, om Møntloven og om Bankens Seddelprivilegium. Med Undtagelse af det grundlovbestemte Omraade læses *kursorisk* Afgrænsningen af Lovgivningsmagtens Omraade samt Læren om Øvrighedsmyndighedens Grænser i Forhold til Domstolene. Endvidere læses kursorisk de historiske Indledninger til de enkelte Æmner samt Læren om Rigsdagens Rettigheder.

g. *I Retshistorie og Folkeret i de nuværende Fremstillinger læses i alt Fald kun udvalgte Æmner, som bestemt opgives, og som under alle Omstændigheder ikke bør omfatte andet, end hvad der for Tiden faktisk er Gjenstand for Examination.*

h. *I romersk Privatret fritages de Studerende for Kildeeftersyn i alle andre Æmner end Formueretten inter vivos, derunder medregnet Læren om Retshandler. Den samme Fritagelse bør derhos gjælde med Hensyn til forskellige bestemt opgivne specielle Æmner i Formueretten, saasom Læren om Tingene og deres Inndeling, om Frugterhvervelse, om*

Servituter, samt obligationes ex delicto & quasi ex delicto. Brugen af latinsk Ordbog tillades ved den skriftlige Prøve.

Med Hensyn til de Foranstaltninger, som eventuelt maatte blive truffet fra Universitetets Side, tør vi endnu tilføje, at det for de Studerende vil være af Vigtighed at faa klar og tydelig Anvisning paa, hvilke Fordringer der i de enkelte Henseender stilles til dem. Særlig tør vi pege paa, at for saa vidt der, som det for Tiden i visse Tilfælde er sket, gives de Studerende Anvisning paa „kursorisk“ Læsning, bliver den derved tilsigtede Lettelse let illusorisk, naar det ikke tillige præciseres, hvad dermed menes, en Præcision, som vi meget henstille at give paa den ovenfor S. 13 angivne Maade.

For det Tilfælde, at vort Forslag om Indførelse af propædeutiske Fremstillinger maatte vinde det høje Fakultets Bifald, tillade vi os endnu ærbødigst at andrage om, at Spørgsmaalet om, hvilke Æmner der da alene bør fremstilles paa denne Maade, ordnes ved en fælles Bestemmelse af det samlede Fakultet, blandt andet fordi Spørgsmaalet derved turde faa en alsidigere Overvejelse, og fordi man i alt Fald paa denne Maade lettere og bedre vil kunne opretholde en forholdsmæssig Fordeling af Lærestoffet.

Vi tør tro, at de her fremsatte Forslag i alt Fald i væsentlig Grad ville kunne gennemføres saavel af Fakultetet som Helhed som af de enkelte Professorer for deres respektive Fags Vedkommende. Men vi overse dog ikke, at dette ikke i alle Retninger er Tilfældet, men at det tværtimod i forskjellige Retninger kan være ønskeligt og for en Del nødvendigt at opnaa en Medvirkning fra Kultusministeriets Side til Gennemførelse af de Forslag, hvorfor vi her have taget Ordet. Dette gjælder saaledes med Hensyn til de til vore Forslags, særlig den konkrete Undervisnings, Gennemførelse fornødne finansielle Bevillinger og med Hensyn til eventuel Ansættelse af „Lektorer“. Vi have derfor ogsaa anset det fornødent samtidig hermed at indgive et Andragende i saa Henseende til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, i hvilket Andragende vi derhos tillige have rejst Spørgsmaal om en ny Regulering af Censorernes Stilling, idet vi have troet at maatte gaa ud fra, at dette Spørgsmaal henhører under administrativ Afgjørelse“.

C. *Udvalgets* Skrivelse af 6te Februar 1901 til Kirke- og Undervisningsministeriet.

„Efter Initiativ af juridisk Forening og juridisk Samfund blev der den 10de Oktober 1900 i Studenterforeningen afholdt et talrigt besøgt Juristmøde, hvis Formaal var at drøfte de forhaanden værende Mangler ved det juridiske Studium og eventuelt at optage Spørgsmaalet om, hvad der maatte kunne foretages for at raade Bod paa disse Mangler. Resultatet blev, at der nedsattes et Udvalg, bestaaende af undertegnede Højesteretsassessor, Dr. jur. N. Lassen, Overretssagfører Axel Bang, Cand. jur. Georg Christensen, Cand. jur. L. A. Grundtvig, Cand. jur. V. Hamann, Overretssagfører Oskar Johansen, Overretssagfører Lemming, Overretssagfører O. Lehmann, Højesteretsassessor, Dr. jur. Ernst Møller, Cand. jur. & polit. F. Pio og Kriminalretsassessor Tybjerg med den Opgave at

overveje og stille Forslag til Ændringer i Studieforholdene, dels gennem saadanne foreløbige Foranstaltninger, som maatte kunne være egnede til strax at imødegaa den forhaanden værende Nødstilstand, dels eventuelt gennem en mere omfattende Reform.

Idet vi skulle tage os den ærbødige Frihed senere at indgive Andragende om en mere omfattende Examensreform, have vi foreløbig søgt at komme til Erkjendelse af, hvad der allerede nu maatte kunne udrettes uden administrative eller legislative Foranstaltninger af mere principiel Natur. De Betragtninger og Forslag, vi i saa Henseende tro at turde fremføre, ere formentlig i væsentlig Grad af en saadan Karakter, at saavel det juridiske Fakultet i dets Helhed som i Særdeleshed ogsaa de enkelte Professorer for deres respektive Lærefags Vedkommende paa egen Haand og uden administrativ, endsige legislativ Indgriben ville i stort Maal kunne gennemføre vore Forslag. Under Hensyn hertil, og da vi saa meget mere maatte ønske snarest at forelægge vore Henstillinger til Overvejelse for Fakultetet, som i det mindste nogle af Fakultetets Medlemmer vides at være stemte for at reformere Undervisningen og derfor mulig ville kunne findes villige til, i alt Fald for deres Fags Vedkommende, at imødekomme vore Henstillinger, have vi anset det for rigtigst direkte at tilstille Fakultetet et Andragende i saa Henseende af Dags Dato. Paa den anden Side er det os ikke mindre klart, at det i alt Fald i forskjellige Henseender vil være fornødent og i det mindste særdeles ønskeligt, om vi maatte kunne opnaa det høje Ministeriums Medvirken til Gjennemførelse af de Forslag, som vi allerede nu mene at turde fremsætte.

Idet vi iøvrigt med Hensyn til Indholdet af vore Betragtninger og Forslag tro at turde nøjes med at henvise til Indholdet af vort nys omtalte Andragende af Dags Dato til det juridiske Fakultet, af hvilket Andragende vi tillade os her at vedlægge en Gjenpart, og idet vi altsaa udbede os det høje Ministeriums velvillige Opmærksomhed for det i nævnte Andragende fremførte, tillade vi os særlig at fremhæve, at en velvillig Medvirken fra det høje Ministeriums Side formentlig navnlig turde være ønskelig for den konkrete Undervisnings Vedkommende dels i Henseende til de fornødne finansielle Bevillinger, dels eventuelt ved Ansættelse af „Lektorer“.

I Forbindelse hermed tro vi endvidere at turde henpege paa, at det formentlig vil være ønskeligt, at Censorernes Stilling og Kompetence bliver Gjenstand for nærmere Regulering. Som Forholdene for Tiden foreligge, have, saavidt vides, Censorerne ikke nogen officielt anerkjendt og i hvert Fald ikke nogen lov- eller anordningshjemlet Myndighed i Henseende til Examensopgaverne eller Examinationen udover dette, at de efter Praxis kunne vælge imellem tvende Forslag til skriftlige Examensopgaver. Naturligvis kan det forudsættes, at selve Hvervet som Censor maa medføre visse Beføjelser, navnlig ogsaa i de Studerendes Interesse, men saa længe Censorernes Kompetence ikke er fixeret, vil den Betyggelse for de Studerende, som Censorinstitutionen tør forudsættes at tilsigte, sikkert ikke komme til sin fulde Ret. Det vil derfor formentlig være af Vigtighed, at Censorernes Kompetence præciseres. Det burde formentlig udtrykkelig fastslaaes,

at de skriftlige Opgaver positivt skulle billiges af Censorerne, der altsaa ville faa et absolut Veto i saa Henseende, samt at Censorerne endvidere ved den mundtlige Examination — foruden at kunne foranledige Spørgsmaal stillede til Examinanden — dels skulle kunne nedlægge Veto imod, at Examinanden prøves i noget ikke dertil egnet Æmne, dels, for saa vidt deres Anke ikke gjælder det forelagte Æmne overhovedet, men kun enkelte dermed forbundne særskilte Spørgsmaal, skulle kunne forlange Besvarelsen af disse Spørgsmaal sat ud af Betragtning ved Bedømmelsen. Særlig i Tilfælde af, at vore Henstillinger til Fakultetet maatte kunne finde Bifald, turde det for de Studerende være af Betydning, at der ogsaa i den Censorerne tilkommende Myndighed haves en yderligere Betryggelse eller Beroligelse med Hensyn til, at f. Ex. forældede, lukkede, uvæsentlige eller altfor specielle Spørgsmaal undgaas. For saa vidt vore Henstillinger med Hensyn til de skriftlige Opgavers Affattelse maatte blive tagne til Følge, turde det ligeledes være af væsentlig Interesse, at der ogsaa i saa Henseende finder Medvirkning Sted fra Censorerne Side.

I det vi iøvrigt, som alt sagt, tro at turde paakalde det høje Ministeriums velvillige Opmærksomhed for Indholdet af vort Andragende til det juridiske Fakultet, og idet vi i det hele tillade os at udbede os Ministeriets gunstige Bistand til vort Andragendes Gjennemførelse, tør vi i Særdeleshed anholde om, at det høje Ministerium velvilligst vil overveje og eventuelt træffe fornøden Foranstaltning til:

a. at den af os foreslaaede *konkrete Undervisning* gennemføres under Tilvejebringelse af de i saa Henseende fornødne finansielle Bevillinger,

b. at Ledelsen af den konkrete Undervisning eventuelt overlades til Praktikere (Dommere eller Sagførere), der med Bevarelse af deres nævnte Kaldsvirksomhed ansættes som *Lektorer* (paa Aaremaal og med fast lav Aldersgrænse) udelukkende med det Hverv at lede den konkrete Undervisning, samt at deltage i Vedtagelse af konkrete Opgaver og eventuelt i disses Bedømmelse,

c. at der ved almindelig Bestemmelse tillægges *Censorerne en større eller en mere præciseret Myndighed end hidtil, særlig saaledes*, at ingen skriftlig Opgave kan gives uden Billigelse af Censorerne, samt at disse ved den mundtlige Examination, foruden at kunne foranledige Spørgsmaal stillede til Examinanden, dels skulle kunne nedlægge Veto mod, at Examinanden prøves i noget ikke dertil egnet Æmne, dels, for saa vidt deres Anke ikke gjælder det foreliggende Æmne overhovedet, men kun enkelte dermed forbundne særskilte Spørgsmaal, skulle kunne forlange Besvarelsen af disse Spørgsmaal sat ud af Betragtning ved Bedømmelsen, samt

d. at det ved almindelig Instrux indskærpes Censorerne — ved Udøvelsen af den under Litr. c. ommeldte Myndighed — at *vaage over*, at de skriftlige Examensopgaver saavidt muligt stilles saaledes, at de ikke kunne besvares gennem Referat af tillærte Meninger, samt at Examinanden ikke prøves i forældede, lukkede, uvæsentlige eller altfor specielle Spørgsmaal“.

D. *Ministeriets* Skrivelse af 25de Marts 1901 til Fakultetet.

„I Skrivelse af 9de f. M. har Fakultetet henledet Ministeriets Op-

mærksomhed paa, at den i 1890 gennemførte Reform af juridisk Embedsexamen ikke har ført til det attraaede Resultat: at lette Studenterne Examensarbejdet, og udtalt Ønsket om, at der allerede nu, inden det er muligt at skride til en endelig Reform af Examen, raades Bod paa Ulemperne ved det bestaaende.

Samtidig har Ministeriet endvidere fra et paa et den 10de Oktober f. A. afholdt almindeligt Juristmøde nedsat Udvalg modtaget et Andragende om Ændringer ved det juridiske Studium, ledsaget af Gjenpart af et under 6te f. M. til Fakultetet indgivet Andragende, om hvilket man ved Skrivelse af 16de d. M. har udbedt sig Fakultetets Ytringer meddelte.

Ministeriet vil anse det for rigtigst, at samtlige de saaledes rejste Spørgsmaal om Foranstaltninger til at afhjælpe Manglerne ved den nu bestaaende Examensordning, for saa vidt de kræve Forandring i kgl. Anordning 26de September 1890, finde deres Afgjørelse under ét, men man skal dog i Anledning af de i Fakultetets ovennævnte Skrivelse omhandlede Forslag udtale, at man med Fakultetet er enig i, at skriftlige og mundtlige Øvelser i Behandlingen af konkrete Retstilfælde bør være et vigtigt Led i Retsundervisningen, og at man, for at bringe Studenterne til med tilstrækkelig Iver at lægge sig derefter, maa have Examensprøve deri, hvad der ogsaa vil bringe Studiet i Overensstemmelse med de i Universitetsfundats 7de Maj 1788 Kap. IV. § 5 nævnte Grundsætninger, idet man derved vil komme bort fra det nuværende Hukommelsesværk og Udenadslæren ved Studiet, ligesom en Opgiven af de nugældende abstrakte Opgaver formentlig vil indvirke gavnligt paa Studiemaaden, da Examensudfaldet derved mere end hidtil vil afhænge af de Studerendes Modenhed og sunde juridiske Skjøn. Ikke desmindre nærer Ministeriet Betænkelighed ved at indstille den i Fakultetets ovennævnte Skrivelse foreslaaede ændrede Affattelse af Anordning 26de September 1890 § 3 til kongelig Stadfæstelse, idet man frygter for, at den let vil besværliggjøre Studiet for de Studerende, baade i Retning af at gøre Studietiden længere og Examen vanskeligere, naar man vil kræve de oftnævnte Øvelser i Behandlingen af konkrete Retstilfælde og Examensprøven deri ved Siden af den nu faktisk krævede Tilegnelse af de juridiske Lærebøgers Indhold og de saakaldte Referatopgaver; man skal derfor henstille til Fakultetet, om det ikke vil være muligt — samtidigt med at indføre en „konkret Undervisning“ og give Opgaver i Behandling af konkrete Retstilfælde — at begrænse Fordringerne i denne Retning ved at give Regler, der tilsigte helt eller delvis at udelukke Givelsen af Examensopgaver, der skulle besvares gennem Referat af givne Fremstillinger.

Hvad angaar den anden i Fakultetets Skrivelse nævnte Ændring ved den skriftlige Prøve, Tilladelse til Brug af latinsk Ordbog ved den skriftlige Prøve i Romerret, billiger Ministeriet fuldstændig Fakultetets Ytringer og nærer ingen Betænkelighed ved en saadan Tilladelse, som man iøvrigt mener vil kunne gives uden Ændring i Anordning 26de September 1890 af Fakultetet paa egen Haand; men for saa vidt Fakultetet ikke desmindre maatte ønske Ministeriets Samtykke dertil, bifalder man herved,

at det ved Udarbejdelsen af den til den romerske Ret hørende Opgave ved den fuldstændige juridiske Embedsexamens skriftlige Prøve tillades at benytte latinsk Ordbog“.

E. *Udvalgets* Skrivelse af November 1901 til Kirke- og Undervisningsministeriet.

„Undertegnede Udvalg, der paa et i Studenterforeningen den 10de Oktober f. A. afholdt Juristmøde blev nedsat med den Opgave at overveje og stille Forslag til Ændringer i de juridiske Studie- og Examensforhold, har i Andragende af 6te Februar d. A. henstillet til det høje Ministerium, at der foretages forskjellige nærmere angivne Forandringer indenfor den bestaaende juridiske Examens Rammer, idet vi derhos udbad os det høje Ministeriums velvillige Opmærksomhed for Indholdet af vor Henvendelse af samme Dato til det juridiske Fakultet. Vi bemærkede samtidig, at vi vilde tage os den ærbødige Frihed senere at indgive Andragende om en mere omfattende Examensreform.

Idet vi i Tilknytning hertil nu ville tillade os en Henvendelse til det høje Ministerium i nysangivne Retning, tør vi forudskikke den Bemærkning, at vi have ment at burde indskrænke os til at angive i store og almindelige Træk, hvorledes og i hvilke Henseender vore Examensforhold for Tiden formentlig kunne opnaa en noget heldigere Ordning end hidtil. Foruden at en mere detailmæssig Ordning næppe vil kunne planlægges uden i Forstaaelse med det juridiske Fakultet og paa Grundlag af Fakultetets særlige examenstekniske Erfaringer, har det under vore Overvejelser staaet os klart, at de Virkninger, som for Tiden ville kunne opnaas gennem en ydre Examensforandring, dels i sig har en noget begrænset Rækkevidde, dels i alt Fald først ville gjøre sig tilfulde gjældende, naar iøvrigt Studiet optages og gennemføres paa en anden Maade end hidtil, og naar derigennem de fornødne Forudsætninger og Hjælpebidler for et mere frugtbringende Arbejde maatte være komne tilstede. Man har f. Ex. netop andetsteds set, at det af os tilraadede Forsøg paa at drage reale Hjælpevidenskaber, særlig Nationaløkonomi og Statistik, ind under det juridiske Studium, i væsentlig Grad har forfejlet sin Virkning derved, at det ikke blev gennemført paa en tilstrækkelig effektiv Maade eller i nøje Sammenhæng med det øvrige Studium.

Idet vi altsaa herefter vende os til de Spørgsmaal, som en eventuel Examensforandring maatte kunne foranledige, tør vi først i Tilknytning til vore ovenfor citerede tidligere Udtalelser tillade os at betone, at det formentlig bør være et væsentlig Formaal for en ny Examensordning at søge at tilføre de Studerende en større real Viden som Studiets Basis. Vi tør nemlig mene, at et frugtbart juridisk Studium i væsentlig Grad maa forudsætte Kjendskab til de faktiske Forhold, der danne Retsreglernes Grundlag. Saaledes bør Reglerne om de strafferetlige Tilregnelighedstilstande bygge paa en vis Kundskab om Sindssygdomme, og ligeledes vil f. Ex. Statsretsstudiet kræve et Supplement af Kjendskab til Samfundets politiske Liv, Formueretsstudiet et Supplement af Kjendskab til dets økonomiske Liv, Processtudiet et Supplement af Kjendskab blandt andet til den processuelle Statistik og til de Midler, ved Hjælp af hvilke Samfundet

søger at hjælpe sig udover Manglerne ved den bestaaende Procesorden (Børs-Voldgift, Arbejder-Voldgift, teknisk Voldgift o. s. v.).

Det forstaar sig iøvrigt af sig selv, at for den reelle Forstaaelse og Bedømmelse af en Retsregel vil ogsaa Kjendskab til den særlige historiske Udvikling, der har affødt den, kunne have Betydning, saavel som ogsaa Kjendskab til saadanne fremmede Retsregler om samme Æmne, der aabne Mulighed for Sammenligning, fordi de ere givne for Samfundsforhold, væsentlige ensartede med vore. Fremdeles vilde det kunne tjene til god og nyttig Kundskab for den juridiske Student, om han f. Ex. lærte, hvorledes vi med vor skriftlige Civilproces og vor inkvisitoriske Straffepoces staar tilbage for næsten hele det øvrige Europa, at vor Straffelov paa mange Punkter er forældet, at paa den anden Side vor i det væsentlige stadig bibeholdt Landbolovgivning fra Slutningen af det forrige Aarhundrede i den nyeste Tid har fundet delvis Efterligning i Udlandet, og at vor gjældende Næringslov i stort Omfang omgaas; ligeledes vilde Studiet have Nytte af en Fremstilling af Hovedpunkterne i den ved „Kontraktfriheden“ skabte Kamp mellem Kapital og Arbejde, samt af de Organisationer og Institutioner, der ere fremvoxede under denne Kamp, o. s. fr.

For saa vidt nu Studiet saaledes ønskes ledet i mere real Retning end hidtil, maa man, som alt berørt, paa Forhaand være klar paa, at meget og maaske det meste vil bero paa, hvorledes Undervisningen faktisk ledes fra Universitetets Side. Men en Del kan dog udrettes allerede gennem Examensordningen. Man vil navnlig kunne inddrage forskjellige faktiske Æmner under Studiet. Dels vil man i Examensordningen ved Beskrivelsen af de enkelte Fag kunne nævne visse Æmner som indbefattede under Faget, dels vil man kunne indføre særegne Hjælpevidenskaber. Paa den anden Side maa det naturlig blive Opgaven at udskyde, begrænse eller omændre saadanne Fag, der i deres nuværende Skikkelse ikke synes tilstrækkelig frugtbringende.

Idet vi have ment, at Ordningen af den ufuldstændige juridiske Examen ligger udenfor vor Opgave, tør vi herved henstille følgende almindelige Synspunkter for en eventuel Examensforandring:

1. de praktisk vigtigste Dele af den faktiske gjældende danske Ret bør være Studiets Hovedgjenstand med særlig Betoning af Retsreglernes faktiske Forudsætninger og faktiske Virkninger,

2. faktiske Oplysninger, der kunne tjene til at forklare og belyse dansk Ret og saaledes kunne bidrage til en virkelig indgaaende real Forstaaelse af dansk Ret, dens Forudsætninger og Virkninger, bør i passende Grad inddrages under Studiet, enten som Led i de enkelte Fag eller gennem Hjælpevidenskaber.

3. Paa den anden Side bør alle juridiske Detailler og Udviklinger, der ere uden Forbindelse med gjældende dansk Ret og heller ikke i væsentlig Grad kunne bidrage til den for dens Forstaaelse fornødne reale Indsigt og Dannelse, i størst mulig Grad fjernes fra Studiet.

Idet vi med disse almindelige Synsmaader som Udgangspunkt først ville betragte de Beskæringer, som maatte kunne tilraades, tør vi for det første foreslaa, at *Romerret, Retshistorie, almindelig Retslære, Søret og Folkeret*

ikke fremtidig opretholdes i den Skikkelse, hvori de for Tiden forekomme som Examensfag.

Med Hensyn til *Romerretten* have vi allerede i vor citerede Andragende til det juridiske Fakultet udtalt os mod dette Fags Værdi i dets nuværende Skikkelse, og vi tør tro, at denne vor Opfattelse vil have saa meget lettere ved at vinde Anerkjendelse, som Romerretsstudiet, der sikkert hos os er i høj Grad uddannet efter tysk Mønster, jo netop i Tyskland er traadt i Baggrunden efter Indførelsen af den nye borgerlige Lovbog. For os i Nutiden vil Romerretten overhovedet kun kunne have Betydning, for saa vidt den maatte være kulturelt opdragende. Men hertil er det ikke fornødent, at de Studerende fordybe sig i romerske Specialiteter, endsiges i Argumentationer pro et contra. Det er mere end tilstrækkeligt eller rettere sagt bedre, at der gives en propædeutisk Fremstilling, der paa Grundlag af den historiske Gransknings Hovedresultater gjør Rede for alt, hvad der endnu har kulturel Interesse, og kun for dette. Men naar saaledes det kulturelle Synspunkt betones, vil det tillige være klart, at Romerretten ikke er den eneste Faktor i Retskulturens Væxt. Ikke blot har man andetsteds Retsfænomener, der danne en mærkelig og derfor saa meget mere lærerig Parallel til romersk Retsudvikling, jfr. f. Ex. i England the law of equity overfor common law. Men desuden frembyder Nutiden Nydannelser, hvis Oprindelse og Virkninger kunne have nok saa megen Interesse som romersk Ret, men hvorom de Studerende for Tiden intet høre. Ingen vil f. Ex. kunne nægte, at fremmed moderne Strafferet og Statsret og disse Retsgrenes Historie kunne være mere lærerige for en juridisk Studerende end tilsvarende Æmner i romersk Ret. Fra denne Side set bør der formentlig tillige meddeles Hovedmomenter i moderne Retsudvikling lige op til Nutiden, saaledes at Romerretsfremstillingen altsaa kommer til at danne ikkun et enkelt Led i en *Rettens almindelige Kulturhistorie*. Vi undlade imidlertid ikke at præcisere, at vi ligesaa lidt som ved den egentlige Romerret tænke os nogen argumentativ eller systematisk Fremstilling, tværtimod forudsættes det, at man springer fra Tider til Tider og fra Lande til Lande, saaledes at man kun dvæler dér og paa den Tid, hvor der foreligger eller forefalder noget af kulturel Interesse særlig for os og vore Forhold, samt saaledes at man overalt kun giver en elementær Redegjørelse for visse Hovedpunkter. For at forebygge eventuel Opsvulmen af dette Fag burde Examensordningen vel fastslaa et omtrentlig kvantitativt Maximum for Fremstillingens Omfang.

Dansk Retshistorie dyrkes for Tiden paa en saadan Maade, at det i Virkeligheden rammes af lignende Anker, som de, der kunne rettes mod Romerretsstudiet. Der fordres nemlig, at Studenten skal fordybe sig i Detailler i længst forsvundne Retstilstande, der tilmed have liden eller endog slet ingen Berøring med Nutiden, idet man i Regelen standser ved Chr. V.s Lov. Retshistorien burde formentlig følges op til Nutiden, og burde kun give en elementær og altsaa navnlig slet ikke en argumenterende Fremstilling af, hvad der endnu maatte have kulturel Interesse, en Fremstilling, der naturligt kunde indgaa som et nationalt Led i Rettens Kulturhistorie. De mere specielle retshistoriske Udviklinger, der

muligvis maatte have særlig Interesse for Belysningen af særlige Grene af den gjældende Ret, ville derimod finde deres naturlige Plads i Forbindelse med Fremstillingen af disse Æmner i den positive Ret.

Ved at indføre „*Almindelig Retslære*“ (Retsfilosofi) som Lærefag har man formodentlig tilsigtet at skabe et Fag, hvor man, frigjort for alle Positiviteter mere indtrængende kunde drøfte og vurdere Retsproblemerne fra deres Fornufts- og Formaalsside. Man har imidlertid hos os indtil den seneste Tid behandlet Retsfilosofien saaledes, at der gives en omfattende dogmatisk-systematisk Fremstilling af det hele Retssystem, en Fremstilling, der altsaa tilstræber at udvikle, hvilket Indhold Retten i dens Hovedbestanddele formentlig bør have ud fra visse praktiske og theoretiske Forudsætninger, og som altsaa indeholder en Slags spekulativ Prøvelse af den gjældende Ret i dens væsentligste Omfang. Vi tør imidlertid mene, at det Udbytte, som den juridiske Student derigjennem opnaar, langtfra er tilfredsstillende.

Naar Retssystemet saaledes i dets Helhed underkastes en kritisk-filosofisk Behandling af en enkelt Forfatter indenfor et Sidetal, der langtfra svarer til Opgaven, vil Fremstillingen selvfølgelig blive noget ensidig, summarisk og postulatmæssig. Naar saa hertil kommer, at hele det Erfaringsmateriale, som for Forfatteren selv er Basis for hans almindelige Betragtninger, ikke under den nuværende Studiemethode gjøres, og heller ikke for hele Rettens Omraade kan gjøres, tilgængeligt for Studenter, vil — saaledes som Erfaringen da ogsaa turde vise — de Principer, Betragtninger og Argumenter, hvormed den almindelige Retslære arbejder, i mangt og meget ikke for Studenter blive belærende og befrugtende Tanker, men væsentlig kun tomme Ord, der læres udenad. Vi tør derfor antage, at Retsfilosofien som selvstændigt Fag i dens nuværende Skikkelse bør opgives. For saa vidt der i den nuværende Fremstilling findes Bidrag til Belysning af Retsproblemerne, ville de herhen hørende Betragtninger ligesaa godt, eller rettere bedre, kunne fremsættes i Sammenhæng med Fremstillinger af den positive Ret. Som Følge heraf synes hele den specielle Del af den nuværende Retsfilosofi og store Afsnit af den almindelige Del helt at kunne undværes. Derimod er der visse Æmner af mere almindelig Natur, som ikke godt kunne unddrages fra Overvejelse, men heller ikke fuldt ud egne sig til at optages i de positive Specialfag, nemlig almindelige Æmner som f. Ex. Rettens Natur og Væsen, Forholdet mellem Ret og Moral, Begreber som Retfærdighed og Billighed m. v. Disse Æmner kunne imidlertid formentlig foredrages og finde en bedre og fyldigere Belysning dels i Sammenhæng med den af os foreslaaede Rettens Kulturhistorie, dels i Læren om Retskilderne (Lov, Sædvaner, Praxis, Fortolkning, Analogi m. v.) i Retssystemets eller Privatrettens almindelige Del.

Søretten bør formentlig ikke opretholdes som selvstændigt Fag, idet de faa Æmner, der have almindelig Interesse, f. Ex. Befragtnings- og Konnossementslæren, naturligst medtages indenfor de øvrige juridiske Fags Rammer, medens *Søretten* iøvrigt ligger den store Mængde juridiske Studenteres fremtidige Arbejdsfelt altfor fjernt.

I nærværende Sammenhæng vil det være naturligt endnu at henlede Opmærksomheden paa Ønskeligheden af at begrænse det Omfang, hvori *Folkeretten* skal læres. Det naturlige turde være som et Slags Tillæg til Statsretten kun at meddele Hovedpunkterne i Folkerettens nuværende Standpunkt med Forbigaaelse af alle Detailler.

Medens der altsaa formentlig i de angivne Henseender bør foretages væsentlige Begrænsninger, Udskydninger eller Omændringer af flere Lærefag, maa det paa den anden Side i Overensstemmelse med det ovenfor udviklede blive Opgaven at tilføre Studiet større real Viden. Vi tør i saa Henseende særlig tilraade at inddrage under Studiet Undervisning i *Nationaløkonomi* og *Statistik*. Der burde formentlig herved lægges mindre Vægt paa Nationaløkonomiens spekulative Side end paa Redegjørelsen for hele Erhvervsvirksomhedens Gang; særlig tænkes fremhævet Hovedlinierne i de praktiske Spørgsmaal som Pengevæsen, Kredit, Bankvæsen, Toldbeskyttelse og overhovedet Beskatningspolitik m. v. og Kjendskab givet til Nutidens sociale Fænomener som Socialisme, Kooperation, Arbejderbevægelse, Ringe m. v. Statistiken burde formentlig meddele et, dog kun elementært, Kjendskab til de simpleste, danske, samfundsmæssige Fakta, særlig de økonomiske, paa lidt historisk Baggrund, samt et rudimentært Kjendskab til Hovedpunkter i Statistikens Theori. Der kunde maaske rettelig hertil knyttes den historiske Udvikling og nuværende Status af *økonomisk Lovgivning* (Næringsret, Landbo-, Skatte- og Arbejderlovgivning), hvor den teknisk-juridiske Side næsten ingen Rolle spiller, medens Hovedvægten ligger paa de sociale og økonomiske Forhold. Det turde maaske være at tilraade, at Nationaløkonomi, Statistik og økonomisk Lovgivning smeltedes sammen til ét Fag, nemlig dels paa Grund af deres indre Forbindelse, dels for derved at fremdrage den mere realistiske Side af Økonomien, dels og navnlig ogsaa for at forebygge en Opsvulmen af Stoffet, særlig med Hensyn til Statistik og økonomisk Lovgivning.

Endelig tør vi i denne Forbindelse fremhæve som mindre heldigt, at dansk *Statsforvaltningsret* for Tiden lades næsten upaaagtet, saaledes at unge Kandidater ere meget lidt orienterede overfor det hele Statsforvaltningsmaskineri, som møder dem, saa snart de træde ud i Praxis. Der burde formentlig i Forbindelse med Statsforfatningsretten gives en, dog kun propædeutisk Fremstilling af dette Æmne.

Efter de Forslag, vi saaledes have troet at turde fremsætte, vil den fuldstændige juridiske Examen komme til at omfatte følgende Fag:

Almindelig og *dansk Retshistorie* — *Nationaløkonomi*, *Statistik* og *økonomisk Lovgivning* — *Statsret* med Tillæg af elementær *Folkeret* — 1. *Civilret* (Personret, Familieret og Arveret), 2. *Civilret* (Formueret) og i Tilknytning til disse: *Privatrettens almindelige Del*, derunder international Privatret — *Proces* (Civilproces og Kriminalproces) samt *Strafferet*.

Formentlig vilde det være rettest ligesom nu at dele Examen i to Dele, dels for at lette Studiet, dels for at fremme en fornuftig Studieplan. Da imidlertid det nuværende Delingsprincip, hvorefter de specifikt juridiske Fag henlægges til 1ste Del, de mere almindelige til 2den Del, vistnok fra alle Sider er erkjendt at være pædagogisk uheldigt, tør vi hen-

stille, at Delingen foretages saaledes, at *1ste Del* kommer til at omfatte *almindelig og dansk Retshistorie, Nationaløkonomi, Statistik og økonomisk Lovgivning, Statsret (med Folkeret)* samt et propædeutisk Kursus i *dansk Civilret; 2den Del* derimod *alle øvrige Fag*.

Man kan formentlig gaa ud fra, at 5 Aar fra Artium under vore Forhold bør være Maximum for den Normaltid, paa hvilken det juridiske Universitetsstudium kan anlægges; og ud fra denne Forudsætning tænke vi os, at 2den Del nærmest bør være anlagt paa en Studietid af højst 3 Aar fra 1ste Del.

Medens der sikkert til 2den Del ligesom nu bør være baade en skriftlig og en mundtlig Prøve, vil det maaske være rettest til 1ste Del kun at have en mundtlig Prøve. For at fremspore til et alvorligt Studium ogsaa til denne Del, bør dog sikkert den ved denne opnaaede Karakter veje med en vis, ikke ganske ringe Vægt ved den endelige Examen, f. Ex. med en Trediedel mod to Trediedele.

Med Hensyn til Studiemaaden indenfor de enkelte Fag, og da særlig de helt juridiske Fag, tør vi henholde os til, hvad vi i vor Henvendelse af 6te Februar d. A. til det juridiske Fakultet nærmere have udviklet. De Ønsker, som vi dér have tilladt os at fremsætte med Hensyn til den nuværende Examen, ville selvfølgelig ligesaa fuldt gjælde med Hensyn til den af os foreslaaede ændrede Examen, og vi tør i saa Henseende tillægge det den største Vægt, at Examensopgaverne saavidt muligt stilles konkret og iøvrigt tilstræbe at prøve den Studerendes Modenhed og Dømmekraft. Vi tør derhos tro, at en Ændring af Studiemaaden i den af os antydede Retning i ikke ringe Grad vil forøge Interessen for Studiet, i alt Fald hos de flinkere Studenter.

Under vore Overvejelser har selvfølgelig ogsaa det Spørgsmaal været fremme, om der maatte være tilstrækkelig Anledning til i Lighed med, hvad der er Tilfældet i Tyskland, at indskyde en praktisk Uddannelse som Led i Examensordningen, henlagt til Tiden mellem den foreløbige og den endelige Examen. Hvad der taler herfor, er navnlig dels Hensynet til at gjøre det abstrakte Studium mere nyttebringende for de Studerende derved, at der gennem Praxis er tilført dem Fortrolighed med de Livsforhold, som ere Gjenstand for den juridiske Ordning, dels Ønsket om, at Kandidaten, naar han forlader Examensbordet, strax vil kunne være umiddelbar brugbar i praktiske Forhold. Man vil imidlertid vanskelig kunne gjøre det til Embedsmænds og Sagføreres Pligt at vaage over, at de hos dem ansatte unge Jurister netop opnaa en saadan Uddannelse, som er tilstrækkelig fyldig og forskjelligartet til at afgive en værdifuld Støtte for det efterfølgende Studium. Tværtimod følger det noget nær af sig selv, at de unge, ikke fuldt underviste Jurister vanskelig kunne være brugbare uden ved saadanne elementære og specielle Expeditioner, der ikke videre fremme den juridiske Indsigt. Paa den anden Side vil det være muligt i ikke ringe Grad at bøde paa den manglende praktiske Erfaring ved i Overensstemmelse med vore Henstillinger at give Studiet en mere real og en mere konkret Retning under Gjennemgang af Retstilfælde og gennem praktiske Øvelser. Ere altsaa Fordelene ved det tyske System i sig meget

tvivlsomme, vil det under vore smaa Forhold virke særdeles uheldigt, idet det i Almindelighed vil forlænge og fordyre Studiet i betænkelig Grad, og idet det tillige let vil føre til, at mindre Bemidlede komme til at sidde fast i Praxis med den rent foreløbige Examen. Vi mene derfor bestemt at burde fraraade at følge det tyske System.

Endvidere har Udvalget naturligtvis havt sin Opmærksomhed henvendt paa det Spørgsmaal, om man bør tilraade at foreslaa et Speciale som Led i Studiet. Et aldeles overvejende Flertal af Udvalget er imidlertid en bestemt Modstander at denne Tanke. Efter dette Flertals Opfattelse vil under de nuværende Forhold i Jurisprudensen og under særlig Hensyn til vor lidet omfattende Litteratur et saadant Speciale formentlig blive et stort og byrdefuldt Tillæg til Studiet, der ikke kan ventes at blive opvejet ved Lettelser paa andre Punkter, og som derhos ikke kan blive særlig frugtbringende for den praktiske juridiske Livsgjerning, der dog med faa Undtagelser er alle juridiske Studerendes Maal. Enkelte Medlemmer af Udvalget have dog ment at maatte fastholde Ønsket om et Speciale. Det er fra denne Side navnlig gjort gjældende, at medens der ikke kan fordres en selvstændig Fordybelse i det hele Stof, bør videnskabelig Tænkning og Methode søges udviklet gennem et mere indgaaende, strængt videnskabeligt Studium paa et begrænset Omraade.

Efter Aftale med Udvalget have enkelte Medlemmer af dette udarbejdet nogle herhos følgende Fremstillinger af Examens- og Studieforhold i forskellige Lande. Ligeledes medfølger som Bilag nogle særlige Udtalelser fra enkelte Medlemmer af Udvalget“.

De nævnte Fremstillinger angik det juridiske Studium i Frankrig, Sverrig og Norge. De særlige Udtalelser meddeles nedenfor som Bilag I og II.

Bilag I. Højesteretssagfører, Dr. jur. Ernst Møllers Udtalelse: „Medens undertegnede er enig i, at den under Navn af almindelig Retslære foredragne Retsfilosofi bør afskaffes, selv om intet sættes i Stedet derfor, tør jeg dog tillige tro, at det fortjener Overvejelse, om man ikke ad anden Vej kan opnaa, hvad man formodentlig har tilsigtet ved at indføre almindelig Retslære som Examensfag. Jeg mener nemlig, at det for de Studerendes almindelige juridiske Dannelse vil have en ikke ringe Betydning, at der eksisterer et Omraade, hvor Retsspørgsmaal drøftes med fuld Frihed uden positiv Ballast, saaledes at Rettens Fornuft- og Formaals-side kan fuldelig forstaas og vurderes. Jeg er, som sagt, fuldt enig i, at dette ikke opnaas gennem den hidtidige Retsfilosofi, der forholder sig altfor abstrakt til sine Æmner og mere lægger Vægt paa en spekulativ-systematisk Gruppering af Retsstoffet end paa en virkelig Indtrængen i de reale Faktorer, som maa være bestemmende for Retsordningen. Derimod vil jeg kunne tænke mig, at man med Opgiven af enhver abstrakt Filosoferen og Systematisering optager en *Behandling i legislativ Aand af enkelte udvalgte Æmner*, som til enhver Tid — blandt andet under Hensyn til foreliggende Reformbestræbelser — maatte findes særlig egnede til en indgaaende Belysning. En Fremstilling af denne Art maatte da forudsættes at hvile paa en Meddelelse af alle fornødne faktiske Oplysninger, blandt andet om sociale Forhold og om lærerige Retstilfælde fra

Ind- og Udlænd, saaledes at man paa dette Grundlag fremdrog og drøftede alle de Overvejelser, der ville være bestemmende for, hvad der paa ethvert omhandlet Omraade bør være Ret. Man vilde derved undgaa de Skær, hvorpaa Retsfilosofien er strandet, og Fremstillingen vilde overalt blive netop saa speciel og punktuell, som maa udkræves til en juridisk Undersøgelse af virkelig Værdi.

Det vil næppe kunne modsiges, at det for Uddannelsen af tænkende Praktikere vil have væsentlig Betydning, at de allerede fra Studietiden ere vante til at omgaa Retsspørgsmaal i legislativ Aand og derigjennem ogsaa tilbøjelige til at søge og finde de Fornuftenssyn, der maa være bestemmende, ogsaa for Opfattelsen af de positive Retsregler. Som Forholdene for Tiden foreligge, er imidlertid denne Side af Retskyndigheden meget forsømt, idet i de fleste Fag formelle Ordturneringer sætte andre Faktorer helt i Skygge. Udvalget har vel paa forskjellig Vis gjort Henstillinger, hvis Tilfølgtagelse vil modvirke hin Ensidighed, derunder blandt andet Henstillinger om at søge en konkret Basis for Studiet, om at tilføre dette en større real Viden og om at begrænse de formelle Ordfortolkninger og lægge væsentlig Vægt paa en Belysning af Retsreglernes faktiske Forudsætninger og faktiske Virkninger. Hvis disse og andre Henstillinger gennemføres paa rette Maade, og hvis navnlig, som af Udvalget forudsat, kritisk Vurdering af den gjældende Ret og Oplysning om Reformbevægelser inddrages under Behandlingen af den positive Ret, vil der allerede derigjennem kunne gjøres meget for en fornuftigere juridisk Uddannelse. Men dels vil det i alle Tilfælde tage lang Tid, inden de positive Fremstillinger kunne faa en væsentlig forandret Karakter, dels har man dér saa meget andet at varetage, at man let vil forbigaa eller kun med en lettere Haand berøre saadanne legislative Spørgsmaal, som i og for sig kunde have stor Interesse, men som ikke have Betydning just for Fortolkningen af den gjældende Ret, fordi denne klarlig har afgjort Spørgsmaalet i en bestemt Retning.

For specielle legislative Undersøgelser af den her berørte Art vil meget passende Navnet almindelig (∴ naturlig, ikke positiv) Retslære eller Naturret kunne bevares. Efter min Formening vil en saadan Fremstilling have mere Karakter af Retslære end Retsfilosofien, og jeg tør derfor ogsaa tro, at der, ogsaa rent videnskabeligt set, vilde knytte sig en ikke ringe Interesse til Optagelse af et saadant Fag. Man har kun altfor ofte ment alene at have Valget mellem Retsfilosofiens Skylla og den positiv-historiske Nøgternheds Karybdis. Faar man derimod punktuelle legislative Drøftelser indenfor Studiet, vil Fornuften i Retten først komme paa sin rette Plads.

Hvis det her skitserede Fag skulde blive optaget som Examensfag, vilde det maaske være bedst at slaa dets særegne Karakter fast gennem en særlig Betegnelse, som f. Ex. *legislativ Retslære*, men jeg forudsætter, som antydtes, i alt Fald, at allerede den eksisterende Examensordning vil rumme Mulighed for en legislativ Behandling af Retsspørgsmaal indenfor den „almindelige Retslære“s Ramme.

Selvfølgelig kan en Reform af den her berørte Natur ikke for Tiden

gennemføres uden under Forudsætning af, at nogen af de nuværende Universitetslærere maatte være stemt for at tage denne Gjerning op. Men det tør dog i alt Fald henstilles til nøje Overvejelse, at gjøre et Forsøg i denne Retning enten gennem Optagelse af „legislativ Retslære“ som et selvstændigt Fag i Stedet for Retsfilosofien eller ved med den Frihed, der altid har hersket i „almindelig Retslære“, at give dette Fag den antydede legislative Retning i Stedet for at fortsætte med en retsfilosofisk Behandling. Under begge Forudsætninger vil det dog være heldigt, at der i Examinationsbestemmelserne indsættes en omtrentlig Angivelse af Faget kvantitative Omfang.

For saa vidt der i Overensstemmelse hermed opretholdes et særskilt Fag, som Udvalget ellers foreslaar afskaffet, tør jeg tilføje, at det efter min Formening vil være urigtigt at lægge Vægt alene paa Fagenes Antal og Omfang. Det kan og bør ikke overses, at en Examen som den fuldstændige juridiske altid maa arbejde med et ikke ringe Stof og stille dertil svarende Krav til de Studerendes Flid og Tænksomhed. Dette kan ikke være anderledes. Hvad der derimod for Tiden særlig tynger i betænkelig Grad, er Studiets abstrakte og monotone Karakter, som udelukker den for aandelig Trivsel fornødne Interesse og Afvexling. Hvis der derimod inddrages nyt og forskjelligartet Stof under Studiet — og dette sker blandt andet gennem legislativ Retslære — tør den blandede Kost ventes med Udbytte at kunne tilegnes uden at afstedkomme de Misligheder, hvorover for Tiden føres Klage, men som formentlig har sin Aarsag ikke saa meget i Kostens Mængde, som i dens Beskaffenhed.“

Bilag II. Udtalelse fra Kriminalretsassessor *E. Tybjerg*, Overretssagførerne *G. Christensen* og *O. Lehmann*, Cand. jur. *H. Hamann* og Cand. jur. & polit. *F. Pio*: „Undertegnede Medlemmer af Udvalget, der have medunderskrevet foranstaaende Henvendelse, mene dog, at den ikke tilstrækkeligt skarpt betoner de to Hovedfejl i den nuværende Studieordning.

Den ene Hovedfejl ved den bestaaende Ordning er efter vor Opfattelse den, at der langt fra tages tilbørligt Hensyn til, at det juridiske Studium for det aldeles overvejende Flertal af Studerende skal være en Uddannelse til praktisk Virksomhed. Mindst de tre Fjerdedele af juridiske Studerende gaa senere over i Stillinger som Sagførere, Dommere eller Stedfortrædere for saadanne. At den nævnte Anke er berettiget, fremgaar efter vor Formening tilstrækkeligt af noget saadant som dette, at mangan en Student for Tiden kan tage juridisk Examen med god Karakter, *naar* han f. Ex. véd nøje Besked med den romerretlige stipulatio — samtidig med at han kun har ganske uklare Forstillinger om en Vexels Funktion og Betydning, *naar* han kan paa sine Fingre de 6 „actiones adjectitiæ qualitatis“, ved hvilke den romerske Slave kunde forpligte sin Herre — samtidig med at han er ganske uvidende om Grundtrækkene i moderne Arbejderlovgivning, *naar* han kan en Række Argumenter til Bestemmelse af det nøjagtige Tidspunkt for Tilblivelsen af den slesvigske Stadsret, — samtidig med at han er saa godt som uden Kjendskab til de gjældende Hovedregler for Københavns kommunale Selvstyre, *naar* han

har et ret indgaaende Kjendskab til Principerne for Groshaveri — samtidig med at han er ganske ukjendt med de kontraktmæssige Former, under hvilke i det moderne Samfund Byggeforetagender, Afdragshandler, Jernbaneforsendelser, Forsikringer, handelsmæssig Gjældsafvikling o. s. v. finder Sted, *naar* han er i Stand til nøjagtigt at gengive adskillige theoretiske Opfattelser med tilhørende Argumentationer vedrørende et eller andet Spørgsmaal — medens han samtidig har undladt at lægge Mærke til, om Højesteret har sluttet sig til nogen af disse Opfattelser og da til hvilken —, og saaledes fremdeles.

Den anden store Fejl, der efter vor Opfattelse klæber ved den bestaaende Ordning, er den, at det Hovedmiddel, der anvendes til Tilvejebringelse af juridisk Indsigt og Dannelse, er hverken mere eller mindre end ligefrem Udenadslæren af juridisk Argumentation. Denne Methode er dræbende for det personlige Forhold mellem Studenten og hans Fag. Faget bliver for ham en Samling Professor-Meninger, ikke en Samling af Livets Problemer. Han føler sig ikke personlig stillet overfor det evig vexlende og evig vigende Spørgsmaal om, hvad der er Sandhed og Ret, men kun overfor en trælsom Udenadslæren af Andres Arbejden med dette Spørgsmaal. Han opdrages gennem denne Methode til aldrig paa egen Haand at arbejde sig ind til Kjernen af en Sag, men faar i Stedet derfor efterhaanden udleveret fuldt færdige og til fri Raadighed et Arsenal af mere eller mindre abstrakte juridiske Betragtninger. Da han derhos mangler Forudsætningerne for virkelig at bedømme disses indbyrdes Værdi og Rækkevidde, ligger den Fare og Fristelse nær, at han, naar han senere i Livet paa egen Haand skal løse juridiske Spørgsmaal, giver dem en nærmest formel, saakaldet „juridisk“ Løsning ved Hjælp af mere eller mindre overfladiske Analogier, mere eller mindre bevidste Reminiscenser fra det store udenadlærte Argumentationsstof. Saalangt dette rækker, bevæger Juristen sig, i alt Fald tilsyneladende, med en vis Virtuositet; hvor det stopper, kommer han let til at staa blank og hjælpeløs. Følgelig strækker han dets Anvendelsesomraade saa langt som paa nogen Maade muligt og længere end paa nogen Maade heldigt. Den nævnte Uddannelsesmaade er derfor ikke blot utilfredsstillende for Udviklingen af Evnen til at forstaa og bedømme; den er ligefrem farlig for Karakteren, idet den let leder til Overfladiskhed og Bornethed og frister til juridisk Spilfægteri; den anvendes da næppe heller nu for Tiden indenfor nogensomhelst anden Videnskabsgren.

Hvad her er sagt, er ikke noget nyt. Naar vi have ment, at det burde siges paany i denne Forbindelse, er det, fordi vi føle os overbeviste om, at en virkelig Erkjendelse af disse den bestaaende Ordnings Grundfejl er en nødvendig Betingelse for, at den foreslaaede Examens-Omordning skal gjøre Nytte. Uden saadan Erkjendelse vil en Forandring i de bestaaende Examens-Rammer let føre fra ondt til ondt. Man vil maaske opnaa en øjeblikkelig Lettelse paa visse Punkter, men vil paa den anden Side ikke kunne undgaa en hel Del Forstyrrelse paa andre Punkter og vil sluttelig i Løbet af nogen Tid havne i en lignende Kombination af dødt Lærestof

og drøbende Udenadslæren, som den, hvorunder de juridiske Studerende længe have lidt.“

— Efter at *Ministeriet* havde modtaget Forslaget til Omordning af juridisk Examen, udtalte det i Skrivelse af 23de Januar 1902 til Fakultetet, at Ministeriet mente i Principet og Hovedtrækkene at kunne bifalde dette Forslag. Da det imidlertid i Bemærkningerne til Forslaget til Anordning om de juridiske Examinere fra Fakultetets Side var fremhævet, *dels* at et juridisk Laboratorium vilde være en Nødvendighed for Studierne til den ændrede Examen, *dels* at en Forøgelse af Fakultetets Lærerkrafter med 2 Docenter maatte anses for en nødvendig Betingelse for Reformens Gjennemførelse, saa Ministeriet sig ikke i Stand til at foretage videre i Sagen, forinden de hertil nødvendige Midler vare blevne bevilgede paa Finansloven, og anmodede derfor Fakultetet om snarest muligt at indsende Overslag over de i disse 2 Retninger fornødne Beløb, for at Beløbene eventuelt kunde søges bevilgede ved Ændringsforslag til 3die Behandling i Folkethinget af Forslag til Finanslov for Finansaaret 1902—1903. I Forbindelse hermed udbad Ministeriet sig, under Henvisning til den i § 11 i Forslaget til Anordningen nævnte Bestemmelse, Forslag til Bekjendtgjørelse om nærmere Bestemmelser til Gjennemførelse af de i Forslaget til Anordningen givne Regler, særlig vedrørende Examinernes Indretning, Examenskravene og Karakterberegningen, hvilken Bekjendtgjørelse Ministeriet havde tænkt sig udfærdiget i Analogi med Bekjendtgjørelse af 26de Marts 1901 angaaende nærmere Bestemmelser til Gjennemførelse af Anordning af 16de Marts 1901 om en forandret Indretning af Skolelembdsexaminerne under det filosofiske Fakultet; Ministeriet maatte nemlig anse et saadant Forslag fra Fakultetets Side for et nødvendigt Supplement til Forslaget til Anordningen, for at man kunde skaffe sig Overblik over Examenreformens Betydning og Virkning og skride til de til en ny Anordnings Gjennemførelse nødvendige Foranstaltninger.

Under 7de Februar 1902 indsendte Konsistorium med sin Anbefaling en fra *Fakultetet* modtagen Skrivelse af 6te s. M., hvori dette med Hensyn til Laboratoriesagen bemærkede, at der til Laboratoriet kun søgtes bevilget saa meget, som efter Fakultetets Skjøn kunde fyldestgøre det for Studiet i Øjeblikket strængt nødvendige. Skulde det vise sig, at der fra de Studerendes Side blev gjort særlig stærk Brug af Laboratoriet, maatte det være Fremtiden forbeholdt at finde Udveje for en Udvidelse. Herefter ansloges det aarlige Beløb til følgende: Bogindkjøb 800 Kr., Indbinding 300 Kr., Rengjøring 500 Kr., Assistance 500 Kr., Brændsel og Belysning 300 Kr., Vedligeholdelse, Porto, Skrivematerialier o. l. 300 Kr., ialt 2700 Kr. Om disse Beløb skulde blot bemærkes, at Assistenten skulde hjælpe Læreren ved Øvelserne, holde Orden i Bibliotheket og betjene den nedenfor omtalte Multiplikator. Hvis der maatte lejes en privat Lejlighed til Laboratoriet vilde Huslejen, da der behøvedes to rummelige Værelser og et stort, til Auditorium egnet Lokale, næppe kunne anslaaes lavere end 1500 Kr. à 2000 Kr. Dette Beløb kunde dog maaske spares. Vel var der ikke Plads paa selve Universitetet, men i Bagbygningen til Ejendommen Ny Vestergade Nr. 11 fandtes paa 1ste Sal Lokaler, som, hvis Fakultetet

kunde erhverve dem til Laboratoriet, vilde være særlig vel egnede. Her fandtes et à to Værelser og en Sal, hvor selve Laboratoriet vilde kunne finde Plads; desuden var der et større Auditorium, som vilde kunne benyttes til Laboratorieøvelser flere Timer om Dagen. Dette vilde være af stor Betydning, idet særlig de meget vigtige konkrete Skriveøvelser paa én Gang krævede et større Auditorium og umiddelbar Adgang til Bogsamlingen. Den aarlige Sum vilde herefter blive enten 2700 Kr. eller 4200 à 4700 Kr. Til den første Indretning behøvedes formentlig følgende: Til Monteringen af Laboratoriet med Hylder, Borde, Stole, Nøgler til Deltagerne etc. ca. 2000 Kr., til en Skrivemaskine med Multiplikator ca. 500 Kr. Hermed kunde tages flere Hundrede gode Aftryk. Dette vilde behøves dels ved Laboratorieundervisningen saavel til selve de konkrete Opgaver som til Bilag hertil indeholdende Uddrag af Dokumenter, Domme o. lign., dels til Examensopgaverne i konkrete Retstilfælde, hvor hver Kandidat maatte have sit Exemplar. Den nødvendige Mangfoldiggjørelse vilde med en saadan Multiplikator formentlig opnaas paa den billigste Maade. Til Bibliothekets Grundlæggelse ansloges 4200 Kr. Herfor kunde anskaffes det nødvendigeste af dansk Litteratur, og enkelte Dele af øvrig nordisk Litteratur. Derimod kunde man næppe faa nogle, i og for sig ønskelige, Haandbøger og Domssamlinger af anden fremmed Litteratur; men man haabede efterhaanden for det aarlige Beløb at kunne erhverve saadanne vigtigere fremmede Hovedværker. Beløbet fordelte sig saaledes: Til Lov- og Domssamlinger, Tidsskrifter, Realregistre og lignende 2700 Kr. Det bemærkedes, at heri var beregnet 3 Exemplarer af Ugeskrift for Retsvæsen à ca. 450 Kr. De nu brugelige Lærebøger i et Exemplar 400 Kr., ældre Love og Litteratur 300 Kr., svensk Domssamling (nytt jur. Archiv) 300 Kr., norsk Retstidende 500 Kr., ialt 4200 Kr. Den øjeblikkelige Bevilling blev saaledes 6700 Kr.

Med Hensyn til Fakultetets Udtalelser om to nye Docenter er Meddelelse givet foran S. 429—30.

— Under 14de Oktober 1902 indsendte Konsistorium til Ministeriet et s. D. fra det rets- og statsvidenskabelige Fakultet modtaget Forslag til Bekjendtgørelse indeholdende nærmere Bestemmelser til Gjennemførelse af en kgl. Anordning om Indretningen af de juridiske Examinere. Forslaget, der væsentlig var overensstemmende med nedenstaaende Bekjendtgørelse, hvori tillige optoges en Skærpselse med Hensyn til Pointsantallet ved den skriftlige Prøve ved juridisk Examen for Ustuderede, var ledsaget af følgende *Bemærkninger*:

„De fleste af de her givne Regler have Karakteren af rent formelle Gjennemførelsesbestemmelser og ville derfor finde deres Forklaring enten i sig selv eller i de Bemærkninger, der ledsagede Fakultetets Forslag til den kgl. Anordning. Dog finder man Anledning til at tilføje følgende Bemærkninger:

ad I. Det anses ikke for muligt at præcisere de almindelige Examenskrav nærmere, end her er sket. Til Oplysning om, hvorledes Fakultetet tænker sig Ordningen med Hensyn til de særlig læste Afsnit, henvises til hoslagte Bilag, hvorved dog bemærkes, at den herved fastsatte

Ordning kun er tænkt at skulle gjælde „indtil videre“, idet Fakultetet — efter de gjorte Erfaringer — maa forbeholde sig Ret til at foretage visse Ændringer, dog med Fastholdelse af det i Bemærkningerne til Forslaget til Examensordningen S. 9 udtalte, at de af hver Kandidat særlig læste Afsnit omfatte omtrent en Fjerdedel à en Trediedel af Formueretten og Halvdelen af et af de øvrige fire Fag.

ad II. Med Hensyn til de almindelige Regler for Karakterberegningen er for det første som noget nyt at fremhæve, at de mundtlige og de skriftlige Prøver skulle bedømmes hver for sig. Endvidere foreslaas det, for at muliggjøre en hidtil savnet større Variation i Bedømmelsen, at lade Specialkaraktererne bestaa af en Række Tal, og saaledes at der til de nuværende Karakterer, hvis Tal er 16, 14, 10 og 2, nærmest svarer 16 (rent Laudabilis præceteris), 13 (rent Laudabilis), 10 (rent Haud illaudabilis) og 1 (rent Non contemnendus). Ændringen ved Laud og Non tilsigter at give færre Brøker ved Fastsættelsen af Karakteren for det enkelte Fag.

Hvad Fordringerne til de enkelte Examinere angaa, har man ment at maatte fastsætte et ret højt Minimum for at bestaa den fuldstændige juridiske Embedsexamens 1ste Del, saaledes at dertil mindst maa kræves en Talværdi af 34, fremgaaet f. Ex. af Karaktererne 2×10 og 2×7 . Det saaledes opnaaede Pointsantal sammenlægges med Karaktererne ved 2den Del.

Hvad angaar den fuldstændige juridiske Embedsexamen, vil der til Udtagning af Hovedkarakteren foreligge ialt 14 Karakterer, nemlig fra første Del 4 og ved 2den Del 1 Dobbeltkarakter i den store konkrete Opgave og 8 Enkeltkarakterer, 1 i den mindre konkrete og hver af de to theoretiske Opgaver og 1 for hver af de fem mundtlige Examinationer i Civilret I. og II., Strafferet, Proces og Statsret med Folkeret.

Væsentlig overensstemmende med den nuværende Ordning fordres der da til Hovedkarakteren Laudabilis et quidem egregie af de 14 Karakterer, tænkte som „rene“, 8 Præceteris (= 16) + 6 Laud. (= 13), til Laudabilis 8 Laud. (= 13) + 6 Haud. (= 10) og til Haud. illaud. 11 Haud. (= 10) + 3 Non (= 1). Som noget nyt foreslaas det, at afskaffe Hovedkarakteren Non contemnendus som værende uden praktisk Betydning, og paa den anden Side at indføre den fra flere andre Examinere kendte Sondring mellem Haud I. og Haud. II., hvilket særlig ved Retsreformen, der antagelig i videre Omfang vil aabne Haud-Kandidater Adgang til Embeder, vil kunne faa sin Betydning. Til Haud. I. mener man da at maatte kræve 2 Laud. (= 13) + 12 Haud. (= 10).

Til den juridiske Examen for Ustuderede foreslaas det i Stedet for de nuværende Hovedkarakterer, Bekvem og Ej ubekvem, at indføre Hovedkaraktererne: Første Karakter med Udmærkelse, Første Karakter og Anden Karakter. Idet der til denne Examen kun er 7 [8] Karakterer (nemlig 1 Dobbeltkarakter i den store konkrete Opgave og 5 [6] Enkeltkarakterer, 1 i den mindre konkrete Opgave og 1 i hver af de fire [fem] mundtlige Examinationer i Civilret I. og II., Strafferet [og] Proces [og] Statsret), føre tilsvarende Synspunkter som ved den fuldstændige

juridiske Embedsexamen til at kræve: til Første Karakter med Udmærkelse 103 [118] Points, til Første Karakter 82 [94] Points og til Anden Karakter 52 [59] Points.

ad III. De her omhandlede Tidspunkter ere fastsatte under Forudsætning af, at den nye Examensordning foreligger endelig stadfæstet senest i Foraaret 1903. Med Hensyn til de Betragtninger, der have været ledende ved Fastsættelsen af Overgangsbestemmelserne, henvises til Bemærkningerne, der ledsagede Forslaget til den kgl. Anordning, hvorved dog maa erindres, at de dér nævnte Tidspunkter vare fastsatte med en tidligere Ikrafttræden for Øje. — Naar Talværdien i det under C. a. nævnte Tillægsexamen kun er 3 i Stedet for som ved den nye 1ste Del 4 Fag.

Det bemærkes, at Tegnet [—] er Udtryk for Ændringer, som vilde følge af, at Statsret optages mellem Fagene til dansk-juridisk Examens mundtlige Del, jfr. Bemærkninger i Fakultetets Skrivelse af D. D. vedrørende Skrivelse af 23de f. M. fra dansk Sagførerforenings Hovedbestyrelse. Under samme Forudsætning maatte i Fakultetets Forslag af December 1901 til Examensanordningen S. 2 § 7 L. 5 f. n. Ordene „Statsret med“ udgaa“.

Som *Bilag* medfulgte følgende Bemærkninger: „De særlig læste Afsnit ere af Fakultetet indtil videre tænkte saaledes: *Civilret I.* Arveret og Familieret med dertil hørende Dele af Skifteretten. *Civilret II.* A. Obligationsrettens almindelige Del og Læren om Kjøb og Salg. B. Tingsretten (med enkelte Overspringelser) og Læren om Interessentskab. *Proces:* Den ordinære danske Civilproces og Læren om Appel. *Strafferet:* Hovedafsnittene af dennes almindelige Del, samt enkelte udvalgte Stykker af den specielle Del. *Statsret:* Den egentlig grundlovsmæssige Del og Læren om Statsborgerforholdet. Med Hensyn til Studiet af disse Afsnit giver den paagjældende Universitetslærer nærmere Anvisning“.

Ved Skrivelse af 4de December 1902 modtog Konsistorium fra Ministeriet nedenstaaende Anordning og Bekjendtgjørelse.

Kgl. Anordning af 1ste December 1902 om Indretningen af de juridiske Examinere ved Universitetets rets- og statsvidenskabelige Fakultet.

§ 1.

Ved Universitetets rets- og statsvidenskabelige Fakultet afholdes følgende to juridiske Examinere:

- 1) Fuldstændig juridisk Embedsexamen.
- 2) Juridisk Examen for Ustuderede.

I.

Den fuldstændige juridiske Embedsexamen.

§ 2.

Den fuldstændige juridiske Embedsexamen bestaar af 2 Dele, 1ste og 2den Del. Betingelserne for at indstille sig til denne Examen blive uforandrede. Begge Dele af Examen afholdes to Gange om Aaret. 2den Del maa ikke tages før to Aar efter 1ste Del, medmindre der af særlige

Grunde er givet Dispensation herfra af Fakultetet. Hver Del kan tages om for sig. Dette kan for 1ste Dels Vedkommende ske efter et halvt Aars Forløb. Derimod kan ingen, der har enten fuldendt eller paabegyndt 2den Del af Examen, indstille sig paany til denne Del før efter et Aars Forløb, medmindre der, hvor Vedkommendes Examen er bleven afbrudt ved Sygdom eller iøvrigt under ganske særlige Omstændigheder, er givet Dispensation herfra af Fakultetet.

§ 3.

Ved 1ste Del afholdes alene mundtlig Prøve. Denne omfatter følgende Fag: Almindelig Retslære med dansk Rets Encyklopædi, romersk Ret, dansk Retshistorie og Nationaløkonomi.

§ 4.

Ved 2den Del afholdes saavel en skriftlig som en mundtlig Prøve indenfor Fagene dansk Civilret, Strafferet, Proces og Statsret med Folkeret. Hver Prøve bedømmes særskilt.

Ved den skriftlige Prøve gives der fire Opgaver at besvare under Tilsyn. De to stilles saaledes, at der fordres en Betænkning over et eller flere konkrete Retstilfælde. Til den ene af disse Opgavers Besvarelse indrømmes der en Tid af 8 Timer, og det tillades ved denne Kandidaterne at benytte, foruden Lovsamlingerne, Lærebøger og andre litterære Hjælpe-midler efter Fakultetets nærmere Anordning. Til den anden Opgave gives en Tid af 4 Timer. De øvrige to Opgaver stilles som mere theoretiske Spørgsmaal indenfor visse nærmere afgrænsede Dele af Systemet, saaledes at hver Kandidat vælger ét Afsnit indenfor og ét udenfor Formueretten. Om disse Afsnit og Kandidaternes Valg blandt dem giver Fakultetet nærmere Regler. Til hver af disse Opgavers Besvarelse indrømmes indtil 6 Timer.

Den mundtlige Prøve, til hvilken Vedkommende stedes, for saa vidt de have bestaaet den skriftlige Prøve, omfatter fem Examinationer, nemlig i Civilrettens første Afdeling med Retssystemets almindelige Del, Civilrettens anden Afdeling (Formueret, hvorunder Soret), Strafferet, Proces og Statsret med Folkeret.

§ 5.

Den, der har bestaaet den fuldstændige juridiske Embedsexamen, betegnes som Candidatus juris og har som saadan udelukkende Adgang til de juridiske Stillinger, for hvilke den fuldstændige juridiske Embedsexamen efter de til enhver Tid bestaaende Regler er nødvendig Betingelse. Fremdeles giver denne Examen Adgang til at erhverve akademiske Grader overensstemmende med de hidtil gjældende Regler.

II.

Juridisk Examen for Ustuderede.

§ 6.

Til juridisk Examen for Ustuderede kunne de indstille sig, som efter de hidtil gjældende Regler have kunnet indstille sig til den juridiske Fællesprøve. De, der have bestaaet den juridiske Examen for Ustuderede,

betegnes som *Examinati juris* og have Adgang til de juridiske Stillinger, hvortil denne Examen efter de derom gjældende Regler giver Adgang.

§ 7.

Juridisk Examen for Ustuderede afholdes sammen med fuldstændig juridisk Embedsexamens 2den Del, saaledes at der holdes saavel en skriftlig som en mundtlig Prøve og hver Prøve bedømmes særskilt. Ved den skriftlige Prøve gives der dog kun to Opgaver, nemlig de to, hvori der efter § 4 fordres en Betænkning over konkrete Retstilfælde. Ved den mundtlige Prøve holdes de samme Examinationer som efter § 4, kun ikke i Folkeret. Maalestokken for Fordringerne bliver at bestemme alene under Hensyn til den fuldstændige juridiske Embedsexamen. Ingen, der har enten fuldendt eller paabegyndt den juridiske Examen for Ustuderede, kan indstille sig paany før efter et Aars Forløb, medmindre der af særlige Grunde er givet Dispensation herfra af Fakultetet.

III.

Almindelige Bestemmelser.

§ 8.

De juridiske Censorer medvirke efter de hidtil gjældende Regler ved de foran nævnte juridiske Examinere; dog bemyndiges Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet til at træffe særlige Bestemmelser for Bedømmelsen af Prøven i Nationaløkonomi.

§ 9.

Hvor ikke andet følger af denne Anordning, har det fremdeles sit Forblivende ved de hidtil gjældende almindelige Regler for Embedsexaminere og de særlige Regler for de under det rets- og statsvidenskabelige Fakultet hørende Examinere.

§ 10.

Den, der indstiller sig til den fuldstændige juridiske Embedsexamens 1ste Del, har at erlægge en Kjendelse af 8 Kr. For at indstille sig til den juridiske Examen for Ustuderede eller til den fuldstændige juridiske Embedsexamens 2den Del erlægges en Kjendelse af 16 Kr. Medens Kjendelsen for den juridiske Examen for Ustuderede fordeles efter de for denne Examen hidtil gjældende Regler, blive Kjendelserne for de to til den fuldstændige juridiske Embedsexamen hørende Prøver at fordele lige mellem henholdsvis Universitetets Kasse, Fakultetets Medlemmer, Notarius og Pedellerne; de statsvidenskabelige Medlemmer deltage dog kun i Fordeelingen af Kjendelserne ved 1ste Del.

§ 11.

Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet bemyndiges til efter Fakultetets Indstilling at træffe nærmere Bestemmelser til Gjennemførelsen af denne Anordning, særlig vedrørende Oprettelsen og Indretningen af et eventuelt juridisk Laboratorium, Examinernes Indretning, Examenskravene, Karakterberegningen, Tidspunkterne for den nye Ordning's Ikrafttræden og den ældre Ordning's Ophør samt de i Anledning af Anordningen nødvendige Overgangsbestemmelser.

Bekjendtgjørelse af 4de December 1902 indeholdende nærmere Bestemmelser til Gjennemførelse af kgl. Anordning af 1ste s. M. om Indretningen af de juridiske Examinere ved Universitetets rets- og statsvidenskabelige Fakultet.

I. Examenskravene.

A. Til den fuldstændige juridiske Embedsexamens 1ste Del kræves, som Grundlag for Studiet af Fagene til 2den Del, Kjendskab i Hovedtræk til Fagene: Almindelig Retslære med dansk Rets Encyklopædi, romersk Ret, dansk Retshistorie og Nationaløkonomi.

B. Til den fuldstændige juridiske Embedsexamens 2den Del kræves:

a. med Hensyn til alle Fagene — Civilretten i to Afdelinger, Strafferet, Proces og Statsret med Folkeret — moden Tilegnelse af de vigtigere Punkter i den gjældende Ret samt det Herredømme over Stoffet og over de litterære Hjælpemidler, der er fornødent for at kunne affatte de i Anordningens § 4 omhandlede Betænkninger over konkrete Retstilfælde, og

b. med Hensyn til de særlig læste Afsnit tillige et nøjere Kjendskab til den videnskabelige Diskussion og noget Studium af Retsafgjørelserne vedrørende de vigtigere Spørgsmaal. De af hver Kandidat særlig læste Afsnit skulle udgjøre omtrent en Fjerdedel à en Trediedel af Formueretten og Halvdelen af et af de øvrige fire Fag.

C. Til den juridiske Examen for Ustuderede stilles de samme Forordringer som til den fuldstændige juridiske Embedsexamens 2den Del med Undtagelse af de under B. b. nævnte vedrørende de særlig læste Afsnit, ligesom Kjendskab til Folkeret ikke fordres.

II. Karakterberegningen.

A. Ved den fuldstændige juridiske Embedsexamen giver hver Bedømmer særskilt for hver skriftlig Opgave og hver mundtlig Examination en af følgende Specialkarakterer: 16, 15, 14, 13, 12, 11, 10, 7, 4, 1 og 0. Af disse Karakterer svarer 16 til rent Laudabilis præ ceteris, 13 til rent Laudabilis, 10 til rent Haud illaudabilis og 1 til Non contemnendus. Det af de saaledes givne Karakterer uddragne Middeltal bliver Karakteren for den paagjældende Opgave eller Examination. Brøken bortkastes, hvis den er under $\frac{1}{2}$, ellers tages det nærmeste højere Tal. Naar et Flertal stemmer for Nul, bliver, dog altid dette at anse for Karakteren.

Karakteren for den store Opgave i Behandlingen af konkrete Retstilfælde regnes dobbelt.

a. Ved den fuldstændige juridiske Examens 1ste Del gives der ingen Hovedkarakter, men der udfordres for at bestaa Karakterer, som tilsammen udgjøre en Talværdi af 34 Points. Den, der ikke opnaar mindst 34 Points, saavel som den, der i noget Fag erholder Nul, anses for umoden.

b. Ved Afslutningen af den fuldstændige juridiske Embedsexamen gives der følgende Hovedkarakterer:

„Laudabilis et quidem egregie“, hvortil udfordres, at Karaktererne til første Del, sammenlagte med dem til anden Del, tilsammen udgjøre en Talværdi af 206.

„Laudabilis“, hvortil kræves en samlet Talværdi af 164.

„Haud illaudabilis 1mi gradus“, hvortil kræves en samlet Talværdi af 146.

„Haud illaudabilis 2di gradus“, hvortil kræves en samlet Talværdi af 113.

Den, som ikke opnaar mindst 113 Points, eller som i et Fag erholder Nul, anses for umoden.

B. Ved den juridiske Examen for Ustuderede gives der følgende Specialkarakterer: 16, 15, 14, 13, 12, 11, 10, 7, 4, 1 og 0. Af disse Karakterer svarer 16 til rent Udmærket godt, 13 til rent Meget godt, 10 til rent Godt og 1 til Maadelig.

Beregningen af Karakteren for hver enkelt skriftlig eller mundtlig Prøve foretages efter de samme Regler som ved den fuldstændige juridiske Embedsexamen.

Der gives følgende Hovedkarakterer:

Første Karakter med Udmærkelse, hvortil udfordres Karakterer, der tilsammen udgjøre en Talværdi af 118.

Første Karakter, hvortil kræves saavel en samlet Talværdi af 94 som en Talværdi af 34 ved den skriftlige Prøve alene.

Anden Karakter, hvortil kræves en samlet Talværdi af 59.

Den, som ikke opnaar mindst 59 Points, eller som i et Fag erholder Nul, anses for umoden.

III. Overgangsbestemmelser.

A. 1ste Del af den nye fuldstændige juridiske Embedsexamen afholdes første Gang i Sommeren 1905, 2den Del af den nævnte Examen og den nye juridiske Examen for Ustuderede afholdes første Gang i Vinteren 1904—1905.

B. Den juridiske Fællesprøve afholdes sidste Gang i Sommeren 1906, den fuldstændige juridiske Embedsexamens 2den Del i sin hidtilværende Skikkelse sidste Gang i Sommeren 1907.

Dog kunne Kandidater og Examinander, der enten inden disse Frister have bestaaet de nævnte Examiner uden at opnaa Karakteren Laudabilis eller Bekvem, eller som ved Sygdom eller lignende Forhold have været hindrede i at underkaste sig de nævnte Examiner, af Fakultetet erholde Tilladelse til at indstille sig til disse indtil et Aar efter de angivne Frister.

C. a. Der skal foreløbig være Adgang til at absolvere den fuldstændige juridiske Examen ved først at bestaa dens nye 2den Del og senest et Aar derefter, dog sidste Gang i Sommeren 1909, at tage en Tillægsprøve, bestaaende i en mundtlig Examination i Fagene: Almindelig Retslære, Romerret og Retshistorie. Den ved Tillægsprøvens Karakterer frembragte Talværdi forøges med en Trediedel og sammenlægges saaledes med Pointsantallet ved den tidligere Prøve. For at indstille sig til denne Tillægsprøve erlægges en Kjendelse af 8 Kr.

b. Den i den kgl. Anordnings § 2, 3die Punktum, omhandlede Minimumsfrist af 2 Aar mellem den fuldstændige juridiske Embedsexamens

1ste og 2den Del skal først træde i Kraft ved den 2den Del, der afholdes i Sommeren 1908.

— Paa *Finanslovforslaget* for 1903—1904 blev paa Universitetets Udgiftspost 3. v., det juridiske Laboratorium, optaget 4500 Kr. og ekstraordinært 6700 Kr., jfr. Rigsdagstidende 1902—1903 Tillæg A. Sp. 1087—90. Forslaget blev vedtaget af Rigsdagen og Beløbene optagne paa Finansloven for 1903—1904.

Under 30te Maj 1903 indsendte Konsistorium til Ministeriet en fra *Fakultetet* modtagen Skrivelse, hvori dette ansøgte om, at der maatte blive søgt kgl. Konfirmation paa nedenstaaende Bestemmelser for Laboratoriet. Fakultetet udbad sig derhos, idet det gik ud fra, at de nærmere Ordensregler kunde fastsættes af Laboratoriets Lærerraad Ministeriets Approbation paa, at der indtil videre for Benyttelsen af Laboratoriet betaltes af Studerende 6 Kr., af Kandidater 10 Kr. aarlig. Fakultetet bemærkede, at det under Forhandlingerne om Laboratoriet havde været forudsat, at en saadan Betaling skulde svares, blandt andet fordi man i alt Fald foreløbig næppe ad anden Vej vilde kunne tilsikre den praktiske Lærer det for ham beregnede aarlige Honorar af 2000 Kr. Naar Betalingen ikke sattes højere, turde Laboratoriets Benyttelse af de Studerende forventes ikke derved at ville lide noget Skaar. Skulde dette imidlertid blive Tilfældet, forbeholdt Fakultetet sig, for saa vidt Hensynet til Laboratoriets forsvarlige Drift tillod det, at fremkomme med en Indstilling om Ophævelse af denne Betaling for Adgangen. Unge Kandidater, der fortsatte deres videnskabelige Studier, burde formentlig ogsaa have Adgang til at benytte Laboratoriet, men der vilde naturligt nok af disse kunne fordres en noget højere Afgift.

Ministeriet meddelte under 18de Juni 1903 Konsistorium, at der ved *kgl. Resolution af 15de s. M.* var bifaldet følgende

Bestemmelser for det juridiske Laboratorium ved Københavns Universitet.

1. Det juridiske Laboratorium er en særskilt Institution under det juridiske Fakultet. Dets Bøger og Inventar er Universitetets Ejendom.

2. Laboratoriets Formaal er gennem theoretiske og praktiske Øvelser at føre de Studerende til en dybere Forstaaelse af deres Fag og dets videnskabelige Methode og at skaffe en let Adgang til Benyttelsen af det dertil nødvendige litterære Apparat.

3. Til sin Drift raader Laboratoriet dels over et aarligt Tilskud paa Universitetets Budget, dels over de ved Betaling for Adgangskort indkomne Beløb.

4. Laboratoriet styres af et Raad, hvori foruden Fakultetets Medlemmer enhver til Fakultetet knyttet Lærer, der virker ved Laboratoriet, har Sæde.

5. Raadet vælger af sin Midte en Forstander, som leder Laboratoriet og aflægger aarligt Regnskab for Anvendelsen af dets Midler.

Ministeriet bifaldt derhos, at der indtil videre for Benyttelsen af Laboratoriet betaltes af Studerende 6 Kr., af Kandidater 10 Kr. aarlig, samt at det til Laboratoriet bevilgede aarlige Beløb strax udbetaltes med

Halvdelen for det første Halvaar og for Fremtiden med en Fjerdedel kvartaliter forud med Kvittering af Laboratoriets Forstander, Professor, Dr. jur. *H. Munch-Petersen*.

b. Den juridiske Fællesprøve.

Ved Skrivelse af 10de Januar 1903 meddelte Ministeriet det rets- og statsvidenskabelige Fakultet Bemyndigelse til at lade Cand. jur. *P. Johs. Jørgensen* deltage i de i Vinteren 1902—1903 stedfindende juridiske og statsvidenskabelige Examinere mod et Honorar af 600 Kr., saaledes at dette Honorar afholdtes af den ved fhv. Professor, Dr. jur. Falbe Hansens Afgang fra 1ste Maj 1902 ledigblevne Professorlønnings. Fakultetet havde i det af Konsistorium anbefalede Andragende indberettet, at Professor, Dr. jur. *H. Matzen* paa Grund af et alvorligt Sygdomstilfælde var blevet nødsaget til at indlægge sig paa Kommunehospitalet og at det under disse Omstændigheder ansøgte om, at Kandidat *Jørgensen*, hvis videnskabelige Arbejder netop omfattede det Omraade, som varetoges af Professor *Matzen*, maatte blive beskikket til at deltage i de forestaaende juridiske og statsvidenskabelige Examinere mod et Honorar, der i Lighed med, hvad tidligere var sket, passende kunde sættes til 600 Kr., jfr. Ministeriets Skrivelse af 17de December 1901. Fakultetet bemærkede, at en saadan Hjælp, som Kandidat *Jørgensen* var villig til at yde, var saa meget mere paa-trængende, som Docent, Dr. jur. *Grundtvig* ved Professorkonkurrence var hindret i at deltage i Examensarbejdet, saa at der kun var 4 — i Stedet for 7 — Examinatorer til Raadighed, hvoraf tilmed flere havde et betydeligt Arbejde som Medlemmer af Lovkommissioner. Dertil kom, at der til begge Examens Afdelinger havde meldt sig et meget betydeligt Antal Deltagere, og at de af Professor *Matzen* docerede Fag: Statsret og navnlig Retshistorie og Folkeret vare af en saa speciel Natur, at det maatte anses for uoverkommeligt for Fakultetets andre Medlemmer tillige at overtage Examinationen i disse.

— Ved Ministeriets Skrivelser af 7de og 11te Oktober 1902 samt 30te Januar, 13de og 28de Februar, 7de Maj, 24de og 26de Juni og 6te Juli 1903 er der blevet meddelt Tilladelse til at underkaste sig den juridiske Fællesprøve: for 2 Studerende i Vinteren 1902—1903, 11 Studerende i Sommeren 1903 og 10 Studerende i Vinteren 1903—1904, uanset at de havde underkastet sig eller indstillet sig til den nævnte Prøve, henholdsvis i Sommeren 1902, Vinteren 1902—1903 og Sommeren 1903. Fakultetet havde anbefalet Ansøgningerne af følgende forskellige Grunde: indtrædende Værnepligt, Sygdom før og under Examen, fremrykket Alder i Forbindelse med økonomiske Vanskeligheder.

— Fakultetet afslog ved Skrivelse af 16de December 1902 et Andragende fra en Student, der var mødt ved den skriftlige Prøve i Vinteren 1902—1903, efter at Opgaven var oplæst, om at maatte fortsætte Examen og faa en særlig Opgave.

c. Den fuldstændige juridiske Embedsexamens 2den Del.

Fakultetet meddelte ved Skrivelser af 10de September, 10de og 28de

Oktober og 5te December 1902 samt 26de Januar og 27de Februar 1903 2 Studerende, der havde taget Fællesprøven i Vinteren 1900—1901, 3 Studerende, der havde taget samme Prøve i Vinteren 1901—1902, en Studerende, der havde taget samme Prøve i Sommeren 1902, og en Studerende, der havde taget samme Prøve i Vinteren 1902—1903, Tilladelse til paa Grund af deres Sygdom først at indstille sig den juridiske Embedsexamens 2den Del henholdsvis i Vinteren 1902—1903, Sommeren 1903, Vinteren 1903—1904 og Vinteren 1904—1905. Ved Skrivelser af 23de og 27de Juni 1903 meddelte Fakultetet 6 Studerende, der ikke havde bestaaet Prøven ved Embedsexamens 2den Del i Sommeren 1903, Tilladelse til atter at indstille sig til samme Examen i Vinteren 1903—1904.

— Ministeriet meddelte ved Skrivelse af 28de Februar 1903 en Kandidat, der havde underkastet sig den juridiske Embedsexamens 2den Del i Vinteren 1902—1903, Tilladelse til paany at indstille sig til samme Examen i Sommeren 1903.

4. Forelæsninger og Examina under det lægevidenskabelige Fakultet.

a. Lægevidenskabelig Embedsexamen.

2de Andragender fra Studenter, der i Januar 1903 havde indstillet sig til, men ikke fuldendt den lægevidenskabelige Embedsexamens 1ste Del, om Tilladelse til at gaa op til samme Examen i Sommeren s. A. bleve ikke anbefalede af Fakultetet og afslaaede af Ministeriet ved Skrivelse af 5te Februar 1903.

— Ved Skrivelse af 15de November og 29de December 1902 meddelte Ministeriet 2de Studenter, der havde underkastet sig 1ste Del af den lægevidenskabelige Embedsexamen i Januar 1901, Tilladelse til først at indstille sig til bemeldte Examens 2den Del i Juni 1903. Andragenderne vare anbefalede af Fakultetet af Hensyn til Ansøgerernes Sygdom.

— I Henhold til Fakultetets Anbefaling meddelte Ministeriet under 16de Februar 1903 Stud. med. N. N. Tilladelse til at gaa op til den lægevidenskabelige Embedsexamens 2den Del i Sommeren s. A., efter at han paa Grund af Sygdom havde maattet forlade denne Examen i Januar s. A.

— Til Vejledning for de Studerende blev fra Fakultetet uddelt til disse følgende „i Juni 1903“ daterede *Studieplan for Fagene til 1ste Del af medicinsk Embedsexamen.*

Det tilraades de medicinske Studerende i Løbet af de første sex Semestre af deres Studietid at følge Undervisningen i *Anatomi, Fysiologi, Fysik* og *Kemi* i Overensstemmelse med nedenstaaende Skemata, da det under de nuværende Forhold vil være forbundet med stor Vanskelighed at skaffe alle Studenter Plads ved de lovbefalede Kurser indenfor en rimelig Tidsgrænse, naar den her angivne Rækkefølge fraviges.

Indtegningen til de medikofysiske og de kemiske Øvelser finder Sted paa Universitetets kemiske Laboratorium, til Øvelserne i mikroskopisk Anatomi, Dissektion og fysiologisk Kemi paa det kirurgiske Akademi. Tiden for Indtegningen vil blive nærmere angiven ved Opslag.

I. *Oversigt over de nedenfor nævnte praktiske Øvelsers Varighed og Omfang.*

- a) *Mediko-fysiske Øvelser*: 1 Semester 1 Gang ugentlig Kl. 12—3.
 b) *Kemiske Øvelser*: 3 Semestre, nemlig 2det Semester 2 Gange ugentlig Kl. 12—3, 3die Semester 3 Gange ugentlig Kl. 12—3 og 6te Semester 1 Gang ugentlig Kl. 12—3.
 c) *Mikroskopisk Anatomi*: 1 Semester 2 Gange ugentlig (Tirsdag og Fredag) Kl. 10—12.
 d) *Dissektion*: Hver Søndag Kl. 9—4 i Løbet af en Vintermaaned.
 e) *Fysiologisk Kemi*: 1 Semester 2 (à 3) Gange ugentlig Kl. 12—3.

II. *Den anbefalede Ordning af Studiet i 1ste—6te Semester.*

1ste Semester: 1. Indledende Forelæsninger over Biologi. 2. Examinatorier over systematisk Anatomi. 3. Forelæsninger over Fysik. 4. Mediko-fysiske Øvelser 1 Gang ugentlig. 5. Forelæsninger over uorganisk Kemi.

2det Semester: 1. Examinatorier over systematisk Anatomi. 2. Forelæsninger og Examinatorier over Fysik. 3. Forelæsninger over *organisk* og Examinatorier over *uorganisk* Kemi. 4. Kemiske Øvelser 2 Gange ugentlig.

3die Semester: 1. Forelæsninger og Examinatorier over systematisk og topografisk Anatomi. 2. Forelæsninger og Examinatorier over Fysiologi. 3. Examinatorier over organisk Kemi 1 Gang ugentlig. 4. Kemiske Øvelser 3 Gange ugentlig.

4de Semester: 1. Forelæsninger og Examinatorier over systematisk og topografisk Anatomi. 2. Mikroskopiske Øvelser 2 Gange ugentlig (for Halvdelen af de Studerende). 3. Forelæsninger og Examinatorier over Fysiologi. 4. Fysiologisk-kemiske Øvelser 2 (à 3) Gange ugentlig (for Halvdelen af de Studerende).

5te Semester: Som 4de Semester; dog skulle de Studerende, der i det foregaaende Semester have gennemgaaet de fysiologisk-kemiske Øvelser, have *Dissektions-Øvelser* (for saa vidt Materiale haves) i en af Maanederne November, December eller Januar.

6te Semester: 1. Forelæsninger og Examinatorier over systematisk og topografisk Anatomi. 2. Forelæsninger og Examinatorier over Fysiologi. 3. Dissektions-Øvelser i en af Maanederne Januar, Februar eller Marts for de Studerende, der ej have dissekeret i 5te Semester. 4. Kemiske Øvelser 1 Gang ugentlig.

III. *Foreløbigt Forelæsnings-Skema.*

(Ang. de praktiske Øvelser se under I).

	Mandag.	Tirsdag.	Onsdag.	Torsdag.	Fredag.	Lørdag.
9—10		Fysiologi.	Fysiologi.	Fysiologi.		Fysiologi.
10—11	Fysik.		Anatomi.	Anatomi.	Fysik.	Fysik.
11—12	Kemi.	Kemi.	Kemi.	Kemi.	Kemi.	Anatomi.

De Studerendes Opmærksomhed henledes paa det hensigtsmæssige i:

1. at læse den anatomiske Anatomi kursusrisik igjennem i Løbet af de to første Semester;
2. at opfriske deres fysiske og kemiske Kundskaber efter Tid og Lejlighed i Løbet af 4de—6te Semester;
3. det *anatomiske* Lærestof tænkes i det væsentlige gennemgaaet i Løbet af fire—fem Semester, det *fysiologiske* Lærestof i tre—fire Semester, det *fysiske* Lærestof i to Semester, det *kemiske* Lærestof i to Semester;
4. Professoren i Fysiologi forbeholder sig *eventuelt* at holde Øvelser *tre* Gange ugentlig;
5. de fire kemiske Øvelsesdage, som nogle af de Studerende eventuelt ville miste i 6te Semester paa Grund af Dissektionsøvelserne, ville de kunne faa erstattede ved nogle Uger at gaa to Gange paa Laboratoriet.

b. Andre Afgjørelser.

I Skrivelse af 25de Marts 1903 til Ministeriet udtalte Fakultetet, at den nye Ordning af det medicinske Studium, der medførte, at Studenterne et Aar senere end hidtil begyndte deres Volontørtjeneste paa Hospitalerne, for mange af disse vilde kunne gjøre det vanskeligt at faa Værnepligten aftjent som Underlæger i rette Tid, da de Lægestuderende ifølge Bestemmelsen i Anordn. af 24de August 1894 § 8 kun kunde betragtes som tjenstdygtige som Underlæger, naar de i 3 Aar havde været indskrevne som Volontører ved et af de større Hospitaler i Kjøbenhavn. Fakultetet ansøgte derfor om, at Bestemmelsen forandredes saaledes, at der kun forlangtes 2 Aars Volontørtjeneste.

Under 20de August 1903 meddelte Ministeriet Fakultetet, at det, efter at det i denne Anledning havde brevvet med Krigsministeriet og Justitsministeriet, fra sidstnævnte Ministerium havde modtaget Meddelelse om, at de anførte Bestemmelser ved Anordn. af 31te Juli s. A. — om Ændring i §§ 8 og 15 i Anordn. af 24de August 1894 om det værnepligtige Mandskabs Tjenstdygtighed og det udskrevne Mandskabs Fordeling — vare blevne ændrede som af Fakultetet foreslaaet, dog at det i Overensstemmelse med den nugældende Bestemmelse fastholdtes, at de 2 Aars Volontørtjeneste skulde være opnaaet ved Fremstillingen for Sessionen.

— Under 20de Februar 1903 udbad Ministeriet sig Fakultetets Erklæring over et Andragende fra N. N., hvori denne — der i 1895 havde taget farmaceutisk Kandidatexamen her i Landet, derefter havde studeret Medicin ved Edinburgh Universitet og med særdeles godt Resultat havde taget Lægeembedsexamen dér og som nu vilde drage til Kina som Lægemissionær, — ansøgte om at erholde Anerkjendelse som dansk Læge.

Fakultetet udtalte i denne Anledning, at det ikke kunde tænke sig Muligheden at give en Mand, der ikke havde taget Lægeembedsexamen, ja end ikke Studenterexamen, her i Landet, Anerkjendelse som dansk Læge. Fakultetet tilraadete derfor at afslaa Ansøgningen. Derimod vilde der efter Fakultetets Formening være Mulighed for, at Ansøgeren efter indhentet Dispensation kunde disputere for den medicinske Doktorgrad, saafremt han engang indleverede en dertil værdig Afhandling i det danske Sprog.

5. Forelæsninger og Examina under det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet.

Den lægevidenskabelige Forberedelsesexamen.

Ministeriet har, efter Indstilling af Kommissionen for lægevidenskabelig Forberedelsesexamen, ved Skrivelser af 24de September 1902 og 7de Maj 1903 meddelt 10 Studenter, der havde indstillet sig til Prøven i Sommeren 1902, og 13 Studerende, der havde indstillet sig til Prøven i Januar 1903, Tilladelse til at indstille sig til Examen paany, henholdsvis i Januar 1903 og i Sommeren s. A., saaledes at henholdsvis 5 og 6 tillige fik Tilladelse til at overføre Karakteren for Botanik ved tidligere Prøver.

— Ved Skrivelser af 14de og 20de Oktober 1902 meddelte fornævnte Kommission 3 Studenter Tilladelse til at overføre Karakteren for Botanik fra Prøven i Januar 1902 til Prøve i Januar 1903 og 1 Student Tilladelse til at overføre Botanik-Karakteren fra Prøve i Sommeren 1901 til Prøve i Januar 1903.

6. Skoleembedsexamen.

a. Ved det filosofiske Fakultet.

Ved Skrivelse af 16de September 1903 meddelte Fakultetet Stud. mag. N. N., der havde indstillet sig til Skoleembedsexamen i Sommeren 1902, men paa Grund af Sygdom ikke havde fuldført den skriftlige Del af Examen, Tilladelse til paany at indstille sig til Examen i Bifagene alene i Vinteren 1902—1903.

— Efter Fakultetets Indstilling beskikkede Ministeriet under 12te Marts og 1ste Maj 1903 til Censorer ved Skoleembedsexamen for Trienniet 1ste April 1903 til 31te Marts 1906: i Dansk: Bibliothekar, Dr. phil. Kaalund og Rektor Hoff, Sorø, i Latin og Græsk: fhv. Rektor Petersen og Rektor, Dr. phil. Hude, i Fransk: Adjunkt Stigaard og Adjunkt, Dr. phil. Trojel, i Tysk: Overlærer Kaper og Professor, Dr. phil. C. A. Nissen, i Engelsk: Rektor Hauch og Cand. mag. N. Bøgholm, i Historie: Museumsdirektør, Dr. phil. Møllerup og Skolebestyrer, Dr. phil. H. L. Møller.

b. Ved det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet.

Da den lægevidenskabelige Forberedelsesexamen ifølge kgl. Anordning af 14de Juli 1902 § 14, jfr. Univ. Aarb. f. 1901—1902 S. 63, vilde blive afholdt sidste Gang for lægevidenskabelige Studerende i Sommeren 1906, og denne Examen saaledes ikke fremdeles kunde vedblive at bestaa som Forberedelsesexamen til det matematisk-naturvidenskabelige Fakultets Examiner (Magisterkonferenser og Skoleembedsexamen), blev der i et af Konsistorium anbefalet Andragende til Kirke- og Undervisningsministeriet fra Fakultetet søgt udvirket nedenfor anførte nye Bestemmelser.

Bekjendtgjørelse af 21de Marts 1903 om Fordringerne for at kunne indstille sig til Magisterkonferens i Naturhistorie samt om Ændringer i de gjældende Regler for Skoleembedsexamen i Naturhistorie og Geografi.

Paa Ministeriets derom nedlagte allerunderdanigste Forestilling har det under 20de d. M. behaget Hans Majestæt Kongen allernaadigst at bi-

falde følgende Forandringer i Bestemmelserne om Adgangen til at indstille sig til Magisterkonferens i Naturhistorie samt i kgl. Anordning af 6te December 1901 om en forandret Indretning af Skoleembedsexamen i Naturhistorie og Geografi under det mathematisk-naturvidenskabelige Fakultet:

A. Magisterkonferens i Naturhistorie.

Foruden de i Plakat af 10de August 1848 indeholdte Regler angaaende Fordringer til Magisterkonferenser fastsættes følgende Bestemmelser:

Ingen Studerende kan indstille sig til Magisterkonferens i Naturhistorie uden først at have bestaaet 1ste Del af Skoleembedsexamen i Naturhistorie og Geografi i den ved kgl. Anordning af 6te December 1901 ændrede Form og ved denne opnaaet en Gjennemsnitskarakter af mindst 5 i hvert af de to Fag Fysik og Kemi efter de for Skoleembedsexamen ved den endelige Karakterberegning gjældende Karakterværdier.

Denne Bestemmelse, der træder i Stedet for den ved kgl. Resolution af 5te Januar 1897 fastsatte, træder i Kraft strax, dog kan det mathematisk-naturvidenskabelige Fakultet tillade Studerende at indstille sig til Magisterkonferens i Naturhistorie efter de hidtil gjældende Regler indtil Sommeren 1906.

B. Skoleembedsexamen i Naturhistorie og Geografi.

Punkt 6 i kgl. Anordning om Skoleembedsexamen i Naturhistorie og Geografi af 6te December 1901 bortfalder fra Sommeren 1906.

— I Anledning af et Andragende fra Stud. mag. N. N., der i Sommeren 1902 havde indstillet sig til, men ikke bestaaet 1ste Del af Skoleembedsexamen i Naturhistorie og Geografi, om Tilladelse til paany at indstille sig til den nævnte Examen i Januar 1903, meddelte Ministeriet under 24de Oktober 1902, at det ingen Anledning fandt til at bevilge det ansøgte. Fakultetet havde ikke anbefalet Ansøgningen, da det slette Examinensresultat havde vist Ansøgerens mangelfulde Viden.

7. Magisterkonferens.

a. Ved det filosofiske Fakultet.

Det filosofiske Fakultet har under 28de Oktober 1902 vedtaget følgende Bestemmelser for dem, der maatte ønske at underkaste sig en

Magisterkonferens i klassisk Arkæologi.

Kandidaten maa have tilegnet sig:

en Oversigt over Arkæologien i Almindelighed,
Kjendskab til dens Kilder, Methode og historiske Udvikling samt til ældre Hovedværker indenfor den klassiske Arkæologi,
den klassiske Arkæologi efter de bedste nyere Fremstillinger,
Oldtidens Historie, deri indbefattet Kultur- og Litteraturhistorie,
saa megen Færdighed i Græsk og Latin, at han selvstændig kan benytte de litterære Kilder,

Oldtidens Kunsthistorie efter en nyere videnskabelig Fremstilling til- ligemed et Overblik over Kunsthistorien i Almindelighed i de store Ho- vedtræk.

Der forlanges opgivet et Speciale, som Kandidaten maa have stu- deret fuldt videnskabeligt paa første Haand med Kjendskab til Monu- menter og Speciallitteratur. Ansøgningen bilægges med en Liste over de benyttede Værker, mellem hvilke nordiske Forfatteres til Faget hørende Arbejder ikke maa savnes.

— Det filosofiske Fakultet har under 2den Marts 1903 vedtaget føl- gende Bestemmelser for dem, der ønske at underkaste sig en

Magisterkonferens i Religionshistorie.

Til Magisterkonferens i Religionshistorie kræves:

1. Overblik over den religionshistoriske Videnskabs Udvikling samt Kjendskab til dens Kilder (saavel litterære som monumentale), Metoder og typiske Værker;

2. Oversigt over Religionshistorien efter nyere videnskabelige Haand- bøger;

3. en almindelig Oversigt over Filosofiens Historie med særlig Frem- hæven af, hvad der har Betydning for Religionerne og religiøse Spørgs- maal;

4. et Speciale (en af de store Religioner i dens historiske Udvikling eller en religionshistorisk vigtig Periode), studeret med fuld viden- skabelig Grundighed med førstehaands Kjendskab til Kilderne, saaledes at Kandidaten er i Stand til at benytte de litterære Mindesmærker i ved- kommende Grundsprog med selvstændig Forstaaelse og med klart Over- blik over de kulturelle Forhold, der have Betydning for Religioners Ud- vikling.

Som Speciale kan ogsaa vælges en af de betydeligere religiøse Fore- stillingers eller Kulturformers Fremskriden i forskellige Religioner, dog at der i saa Fald fordres førstehaands Kjendskab til Kilderne for i det mindste en enkelt Hovedreligions Vedkommende.

At Religionshistorien doceres som selvstændigt Fag ved Universitetet til den Tid, da en Kandidat ønsker at underkaste sig en Magisterkonferens i dette Fag, er en Forudsætning for, at Konferensen kan forlanges afholdt.

b. Ved det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet.

Da den lægevidenskabelige Forberedelsesexamen ifølge kgl. Anord- ning af 14de Juli 1902 § 14, jfr. Univ. Aarb. f. 1901—1902 S. 63, vilde blive afholdt sidste Gang for lægevidenskabelige Studerende i Sommeren 1906, og den saaledes ikke fremdeles kunde vedblive at bestaa som For- beredelsesexamen til det matematisk-naturvidenskabelige Fakultetets Ex- aminer, approberede Konsistorium ved Skrivelse af 27de Februar 1903, i Henhold til Fakultetets Indstilling, i Stedet for de af Konsistorium under 6te Juli 1894 approberede Bestemmelser om *Magisterkonferens i*

Naturhistorie med Botanik som Hovedfag og Plantefysiologi som Speciale følgende Bestemmelser:

I. Denne Magisterkonferens deles i to Dele:

II. Den *første Del* bestaar i 1ste Del af Skoleembedsexamen i Naturhistorie og Geografi i en noget udvidet Form, idet den omfatter:

a. en *mundtlig Prøve* i Kemi og Fysik i samme Omfang som ved Skoleembedsexamen; de praktiske Øvelseskursus maa være gennemgaaede inden denne Prøve;

b. en *praktisk Prøve* i kvalitativ og en praktisk Prøve i kvantitativ Analyse i uorganisk Kemi; til hvert af dem kan anvendes 12 Timer.

For at have bestaaet første Del fordres, at Kandidaten i hvert enkelt af de to Fag skal have opnaaet Laudabilis til Hovedkarakter.

III. Den *anden Del* omfatter følgende Prøver:

To *skriftlige Prøver*, nemlig:

a. en større Opgave i Plantefysiologi, der kan være forbunden med Experiment, og hvortil kan anvendes en Tid af 4—6 Uger;

b. to mindre Opgaver med en Tid af 4 Timer til hver, nemlig en i Plantefysiologi og en i Botanikens andre Discipliner.

Følgende *praktiske Prøver*:

a. en praktisk Prøve i Plantefysiologi, hvortil Tiden nærmere bestemmes;

b. Udførelse og Beskrivelse af et eller flere planteanatomiske Præparater, hvortil kan anvendes en Tid af indtil 8 Timer.

Mundtlig Prøve, som omfatter Plantefysiologi og Botanikens andre Discipliner samt Zoologi.

IV. Plantefysiologiens forskjellige Dele fordres saaledes, som de kunne læres efter Tidens bedste Lærebøger, Botaniken forøvrigt i samme Omfang som ved Magisterkonferens i Naturhistorie, hvor Botanik er Bifag, og Zoologi i noget mindre Omfang end ved en Magisterkonferens, hvor Zoologi er Bifag.

Desuden maa Kandidaten have Attest for at have gennemgaaet et praktisk dyrefysiologisk Kursus under det lægevidenskabelige Fakultet.

Kandidaten maa endvidere have lært Jordbundslære i passende Omfang.

— Angaaende nye Bestemmelser for *Magisterkonferens i Naturhistorie* se foran S. 504.

— Ved Skrivelse af 27de December 1902 bifaldt Ministeriet, at det overdroges Observator Pechüle at indtræde i Examenskomiteen ved den Magisterkonferens, til hvilken Stud. mag. H. Thiele agtede at indstille sig, saaledes at Observator Pechüle gav de astronomiske Opgaver, derunder den store Hovedopgave, samt examinerede i Astronomi. Fakultetet havde indberettet, at Professor, Dr. phil. Thiele havde ønsket sig fritaget for at fungere ved sin Søns Konferens, og at ingen af Fakultetets andre Medlemmer saa sig i Stand til at overtage Examinationen i Astronomi.

IV. Prisopgaver.

Konsistorium har under 5te November 1902 vedtaget, at der paa Ydersiden af den Konvolut, der afgives samtidig med Besvarelser af Universitetets Prisopgaver og hvori findes indlagt Angivelse af Forfatterens Navn, Fødselsdag og -aar, skal findes følgende Erklæring: „Ved Afgivelsen af denne Besvarelse er Forfatteren ikke fyldt 30 Aar og har ikke opnaaet fast kongelig Ansættelse“.

— Da det ved Bedømmelsen af de indkomne tre Besvarelser af Prisopgaven i Matematik for 1901—1902 viste sig, at to af Afhandlingerne vare fundne fuldt værdige til Prisen, bifaldt Ministeriet efter Konsistoriums Indstilling under 12te Marts 1902, at der maatte uddeles Universitetets Guldmedaille for begge Afhandling.

V. Akademiske Grader.

1. Nye Bestemmelser om Fordelingsmaaden af de til Universitetet afgivne Exemplarer af Doktordisputatser.

I Skrivelse af 1ste September 1902 til Konsistorium foreslog Professorerne, Dr. med. C. J. Salomonsen og Dr. jur. & phil. Joh. Steenstrup, at der blev nedsat et Udvalg til at tage under Overvejelse, hvorvidt der kunde være Grund til at foretage Ændringer i den Maade, hvorpaa de Universitetet tilkommende Friexemplarer af Doktordisputatser fordeltes. Særlig ønskede de det eventuelle Udvalgs Opmærksomhed henledet paa Spørgsmaalet, om ikke Exemplarer kunde gennem Universiteterne i Norge og Sverrig komme Fagkyndige i disse Lande i Hænde.

Konsistorium nedsatte derefter et Udvalg, bestaaende af Professorerne, Dr. theol. P. Madsen, Dr. jur. Jul. Lassen, Dr. med. C. J. Salomonsen, Dr. jur. & phil. Joh. Steenstrup og Dr. phil. Eug. Warming, der under 15de April 1903 indsendte til Konsistorium et Forslag, idet det blandt andet bemærkede, at Udvalget først stærkt skulde betone, at Hjemmelen for at forlange et saa stort Antal Exemplarer af Disputatser, som der for Tiden krævedes, alene laa i en meget lang Praxis, ikke i nogen egentlig Lovbestemmelse. Ifølge Universitets- og Skoledirektionens Skrivelse af 28de Februar 1818 skulde der stilles 50 Exemplarer til Universitetets Raadighed — 10 Exemplarer til Universitetet og dets Forbindelser, 40 Exemplarer, som solgtes af Universitetet til Indtægt for Universitetsformaal — hvilket sidste forlængst var gaaet af Brug. Ved Kirke- og Undervisningsministeriets Skrivelse af 26de Oktober 1882 paalagdes det Doktoranden at lade trykke indtil 25 Exemplarer ud over, hvad han var pligtig til at stille til Raadighed, for at de kunde benyttes til Bytteforbindelser, dog saaledes at Universitetet betalte Udgiften til Papir til disse Exemplarer; dette sidste var, saavidt vidstes, aldrig blevet overholdt. Andre end disse Lovregler fandtes næppe (Retsreglerne § 362), og saaledes byggede den nu gjældende Ordning kun paa lange Tidens Hævd. For at nedbringe det stadig voxende Tal af forlangte Exemplarer besluttede Universitetet i 1890